

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra trestního práva

Mgr. Petr Doležal

Konzultant: Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

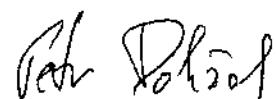
TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA DROGOVÝCH DELIKTŮ

Rigorózní práce

LEDEN 2007

Tímto čestně prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci vypracoval zcela samostatně a uvedl jsem v ní veškeré zdroje a literaturu, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Olomouci dne 16.1. 2007

.....
Petr Doležal

Obsah:

Úvod	6
1. Základní pojmy související s drogami.....	10
1.1. Droga, rozlišení drog a jejich výskyt v České republice	10
1.2. Drogová závislost, její vznik a příčiny vzniku.....	16
1.3. Drogová prevence.....	23
1.4. Osoby zneužívající drogy.....	27
2. Historie právní úpravy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů	29
2.1. Období 1923-1990	29
2.2. Období 1990 – 1998.....	30
2.3. Období po roce 1998.....	32
3. Současná trestněprávní úprava drogových deliktů.....	36
3.1. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 187 TrZ	37
3.2. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů – § 187a TrZ.....	50
3.3. Souběh trestných činů podle ust. § 187 TrZ a ust. § 187a TrZ.....	54
3.4. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 188 TrZ.....	55
3.5. Štíření toxikomanie - § 188a TrZ.....	57
3.6. Společné ustanovení - § 195 TrZ.....	59
4. Obsah tzv. drogové novely, její dopady v praxi a úvahy de lege ferenda	62
4.1. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 187 TrZ	62
4.2. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů – § 187a TrZ.....	65
4.3. Problémy spojené s ustanovením § 187a TrZ.....	66

4.3.1. „Množství větší než malé“.....	66
4.3.2. Zavinění vztahující se k přechovávanému množství drogy.....	76
4.3.3. Je trestný čin podle ust. § 187a TrZ pokračujícím nebo trvajícím trestným činem?.....	77
4.3.4. Je možné opakování či recidiva?.....	78
4.3.5. Proti komu směřuje ustanovení § 187a TrZ?.....	79
4.4. <i>Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 188 TrZ</i>	81
4.5. <i>Šíření toxikomanie - § 188a TrZ</i>	82
4.6. <i>Změna přestupkového zákona</i>	84
4.7. <i>Pozitiva a nedostatky drogové novely, její dopady v praxi a návrhy de lege ferenda</i>	85
4.7.1. <i>Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 187 TrZ</i>	85
4.7.2. <i>Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 187a TrZ</i>	90
4.8. <i>Trestněprocesní problémy spojené s drogovou novelou</i>	96
4.9. <i>Jak trestat osoby užívající drogy</i>	100
4.10. <i>Ochranné léčení osob závislých na drogách</i>	106
4.11. <i>Zamítnutý nový trestní zákon – drogové delikty</i>	109
5. Trestná činnost spojená s drogami	112
5.1. <i>Trestná činnost páchaná toxikomany a na nich</i>	112
5.2. <i>Trestná činnost páchaná jinými osobami než toxikomany</i>	115
6. Zahraniční právní úpravy v oblasti drog	119
6.1. <i>Členské země Evropské unie – státy původní evropské patnáctky</i>	120
6.2. <i>Nizozemská drogová politika</i>	132
6.3. <i>Drogová politika v USA</i>	137
6.4. <i>Švýcarská drogová politika</i>	139
6.5. <i>Švédská drogová politika</i>	140
6.6. <i>Drogová politika v Belgii</i>	141

Závěr.....	143
Resumé v anglickém jazyce.....	146
Resumé v německém jazyce.....	149
Seznam literatury	153
Seznam příloh	156

ÚVOD

Drogy provázejí lidstvo po tisíciletí. Jde o to, s jakým cílem a v jakém dávkování tu kterou látku použijeme. Tatáž látka může být v určitém případě lékem, v jiném drogou. Lidé od pradávna využívají obojího. Každá kultura měla svou drogu, která byla běžnou součástí legend, mýtů, prostě tradice. Ve většině případů ovšem nevyvolávala žádné nepříjemné důsledky, byla obvyklá, byla součástí oné kultury, nevedla k jejímu rozkladu. Droga měla svou jasně vymezenou úlohu (např. jihoameričtí Indiáni žvýkali koku, aby přežili určitá období svého života; opium bylo součástí meditací čínských filozofů a učenců; mexičtí Indiáni dobře znali účinky halucinogenních látek v kaktusech; naši keltští předchůdci užívali extrakty z hub atd.). Dokonce už v pravěku je prokázána konzumace drog. Droga tolerovaná určitou kulturou či společenstvím se prakticky nedostala za její hranice. Se vzrůstajícím obchodem a objevováním světa se začínaly objevovat i slasti přivezených drog (např. tabák z Ameriky, opium z Orientu). V 19. století znal civilizovaný svět všechny typy dnešních drog. Jejich zneužívání se však stalo záležitostí velmi úzkého okruhu dobře ekonomicky situovaných lidí. V tomto období se drogy kromě alkoholu a tabáku nestaly masovější záležitostí, ačkoli ve většině případů byly volně dostupné. Zlaté časy drog nastaly ve 20. století. Drogy se staly masovou záležitostí se vším negativním, co k nim neodmyslitelně patří. Boj proti zneužívání drog nabyl univerzální charakter. Drogových problémů nebyl již ušetřen žádný stát na světě a žádný stát na světě již nebyl jen typicky tranzitním státem. Drogy tedy k lidstvu neoddělitelně patří. Nelze reálně očekávat, že se někdy podaří násilně vyrobít "nové lidi". Je možné pouze za cenu velkých nákladů dosáhnout dílčích úspěchů, ale drog jako takových se nikdy nezbavíme.

Pokud jde o vývoj drogové scény v naší republice, tak je třeba konstatovat, že socialistické Československo bylo odříznuté od světového obchodu s drogami a plnilo pouze roli tranzitní země. Ani československá koruna nebyla pro drogovou mafii zajímavou měnou. Pouze poměrně malá skupina lidí užívala pervitin či kouřila marihuanu. Po listopadu 1989 se však situace dramaticky změnila. Drogy nelítostně zasáhly v plné své nebezpečnosti i naši republiku. Konzumace drog rok od roku rapidně stoupá, věková hranice osob, které s drogou začínají experimentovat, se výrazně snižuje a v současné době není výjimkou, že drogy jsou prodávány a užívány mládeží základních škol. Česká republika je nejen tranzitní zemí, ale stává se také významnou cílovou zemí pro odbyt drog. V oblasti drogové kriminality dochází k velmi prudkému a vzestupnému vývoji, současná situace v této oblasti je v České republice plně srovnatelná se situací v zemích, kde drogová scéna měla oproti České republice náskok několika desetiletí.¹ S jistou mírou zjednodušení tak lze český vývoj v posledních šestnácti letech prohlásit za akcelerovaný obraz toho, co západní Evropa prožila a prožívá od konce šedesátých let, na což reagovala i naše legislativa. Právě vývoji trestněprávní úpravy drogových deliktů věnuji v rámci této práce celou druhou kapitolu.

Hlavním cílem této práce je pak detailně teoreticky rozebrat současnou trestněprávní úpravu drogových deliktů v trestním zákoně a poukázat na praktické dopady novely trestního zákona č. 112/1998 Sb. s tím, že velká pozornost bude věnována ustanovení § 187a TrZ, které zavedlo trestnost držení drog pro vlastní potřebu. Už v tomto úvodním pojednání je možno zjednodušeně konstatovat, že negativa převážila nad pozitivy, a proto se snažím v rámci této práce nejen hodnotit současný trestněprávní stav v této oblasti,

¹ Berzsi, G.: Současná situace v oblasti nezákoných drog v ČR. Bulletin NPDC, 1998, číslo 3, str. 4

nýbrž také ukázat různé cesty, kudy by se mohl boj s tímto negativním jevem v naší společnosti ubírat. Jsem si přitom vědom, že drogy se staly součástí našeho života, že ideální bezdrogová společnost neexistuje a nikdy existovat nebude. Drogy lze těžko vymýtit, je ovšem třeba snižovat rizika s nimi spojená.

Ústřední otázkou protidrogové politiky je přitom volba základní koncepce. V zásadě lze hovořit o dvojí koncepci: jednu představuje tzv. represivní přístup, jehož cílem je osvobození společnosti od drog. Druhá koncepce bývá označována jako tzv. terapeutický přístup, jehož cílem je omezování škodlivých důsledků zneužívání drog. Terapeutický přístup znamená, že na narkomany mají být orientovány zejména aktivity léčebné a preventivní, nikoli represivní. Uvedené dělení je však schématické a zjednodušené, protože v praxi se obě koncepce neaplikují v čisté, vyhraněné podobě, ale v různé míře kombinace obou přístupů. Plně se ztotožňuji s názorem, že za optimální koncepci lze považovat strategii o dvou stranách: na jedné straně trestat co nejpřísněji obchodníky s drogami, zejména nejsou-li sami narkomany a provozují-li nedovolenou výrobu a obchod v mezinárodním měřítku a ve spojení se zločineckými organizacemi, a na druhé straně zajišťovat léčení a reintegraci do společnosti u narkomanů vytvořením systému léčení, pomoci a dohledu. Vůči těm, kteří si chtějí omamné a psychotropní látky jen zkusit, mají pak být aplikována preventivní opatření.² Úspěšná protidrogová politika musí tedy dle mého mínění stát na čtyřech pilířích: a to prevenci, represii, léčbě a odstraňování následků, kdy žádná z těchto složek nesmí být upřednostněna.

² Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 540

S drogami je spojena různorodá trestná činnost a proto jsem svoji pozornost zaměřil v páté kapitole také na trestnou činnost páchanou toxikomany a na nich. V poslední kapitole se pak zabývám zahraničními právními úpravami v této oblasti, zejména státy, které mají odlišný přístup k řešení této problematiky. Jelikož je s drogovou problematikou spojena celá řada pojmů, považoval jsem za užitečné ty nejzákladnější v následující kapitole vymezit.

Na závěr tohoto úvodního pojednání bych pak chtěl na tomto místě poděkovat Doc. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za jeho odborné vedení a poskytnuté konzultace při psaní této rigorózní práce.

1. ZÁKLADNÍ POJMY SOUVISEJÍCÍ S DROGAMI

Ve všech člancích a publikacích, které pojednávají o drogové problematice, se setkáváme s řadou pojmů, jejichž význam je ustálený. Existují však i pojmy, jejichž obsah se mění, a někdy se objeví i pojmy zcela nové. Proto považuji za vhodné se o některých velmi často používaných blíže zmínit. V následujících řádcích budu pojednávat především o tom, co je droga, jaké druhy drog existují, jak je to s jejich výskytem u nás, co je drogová závislost, jak vzniká, jaké jsou příčiny jejího vzniku. V závěru této kapitoly se dotknu pojmu drogová prevence a budu charakterizovat osoby zneužívající drogy. Zdůrazňuji, že vzhledem k rozsahu a hlavně k tématu této rigorózní práce půjde o pojednání velmi stručné.

1.1. Droga, rozlišení drog a jejich výskyt v České republice

Droga pochází z arabského slova „durana“ s původním významem léčivo.³ Jde o sušený rostlinný či živočišný materiál určený k léčebnému použití. V současnosti se tak označuje přírodní či syntetická látka, která má vliv na vnitřní stav člověka a jeho prožívání reality (tzv. psychotropní účinek) a může vyvolat závislost. Komise znalců WHO v roce 1969 označila za drogu jakoukoliv látku (substanci), která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí.⁴ Tato definice v sobě zahrnuje všechny substance, ať už mají nebo nemají přiznáno postavení léků, působí nebo nepůsobí na nervovou soustavu, jsou přírodní nebo umělé.

Dělit drogy je možno různým způsobem. Tradičním často citovaným dělením drog je na tvrdé a měkké. V různých evropských zemích je

³ Chmelfík, J.: Drogová kriminalita. 1. vydání. Úřad vyšetřování pro ČR, Ministerstvo vnitra ČR, odbor personální práce a vzdělávání, 1999, str. 4

⁴ Urban, E.: Toxikomanie. 1. vydání Praha: Avicenum, 1973, str.11

dělení drog ustaveno v legislativě, hlavně v trestní legislativě. Drogy se zde dělí nejčastěji do dvou až tří skupin podle jejich zdravotní a společenské nebezpečnosti (např. ve Velké Británii).

Drogy tedy můžeme rozdělovat podle různých kritérií:

- podle původu – přírodní a syntetické
- podle jejich skupenství – kapalné, plynné a pevné
- podle postoje společnosti – společensky tolerované (legální) a společensky netolerované (nelegální)
- podle míry rizika – měkké a tvrdé

Nejčastější používané dělení drog je jejich rozlišování na:

1) **tlumivé látky** – do této skupiny řadíme léky na uklidnění (sedativa), na spaní (hypnotika a barbituráty), léky proti bolestem (analgetika) a proti úzkostem (anxiolitika). K rozvoji drogové závislosti je zde obvykle zapotřebí několikaměsíčního denního užívání a drogová závislost bývá většinou psychického původu.⁵

2) **těkavé látky** – sem patří především toluen a dále aceton, některá lepidla a spreje. Těkavé látky jsou velmi nebezpečnými drogami, poškození organismu je u nich prokazatelně větší než je tomu u jiných drog. K nechtěnému předávkování a případné následné smrti může dojít už při první aplikaci. V první polovině devadesátých let se zdálo, že těkavé látky postupně z drogové scény mizí a jejich zneužívání bude spíše ojedinělé. Průběh posledních let však podobné domněnky zcela vyvrátil a těkavé látky patří i nadále mezi velmi rozšířené drogy, zejména mezi lidmi s nižším intelektem a nízkého věku.

⁵ Chmelfík, J.: Drogová kriminalita. 1 vydání, Úřad vyšetřování pro ČR, Ministerstvo vnitra ČR, odbor personální práce a vzdělávání, 1999, str. 11

3) **opiáty** – k nejdůležitějším zástupcům této skupiny drog náleží opium, kodein, metadon, heroin, morfin a braun.⁶ Na opiáty si tělo zvyká a k dosažení stejného příjemného stavu po jejich aplikaci je třeba stále vyšších dávek (vzestup tzv. tolerance). Pokud organismus nedostane potřebné množství drogy, protestuje (tzv. abstinenční syndrom). Droga přestává mít příjemné účinky, dalšími dávkami se jedinec udržuje v jakémsi normálu. Každý uživatel se naučí znát svoji dávku. Předávkování nebývá obvyklé a pokud k němu dojde, jde zpravidla o vědomé předávkování za účelem spáchání sebevraždy (tzv. zlatá dávka). Právě fyzická (a částečně psychická) závislost a její rychlý vznik představuje největší riziko opiátových drog. Velmi diskutovanou látkou je metadon⁷, který má účinky velmi podobné morfiu, ovšem tolerance a závislost na metadonu se vyvíjí pomaleji než na morfin. Odvykací příznaky po náhlém odnětí látky jsou mírnější (i když déle trvající) než po morfinu. Odvykání na něj se jeví jako snazší než na heroin, a proto se užívá při pokusech zvládnutí heroinové závislosti. Opiáty mají na našem území dlouhou tradici, i když v posledním desetiletí byly opiáty domácí provenience téměř úplně vytlačeny. Nahradil je dovoz především heroinu. Jeho užívání se rozšířilo nejdříve v Praze a severních Čechách. Aktuálně proniká i do venkovských regionů. Mimořádně rychle se šíří mezi romskou populací všech věkových skupin, zvláště je postižena skupina olašských Romů.

4) **halucinogeny**- mezi současnou flórou je známo přibližně 150 rostlin, které mohou být užity jako omamné halucinogenní látky.⁸ Nejznámějšími představiteli halucinogenních drog jsou LSD⁹ a

⁶ Chmelík, J.: Drogová kriminalita. 1 vydání. Úřad vyšetřování pro ČR, Ministerstvo vnitra ČR, odbor personální práce a vzdělávání, 1999, str. 21

⁷ v podrobnostech Klenerová, V.: Použití metadonu v léčbě látkové závislosti na silné opiáty. Bulletin NPDC, 1997, číslo 2, str. 6

⁸ Chmelík, J.: Drogová kriminalita. 1 vydání. Úřad vyšetřování pro ČR, Ministerstvo vnitra ČR, odbor personální práce a vzdělávání, 1999, str. 11

⁹ Vaněček, M.: LSD. Bulletin NPDC, 1997, číslo 2, str. 11

tripy, muchomůrka červená, lysohlávka česká a kopinatá, muškátový oříšek a durman. Návykovost je zde psychického rázu. Jejich hlavním rizikem je nepředvídatelný účinek, u hub nebezpečí předávkování a otravy. V souvislosti s chronickým užíváním LSD je nutno upozornit na tzv. flashback (náhlé a spontánní propuknutí stavu akutní intoxikace, avšak bez předcházejícího požití drogy) a na možnost vzniku tzv. latentní psychózy (u uživatele existuje skryté duševní onemocnění, které droga vyprovokuje, jinak by se neprojevovalo). Halucinogenní drogy jsou u nás oblíbené. Známa i když ne tak frekventovaná je LSD distribuovaná v podobě impregnovaných papírků, které se vkládají do úst. Roste zájem o užívání lysohlávek a jiných hub, popř. rostlin s halucinogenními účinky.

- 5) **stimulační drogy**- a) legální – tabák, káva, čaj, kakao, maté, cola, guarana, pituri a cat.
b) nelegální – pervitin, kokain¹⁰, crack, extáze, amfetaminy, efedrin.

Stimulační drogy obecně zvyšují bdělost, vybičovávají organismus po stránce tělesné i duševní, snižují či odstraňují únavu nebo chuť k jídlu. Jsou velmi žádané, ale těžko zvládatelné. Vzniká na ně psychická závislost. Velmi plíživě, po individuálně dlouhé době, dochází u některých z nich k zásadním proměnám psychiky, které často vedou k rozvoji závažné duševní poruchy zvané toxická psychóza (projevuje se např. sluchovými halucinacemi či halucinacemi jiných smyslů, pocity pronásledování, neklidem nebo naopak strnulostí a abnormálními emocemi). Nejrozšířenější ilegální drogou z této skupiny je u nás v současnosti pervitin¹¹, což je tradiční česká syntetická droga vyráběná z efedrinu. Tato droga

¹⁰ v podrobnostech Šejvl, J.: Kokain. Bulletin NPDC, 1998, číslo 2, str. 4

¹¹ v podrobnostech Šubrtová, L.: Metamfetamin (pervitin). Bulletin NPDC, 1998, číslo 3, str. 12

je považována za typickou pro naše prostředí, zejména díky její značné oblíbenosti a rozšířenosti ve druhé polovině sedmdesátých a v průběhu osmdesátých let dvacátého století. Další stimulační drogou je kokain, jehož masovějšímu rozšíření brání především vysoká cena. Ani crack se naštěstí příliš nerozšířil. Relativně novým fenoménem rozvíjející se drogové scény v naší zemi je nastoupení extáze a jiných tanečních drog. Experimentování s extází je v České republice stále na vzestupu, což souvisí zejména s rozvojem nových tanečních směrů. Tablety extáze¹² mohou mít různé složení a neřídka obsahují i LSD, kofein, paracetamol, THC a další látky. Pro uživatele jsou tablety extáze nebezpečné tím, že nikdy není jasné, co v nich je a v jakém množství. Extáze i ostatní taneční drogy jsou velice snadno dostupné.

6) **konopí a jeho produkty** – mezi tzv. měkké drogy řadíme marihuanu a hašiš.¹³ Může na ně vzniknout psychická závislost. V současnosti se má za to, že ze všech ostatních užívaných nelegálních drog mají nejmenší zdravotní rizika. Nejmenší ovšem neznamena žádná. Žádná droga není neškodná. Mýtus, že marihuana je bezpečná droga, je oblíbený hlavně mezi mladými lidmi. Problém je v tom, že konopné drogy si dokážou nehezky zahrát s lidskou psychikou. Marihuana může totiž vyvolat skryté psychické poruchy. Dokáže jim odemknout dveře. U některých lidí se to nikdy nestane, a tak vznikají nebezpečné mýty. Není sice dokázáno, že by marihuana sama vyvolala schizofrenii, lékaři se však shodují, že může sklon k duševní chorobě rozjet. Užívání drog z konopí přináší rizika nejen pro psychicky labilnější lidi. Intenzivní pravidelné užívání marihuany totiž může způsobit dočasné poruchy paměti, ztížit komunikaci i učení. Dlouholetá konzumace ve vysokých

¹² v podrobnostech Vaněček, M.: Extáze. Bulletin NPDC, 1997, číslo 1, str. 12

¹³ v podrobnostech Vaněček, M.: Konopí – Cannabis. Bulletin NPDC, 2000, číslo 1, str. 34

dávkách pak poškozují intelekt. Jedna marihuanová cigareta také obsahuje asi čtyřikrát větší množství dehtu než běžná tabáková, a tím zvyšuje riziko rakoviny.

Velké diskuse se pak vedou o léčivých účincích marihuany. Nejdůležitější látkou v konopí je delta-9-tetrahydrocannabinol neboli THC, která ovlivňuje komunikaci mezi jednotlivými nervovými vlákny. THC vyvolává nejen příjemné pocity uvolnění na duši, ale uvolňuje i svalstvo. To pomáhá pacientům s Parkinsonovou chorobou či roztroušenou sklerózou, pro které jsou svalové křeče a mimovolné stahy typické. Podle jiných studií se THC osvědčuje při léčbě nitroočního tlaku u zeleného zákalu a tlumí také nevolnost, jíž trpí například lidé s AIDS či rakovinou. V mnoha zemích se léčivých látek obsažených v konopí využívá například pro tlumení žaludečních nevolností u pacientů po chemoterapii nebo pro léčbu astmatu, nechutenství či epilepsie. Tak např. v USA toleruje marihuanu pro lékařské účely 11 států. Podle amerického Nejvyššího soudu má ovšem federální vláda právo zabránit pacientům, aby ji kouřili, a to i tehdy, když jim ji předepsal lékař. Pěstovat marihuanu pro potřeby vlastní léčby má v Kanadě přímo od vlády povoleno několik stovek pacientů. Marihuanu smějí za určitých podmínek aplikovat pacientům přímo jejich ošetřující lékaři i v Austrálii.

Mnoho z těch, kteří marihuanu zkusí, s ní nebo u ní skončí. Není příliš těch, pro které kromě marihuany přestane vše ostatní existovat (známka psychické závislosti). Nelze také tvrdit, že kuřáci marihuany automaticky přecházejí na jiné drogy. Naproti tomu nelze opomenout tu skutečnost, že v marihuanovém opojení často člověk udělá něco, co by za normálních okolností neudělal, např. si vezme jinou nabízenou drogu. V souladu se světovým

trendem je u nás v současnosti marihuana nejužívanější nelegální drogou. Velmi rozšířena je především mezi mládeží a mladými dospělými, kteří ve stále vzrůstající míře považují konopné psychotropní látky za jakousi „generační obdobu alkoholu“. Marihuana je také iniciační drogou číslo jedna, začínají s ní více než čtyři pětiny těch, kteří již s nelegální drogou měli co do činění. Zdůrazňuji opět, že tento údaj v žádném případě neznamena, že marihuana je vstupní drogou k drogám rizikovějším. Tento nesmyslný mýtus byl již několikrát v různých výzkumech vyvrácen, nicméně nalézám u mnohých zastání a je stále tvrdošijně opakován a obhajován. Kdyby byl tento škodlivý a matoucí mýtus pravdivý, pak by drtivá většina z těch lidí, kteří zkusí marihuanu, musela skončit v léčebných zařízeních jako lidé trpící závislostí. Nic takového se však samozřejmě neděje. Jen málo z těch, kteří vyzkoušeli marihuanu, mají zkušenost s tvrdou drogou. Nicméně platí, že marihuana zvyšuje riziko užívání tvrdých drog.

7) **alkohol** – je legální drogou, a proto je jako droga přehlížen a podceňován. Patří do skupiny hypnosedativ s krátkodobým účinkem, který zasahuje do metabolismu buněk nervové soustavy.

1.2. Drogová závislost, její vznik a příčiny vzniku

Existuje celá řada definic drogové závislosti. Jednu z nich formulovala také komise znalců WHO a její znění je následující: „*Drogová závislost* je psychický a někdy i fyzický stav, vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a drogou, charakterizovaný změnami chování a jinými reakcemi, které vždy zahrnují nutkání brát drogu stále nebo pravidelně pro její psychické účinky a někdy také proto, aby se zabránilo nepříjemnostem

plynoucím z její nepřítomnosti. Tolerance může být přítomna nebo nepřítomna. Osoba může být závislá na více než jedné droze.“¹⁴

Drogová závislost je velice záluďná v tom smyslu, že vzniká poměrně rychle (v průměru do dvou let, závisí to na druhu užívané drogy, osobních dispozicích jedince, věku atd.). Pokud člověk zakusí příjemnosti drogy, jen těžko si dokáže představit, že může z ráje spadnout do pekla. Skončit s drogou úplně bez problémů se podaří jen málokomu.

Drogovou závislost dělíme na fyzickou a psychickou. **Fyzická závislost** organismu na droze vzniká tehdy, jestliže se již organismus droze přizpůsobil a zahrnul ji do své látkové výměny. Tělo si na drogu zvyklo, potřebuje ji a pokud ji nemá, protestuje (abstinenční syndrom). Dochází ke vzrůstu tolerance, k dosažení stejného účinku si organismus žádá vyšší dávku drogy. Fyzická závislost na droze vzniká zpravidla dlouhodobějším a častým užíváním drogy, i když u některých drog se závislost může objevit i po krátkodobém užívání (např. u heroinu). **Psychická závislost** na droze je duševní stav, který vzniká soustavným a po delší dobu trvajícím užíváním drogy a projevuje se různým stupněm přání požit drogu. Stupeň tohoto přání může sahat od pouhého lehce odolatelného přání, přes dychtivou touhu až k neodolatelné touze po droze, kdy jedinec ztrácí zájem o vše jiné, co s drogou nesouvisí a veškeré své chování zaměřuje na získání drogy.

Drogová závislost nevzniká najednou, naopak zpravidla probíhá v následujících fázích:

¹⁴ Vantuch, P.: Drogy a kriminalita. 1 vydání. Brno: UJEP, 1990, str. 11

1. fáze - experimentální užití

Občasné užití drogy přináší báječné, dosud nepoznané pocity. Negativní účinky nejsou patrné, proto experimentátoři mohou docházet k závěru, že varovné řeči o drogách jsou jen planým poplachem. Droga pomáhá uniknout z reality, kdykoli je to potřeba, je spolehlivým přítelem. Škola nebo práce se zvládá dokonce ještě lépe než dříve. Před nejbližšími se dá všechno docela dobře utajit. Pokud se jedinec v této fázi podchytí, pak kromě důkladné prevence je dobré naučit jej zvládat co možná nejrozmanitějšími způsoby nepříjemné a zátěžové situace, které v běžném životě zákonitě nastávají. Mnoho lidí v této fázi od drog odstupuje (zmoudří, najdou si jiné životní slasti, odradí je ti, kdo jsou v dalších fázích závislosti atd.). Počet lidí, kteří experimentují s drogami, se u nás pravidelně rok od roku zvyšuje. Lidé nejčastěji koketují s marihuanou a extází. Na druhé straně experimentů s pervitinem a heroinem už ubývá.

2. fáze - víkendové užívání

V této fázi se užívání drog stává pravidelnějším, jedinec si stanovuje pravidla užívání, která mu pomáhají cítit se před závislostí bezpečně. Droga se užívá v době a na místech, která jsou k tomu sociálně přijatelná (např. na diskotéce). Denní program jedince se pomalu začíná přizpůsobovat jeho touze po droze, droga se už stává tak trochu problémem. Původní zájmy se začínají zanedbávat, objevují se občasné absence ve škole nebo v zaměstnání, zejména po tzv. víkendových jízdách, což vede ke shánění falešných omluvenek a k lhaní. Zhoršuje se prospěch či pracovní výkonnost, zhoršují se vztahy ve škole, na pracovišti, doma. Opouštějí se staří kamarádi, kteří neberou a získávají se noví, kteří naopak drogy berou. Jedinec se v této fázi občas svěří

tomu, od koho očekává pomoc. Ve většině případů je zde potřebná odborná pomoc.

3. fáze - každodenní užívání

Jedinec začíná ztrácet kontrolu nad užíváním drogy, původní hodnotový systém je stále víc pošlapáván. Život se začíná točit jen kolem drogy, neřešené problémy přinášejí stále větší stres a bolest. Původně stanovená pravidla užívání jsou stále častěji porušována. Dochází k úplnému opuštění původních zájmů, škola či zaměstnání jsou zanedbávány, časté absence směřují většinou k vyloučení ze školy nebo k rozvázání pracovního poměru. Konflikty v rodině vedou až k úplnému přerušení kontaktu s ní. Jedinec se upíná na drogové kamarády. Peníze na drogy se získávají krádežemi, prodejem drog nebo prostitucí. Jedinec touží po pomoci, chce abstinovat, ale sám to nedokáže. Je nutná odborná pomoc dlouhodobějšího rázu.

4. fáze - užívání k dosažení normálu

Droga už nic nedává, jedinec není schopen vidět věci reálně, je pohlcen sebeklamem. Je poháněn zoufalou touhou navodit si drogou opět ten příjemný stav, který byl na počátku jeho drogové kariéry. Jedinec ztrácí důstojnost, droga nutí dělat jedince to, co ve skutečnosti nechce. Myšlení i jednání se točí stále jen kolem drogy. Původní vztahy včetně rodinných jsou zničeny, jedinec se stává součástí izolované sociální skupiny stejně postižených, ztrácí chuť žít. Takto nemocný jedinec nutně potřebuje pomoc zvenčí. Neodmítne-li ji, nastupuje proces dlouhé a obtížné léčby, která není vždy úspěšná.

Vznik drogové závislosti je většinou dlouhodobý a složitý proces, v němž se uplatňuje řada faktorů. K základním faktorům ovlivňujícím vznik závislosti na droze jsou nejčastěji řazeny¹⁵:

1. faktory farmakologické - droga

Prvním faktorem, bez něhož nemůže vzniknout drogová závislost, je droga. Droga je pro jedince tím nebezpečnější, čím víc mu podle jeho mínění dává. Důležitou roli hraje také dostupnost drogy.¹⁶

2. faktory somatické a psychické - osobnost

Druhým faktorem, nezbytným pro vznik drogové závislosti, je osobnost člověka.¹⁷ Neexistuje osobnost, která by byla proti vzniku drogové závislosti zcela chráněna, avšak pravděpodobnost vzniku drogové závislosti je vyšší u:

- osob úzkostlivých, citově nezralých, pro které je typická malá psychická odolnost při neúspěchu, velikášství, sebepodceňování, osamocení, pocit viny, a kterým droga poskytuje to, co se jim jinak nedostává. Uvolňuje v nich zábrany a ony jsou schopny chovat se jako druzí.
- osob extrovertních (lidí zaměřených navenek). Tito lidé se snadno přátelí s jinými lidmi, ve společnosti se aktivně účastní zábavy, často se vyznačují samolibostí a vychloubačností. Užívání drog je pro ně zábavou, v jejíž nebezpečí nevěří a neuvědomují si, že by mu mohli někdy podlehnout.

3. faktory enviromentální - prostředí

Třetím faktorem potřebným pro vznik drogové závislosti je prostředí. Vlivy prostředí znamenají velmi širokou skupinu

¹⁵ Urban, E.: Toxikomanie. 1 vydání. Praha: Avicenum, 1973, str. 29

¹⁶ Trávníčková, I.: Základní model vzniku drogové závislosti. Kriminalistika, 1999, číslo 1, str. 27

¹⁷ Vykopalová, H.: Drogy a drogové závislosti. Zdravotnictví a právo, 1998, číslo 12, str. 15

nejrůznějších jevů, které na nás blíže či vzdáleněji, různou měrou a intenzitou působí a formují náš postoj k světu a to včetně drog.

Na jedince má většinou nejsilnější vliv rodina. Rizikovými faktory pro vznik drogového problému jsou nedostatečná rodičovská péče (nezajištěný pocit bezpečí, přetvařování se, vzájemný nezájem, odcizení, konflikty manželů, nedostatek času, nejasně stanovená pravidla soužití, týrání, sexuální zneužívání atd.) nebo naopak nadměrná rodičovská péče vedoucí obzvláště v období puberty k neschopnosti odpovídajícím způsobem reagovat na potřeby sebezprosazujícího se a osamostatňujícího se jedince. Výzkumy ukazují, že nejlépe jsou na tom rodiny, kde vládne jistá zdravá disciplína. Kdy rodiče tráví s dítětem dostatek času, dávají mu potřebnou vřelost, péči a lásku. Současně ovšem také své ratolesti vymezí určité hranice, kam až může zajít.

Vedle rodiny má pro utváření osobnosti mladého člověka značný význam škola, která by také mj. měla přispívat k účelnému využívání volného času dětí a mládeže, neboť nuda a prázdnota jsou velmi rizikovými faktory vedoucími k užívání drog. Dalšími rizikovými faktory, které přispívají ke vzniku možné drogové závislosti jsou:

- špatný prospěch;
- netaktní přístup učitele, který vyvolává pocit křivdy, bezpráví;
- neoblíbenost v třídním kolektivu;
- přetížení;
- nepřijetí na zvolenou školu.

V době puberty a adolescence nabývají na významu parta, vrstevníci a kamarádi. Jejich zájmy, životní orientace a názory tvoří ochranu nebo naopak riziko v drogové problematice. První

drogu nacházejí mladí lidé (14-19 let) nejčastěji v prostředí vrstevníků, z nichž mnozí často drogu užívají, i když většinou experimentálně či svátečně. První drogu si mladí lidé kupují za peníze ojediněle, spíše ji dostávají darem a to od přátel, kamarádů, spolužáků nebo od někoho z party.

Také spolupracovníci na pracovišti mohou působit pozitivně i negativně na postoj mladého člověka k drogám. Konflikty na pracovišti, narušené vztahy mezi spolupracovníky či vysoká náročnost práce může vehnat člověka do područí drogy. Svou roli sehrává i přístupnost drogy v prostředí, kde osoba pracuje. Velmi snadný je přístup k droze v nemocnicích a dalších zdravotnických zařízeních. Náchylnější k užívání drog jsou také lidé vykonávající tzv. riziková povolání, mezi které řadíme povolání, která jsou spojena s velkým množstvím stresových situací (podnikatelé), povolání vyžadující nepřirozené zásahy do spánku (řidiči kamionové dopravy) a povolání spojená s rizikem selhání před veřejností (umělci).

Nezanedbatelnou roli při formování postoje jedince k drogám sehrávají také masmédia, která velmi často podávají jednostranný a zavádějící pohled na drogovou problematiku.

4. faktory precipitující - podnět

Posledním faktorem, bez něhož nemůže vzniknout drogová závislost, je podnět. K tomu, aby si jedinec vzal drogu, je třeba vždy nějakého spouštěcího mechanismu, provokujícího podnětu, který uvede v chod složité interakce mezi drogou, osobností a prostředím. Podnět k užití drogy je individuální a závisí na fyzickém a psychickém stavu jedince, na prostředí a přístupnosti k droze. Tímto podnětem může být snaha dosáhnout určitých

životních cílů, strach z konkurence mladších odborníků, ze selhání v zaměstnání, problémy v manželství, nespokojenost v práci, duševní napětí zapříčiněné neuspokojením v citové a sexuální oblasti, zvědavost, napodobení svých vzorů, touha po neobvyklých prožitcích, zkušenost, že droga zbavuje zábran, zvyšuje sebevědomí či snaha bez námahy dosáhnout příjemných pocitů.

1.3. Drogová prevence

Nejlepší obranou proti drogám je výchova v rodině a prevence. Slovo prevence obecně znamená předcházení nebo zabránění něčemu, překažení něčeho či předem ochránění proti něčemu. Drogovou prevencí tedy předcházíme vzniku tohoto problému ve společnosti jako celku a u jednotlivců, kteří ji vytvářejí. Široký pojem drogová prevence zahrnuje primární, sekundární a terciární drogovou prevenci.

Cílem primární drogové prevence je předcházet užívání drog nebo alespoň oddálit první setkání s drogami. Jde zejména o to, aby se co nejvíce snížila poptávka po drogách, aby drogy nebyly vyhledávány a konzumovány a aby vůbec nebyl důvod je vyhledávat a konzumovat. Jedná se víceméně o plošné působení na nezasaženou populaci. Patří sem vše od informací v rámci vyučování přes přípravu na rodičovství, vytváření nabídky alternativních, společensky přijatelných aktivit až po ovlivňování názorů, postojů jedince i veřejnosti a podporu zdravého životního stylu. Jedná se tedy o velice široké spektrum činností, kde si každý může najít své místo a tak se aktivně zúčastnit boje proti drogám.¹⁸ Nejrizikovější skupina - středoškoláci - přitom uvádějí za nejúčinnější primárně preventivní programy, osobní svědectví toxikomana a hraný příběh či film o závislých lidech. Z výše

¹⁸ Vaněček, M.: Prevence drogové závislosti. Bulletin NPDC, 1997, číslo 1, str. 9

uvedeného tedy vyplývá, že prevence je účinná, když se říká drsná pravda, když se natvrdo řekne, co se všechno může stát. Dále následují přednášky a diskuse ve škole s externím pracovníkem, sportovní akce, tématické výstavy a diskuse v televizi či v rádiu. Nejhůře dopadají přednášky či diskuse ve škole s pedagogem, brožury, publikace, letáky a reklamy v televizi či rádiu.

Sekundární drogovou prevencí rozumíme zjednodušeně řečeno léčbu drogové závislosti. Jde o poskytnutí pomoci osobám závislým na droze, aby našly cestu zpět do života bez drog. Mezi zařízení, která takovou pomoc poskytují, řadíme linky telefonické pomoci, poradny, alkoholicko-toxikologické poradny, kontaktní centra, detoxikační jednotky, denní stacionáře, ústavní léčbu, terapeutické komunity, doléčovací a resocializační centra, zařízení azylového typu.

Terciární drogová prevence je zaměřena na snižování rizik a poškození vyplývajících z užívání drog. Patří sem program zvaný harm reduction¹⁹ („pomoc k přežití“), který počítá s tím, že jsou lidé, kteří své brání drog nevidí anebo nechtějí vidět jako problém a necítí proto ani potřebu se léčit. V rámci tohoto programu se provádí např. výměna použitých jehel a stříkaček za nové. V žádném případě nejde o podporu brání drog, jak by se mohlo na první pohled zdát. Jde o ochranu skupiny intravenózních toxikomanů před přenosem infekčních onemocnění (žloutenka, HIV). Pokud by těmto osobám nebyly dodány čisté stříkačky a jehly, braly by si použité a riskovali by tak infekci. Negativním dopadem tohoto programu může být ztráta motivace k léčbě, proto se jeví jako nanejvýš nutné, aby ti, kteří vyměňují toxikomanům

¹⁹ v podrobnostech Hallerová, F.: „Harm-reduction“ krok na cestě k legalizaci. Bulletin NPDC, 2000, číslo 1, str.23

jehly a stříkačky, navazovali s nimi kontakt, snažili se jim vysvětlit jejich situaci a podněcovali je k návštěvě kontaktních center, což může být první krok toxikomana k léčbě.

Do terciární drogové prevence řadíme také *substituční program*. Základem je náhrada ilegální nečisté drogy za drogu chemicky čistou, legálně podanou v a k tomu určeném zařízení. Jsou lidé, kteří prošli neúspěšně léčbou, popř. několika léčbami, preventivní postupy u nich selhávají, drogový životní stereotyp mají hluboce zafixován. Droga jim dává pocit normálu, bez ní je život hrozný. Veškeré úsilí jedince se soustřeďuje na to, jak sehnat drogu včas než nastoupí abstinenční příznaky a to za jakoukoli cenu. Substitucí se nabízí možnost dostat drogu legálně, pravidelně, v čisté podobě a bezpečným způsobem - ústy. Nabízí se tu šance začít žít normálněji, najít si zaměstnání, začlenit se zpět do společnosti. Nejdříve se vlastně jedná o určitou formu sociální pomoci, ke které se nabízí určité formy terapie a ty mohou později dovést jedince až k úplné abstinenci. Pokud ne, půjde o obdobu člověka, který je každodenně odkázán na lék (např. diabetici na inzulin). Substituce je možná pouze u závislosti na opiátech. Nejznámější náhražkou je syntetický opiát metadon, který se však nehodí k léčení počínajících závislostí a závislostí kombinovaných (např. heroin a alkohol), kde může být jeho podávání i riskantní. Na podzim roku 1997 se v České republice rozjel první zkušební metadonový program, pozitivní zkušenosti s ním vedly k jeho rozšíření do více měst. Laická veřejnost považuje léčbu závislosti pomocí metadonu spíše za podporu užívání návykových látek. Za dokonalý ho ale nepovažují ani někteří odborníci. Každopádně metadon je poslední nadějí pro lidi, kteří berou drogy několik let a žádná jiná léčba jim nepomohla.

Na závěr této podkapitoly o drogové prevenci bych se chtěl zmínit o *možné trestní odpovědnosti při testování drogy „extáze“ nestátními organizacemi zabývajícími se preventivní činností v boji proti drogám*. K této problematice bylo vydáno Nejvyšším státním zastupitelstvím výkladové stanovisko č. 26/2002, dle kterého jednání osob, které provádějí ověřování složení chemických látek známých jako droga „extáze“ používaných při hromadných společenských akcích, může založit podezření ze spáchání některého z trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187, ust. § 187a nebo ust. § 188 trestního zákona či trestného činu šíření toxikomanie podle ust. § 188a trestního zákona za podmínek v těchto ustanoveních uvedených. Případná trestní odpovědnost za některý z těchto trestných činů by však mohla být výjimečně vyloučena tehdy, bude-li v přípravném řízení spolehlivě zjištěno, že tuto činnost provádí osoba, která svou činností je výhradně zaměřena na prevenci a pomoc osobám ohroženým toxikomanií, která se prokazatelně a dlouhodobě podílí významným způsobem na preventivní (charitativní) činnosti v oblasti boje proti drogám, která provede toto ověření složení chemických látek výlučně na základě žádosti jednotlivého potencionálního uživatele a pouze pro jeho vlastní osobní potřebu ohledně dávky, jenž nepřesahuje držení množství drogy většího než malého (ust. § 187a trestního zákona), která přitom jedná bez úmyslu rozšiřovat tímto způsobem zkoumanou látku mezi další osoby a nenakládá s ní žádným ze způsobů uvedených v ustanovení § 187 trestního zákona, která upozorní současně potencionálního uživatele na možná rizika spojená s užitím této látky pro jeho zdraví i na společenskou nepřípustnost šíření a zneužívání omamných a psychotropních látek a jedů a která vykonává aktivitu motivovanou výlučně snahou snížit možné riziko vážného ohrožení zdraví nebo života konzumenta těchto látek,

který o testování látky požádal. Bez zřetele na splnění těchto podmínek přichází v úvahu trestní odpovědnost či spoluodpovědnost těchto osob za možný následek plynoucí z užití takové látky na zdraví konzumujícího, k němuž by došlo v bezprostřední souvislosti s ověřováním složení chemické látky, přičemž zpravidla by se mohlo jednat o některý z trestných činů proti životu a zdraví podle hlavy sedmé zvláštní části trestního zákona.

1.4. Osoby zneužívající drogy

Mezi osobami²⁰, které zneužívají drogy, rozlišujeme:

1. osoby, které s drogami experimentují nebo které je berou pouze občas

V této skupině se pohybují osoby, které nejsou na drogách závislé a užívání drog je u nich spíše vedlejším momentem. Neobjevují se u nich zpravidla žádné specifické zdravotní nebo sociální problémy. Hrozí zde riziko přenosu infekce HIV nebo hepatitidy B ze sdíleného injekčního náčiní nebo nebezpečného sexu, riziko náhodného předávkování nebo možnost vzniku drogové závislosti v případě vzrůstající frekvence užívání drog. Do této skupiny náleží především mladí lidé. Mnoho mladých lidí experimentuje s různými drogami, většina z nich však u experimentování zůstane a po určité době toho bez větších následků zanechá. Zpravidla půjde o víkendové uživatele tzv. tanečních drog nebo příležitostné kuřáky marihuany.

²⁰ Růžička, M.: Problematika trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů. Právní rádce, 2000, číslo 3, str.3

2. osoby, jejichž život je soustředěn na drogu

Tyto osoby už trpí fyzickou či psychickou závislostí a jsou většinou už zapojeny do drogové subkultury. Jejich veškerá aktivita směřuje k jedinému cíli, a tím je opatření nezbytné denní dávky drog. Za účelem opatření si drogy a získání finančních prostředků k jejímu obstarání se dopouštějí trestné činnosti (především jde o majetkové delikty) a prostituce.

3. stabilní dlouhodobí uživatelé drog

Jde o osoby, které odebírají pravidelně svou dávku z nelegálního trhu, mohou být však ve svém sociálním a pracovním životě relativně stabilizovány. Často trpí určitými zdravotními problémy. Patří sem i osoby, které dostávají drogu pod lékařským dohledem v rámci tzv. substituční terapie.

4. osoby, které trpí primárně jinými zdravotními problémy

Jedná se o osoby s různými somatickými i psychickými onemocněními, kterým byly předepsány léky, které u nich následně vyvolaly závislost. Tyto osoby (především půjde o ženy a starší lidi) pokračují v jejich užívání, protože u nich přetrvávají obtíže nebo mají obavu z příznaků po jejich vysazení. Vzhledem k tomu, že jim často předepsané léčivo nestačí, opatřují si další dávky nelegálně.

2. HISTORIE PRÁVNÍ ÚPRAVY NEDOVOLENÉ VÝROBY A DRŽENÍ OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK A JEDŮ

2.1. Období 1923-1990

První komplexní normou umožňující trestněprávní postih výroby, přípravy, zpracování, přepracování a přechovávání některých omamných látek a obchodu s nimi byl opiový zákon č. 29/1938 Sb. z. a n. (§19).²¹ Do té doby byla tato problematika upravena zákonem č. 128/1923 Sb. z. a n., který sice zakotvoval zákaz výroby, dovozu, prodeje, rozdělování, požívání a vývozu „zpracovaného opia“, jakož i „škvárů a veškerých zbytků opia vykouřeného“ (§2), ale porušení těchto zákazů považoval za pouhé přestupky.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb. pak postihoval drogové delikty v ustanoveních § 197 a § 198. Podle ustanovení § 197 tohoto zákona byl trestný ten, kdo bez povolení vyrobil, dovezl, vyvezl, jinému opatřil nebo přechovával omamné prostředky nebo jedy. Trestného činu podle ust. § 198 trestního zákona z roku 1950 se pak dopustil pachatel, který vyrobil, sobě nebo někomu jinému opatřil nebo přechovával předmět určený k neoprávněné výrobě omamných prostředků nebo jedů. Zákon č. 86/1950 Sb. přitom umožňoval uložit pachateli ochranné opatření ve formě ochranného léčení, pokud se pachatel oddával nadměrnému požívání omamných prostředků a trestného činu se dopustil v jiném podobném opojení (§70).

Jen s malými odchylkami byla výše uvedená úprava přejata do trestního zákona č. 140/1961 Sb., který platil beze změny až do

²¹ Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 10, str. 509

počátku devadesátých let, kdy byla přijata novela trestního zákona č. 175/1990 Sb. Trestní zákon č. 140/1961 Sb., jenž upravoval drogové delikty v ustanoveních § 187 a § 188, rozšířil katalog trestů za jednání v nich uvedená a to směrem k tzv. alternativním trestům (peněžitý trest, srážky ze mzdy). Tento zákon postihoval i přechovávání omamných prostředků pro vlastní potřebu.

2.2. Období 1990 – 1998

Novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. byl trestní postih přechovávání pro sebe odstraněn a v důsledku provedení Úmluvy o psychotropních látkách byla upravena skutková podstata trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 TrZ tak, že se vztahovala vedle omamných látek a jedů i na psychotropní látky. Ustanovení § 187 TrZ tak postihovalo toho, kdo bez povolení vyrobil, dovezl, vyvezl, provezl, jinému opatřil nebo pro jiného přechovával omamnou nebo psychotropní látku nebo jed. Za spáchání takového trestného činu bylo možno udělit až tříletý trest odnětí svobody nebo peněžitý trest. Přísněji byl trestán pachatel, který spáchal výše uvedený trestný čin jako člen organizované skupiny, ve větším rozsahu, vůči osobě mladší osmnácti let nebo tímto trestným činem získal značný prospěch či jím způsobil těžkou újmu na zdraví. Až patnáct let hrozilo tomu, kdo výše uvedeným jednáním způsobil smrt nebo těžkou újmu na zdraví více osob nebo spáchal takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Ustanovení § 188 TrZ pak směřovalo vůči tomu, kdo vyrobil, sobě nebo jinému opatřil anebo přechovával předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky nebo jedu. Za to mohl být potrestán trestem odnětí svobody, peněžitým trestem nebo propadnutím věci. Přísněji byl potrestán pachatel, který spáchal tento čin ve větším rozsahu, vůči osobě mladší osmnácti let nebo

získal takovým činem značný prospěch. Novela trestního zákona č. 175/1990 Sb. nabyla účinnosti 1.7.1990 a mimo klasické skutkové podstaty zavedla i zcela nový trestný čin šíření toxikomanie podle ust. § 188a TrZ. Ustanovení § 188a TrZ trestalo odnětím svobody, zákazem činnosti nebo peněžitým trestem toho, kdo sváděl jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu anebo ho v tom podporoval nebo zneužívání takové látky jinak podněcoval nebo šířil.

V reakci na stále se zhoršující drogovou situaci bylo v letech 1995-1998 předloženo několik značně diskutovaných legislativních návrhů, které chtěly přispět k řešení drogového problému. Především dva stojí za zmínku:

1. Poslanec Parlamentu ČR Pavel Severa ve svém návrhu požadoval rozšíření trestnosti na toho, kdo pro sebe opatří nebo přechovává omamnou látku.²² Tato navrhovaná úprava šla v trestní represi dál než úprava, která zde byla před novelou č. 175/1990 Sb., neboť postihovala i opatření drogy pro sebe. Smyslem návrhu bylo podle autora dostat pod kontrolu osoby, které se chtějí léčit a trestat ty osoby, které obchodují s drogou. Podle důvodové zprávy „přijetím navrhované úpravy nemělo být dosaženo toho, aby sama konzumace drogy byla trestná, neboť konec konců občan nemá být trestán za to, když si způsobí újmu. Trestné by však z mnoha souvisejících důvodů mělo být získávání a držení.“ Důvodová zpráva a ani její spoluautor poslanec Severa však nedokázali vysvětlit, jak by toxikoman mohl aplikovat drogu, aniž by ji předtím držel.

²² Teryngel, J.: K lidoveckým návrhům novel trestního zákona. Trestní právo, 1996, číslo 4, str. 14

2. V reakci na Severův legislativní návrh vypracoval svůj vlastní návrh zákona MUDr. Pavel Bém. Tento návrh umožňoval skutečně tvrdě a nekompromisně trestat dealery tvrdých drog, uložit i výjimečný trest v případě distribuce v seznamu uvedených drog způsobem s vysokou společenskou závažností (např. prodejem nezletilým, skrytě či bez vědomí konzumenta, ve velkém množství apod.). V případě distribuce drog neuvedených v seznamu byla ponechána orgánům činným v trestním řízení dostatečná rozhodovací volnost, aby mohly rozhodovat kompetentně a s přihlédnutím ke stavu společnosti. Při zanedbatelné společenské nebezpečnosti mohlo být od trestnosti upuštěno.

Návrh také postihoval toho, kdo přechovává zvlášť nebezpečné drogy uvedené v seznamu v množství, které ukazuje, že jsou určeny pro prodej. Minimální množství, které ukazuje, že přechováváná droga je určena k prodeji, bylo stanoveno na 5 gramů (v případě takových drog jako např. heroin, kokain nebo pervitin; v případě některých jiných např. syntetických drog mělo být množství stanovena tabulkou).

V tomto návrhu byla řešena i otázka výroby a transportu drog přes státní hranice, kdy daleko přísněji byla trestána výroba a pašování zvlášť nebezpečných drog uvedených v seznamu oproti ostatním. Klád se také důraz na množství vyráběné či pašované drogy, v případě mimořádného množství (5 kg a více zvlášť nebezpečné drogy uvedené v seznamu) bylo možné uložit výjimečný trest. Návrh i zde stanovil okolnosti, za nichž by bylo možno upustit od potrestání.²³

²³ Juráková, I.: Trestněprávní postih toxikomanů. I vydání. Brno: MU, 1999, str. 80

2.3. Období po roce 1998

K podstatné změně v přístupu k řešení drogové problematiky došlo po poměrně bouřlivé diskusi o tom, zda zavést trestnost držení drogy pro vlastní potřebu či nikoli, přijetím zákona č. 112/1998 Sb. Podstatou tohoto zákona bylo zavedení duálního systému trestního a správního postihu za neoprávněné držení omamné nebo psychotropní látky nebo jedu pro vlastní potřebu, kde hranici tvoří množství drogy, která byla bez povolení, tedy nelegálně, přechovávána. Zákon č. 112/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, nově upravil, byť v různé míře, téměř všechny skutkové podstaty, které primárně slouží k trestněprávnímu postihu pachatelů tzv. drogové trestné činnosti, a předurčil, jakou podobu by měl mít boj české společnosti s drogovým fenoménem. Jeho účinnost byla stanovena tak, že od 1.7.1998 došlo ke zpřísnění trestních sankcí a ke změně ustanovení § 187 TrZ a § 188 TrZ, zatímco ustanovení § 187a TrZ nabylo účinnosti až 1.ledna 1999.

Podle důvodové zprávy vedla k přijetí této drogové novely snaha o to, aby do českého právního řádu byly dostatečně promítnuty závazky, které pro náš stát vyplývají z mezinárodních úmluv, kterými je Česká republika vázána. Tyto nedostatky v právní úpravě způsobovaly, jak uvádí důvodová zpráva, že Česká republika se stala velice příznivým prostředím, jak pro vlastní šíření a rozmáhající se konzumaci drog (ideální trh), tak i „legislativním rájem“ jako země transferu při nedovoleném obchodu s drogami. Proto měla být právní úprava uvedena do souladu s Jednotnou úmluvou o omamných látkách sjednanou v New Yorku v roce 1961, Protokolem o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách, Úmluvou o psychotropních látkách sjednanou

ve Vídni v roce 1971 a Úmluvou OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988.²⁴ Tyto úmluvy jsou hlavními nástroji mezinárodněprávního systému kontroly drog. Česká republika je signatářem všech tří uvedených úmluv a tyto smlouvy jsou součástí jejího právního řádu.²⁵ Hlavním cílem těchto úmluv je omezení užívání omamných a psychotropních látek a zacházení s nimi pouze na lékařské a vědecké účely. Tohoto stavu má být dosaženo pomocí závazku signatářských států k přijetí určitých zákonných a administrativních opatření omezujících zacházení s omamnými a psychotropními látkami a k mezinárodní spolupráci v této oblasti. Klíčovou součástí úmluv, především úmluvy z roku 1988, jsou trestní ustanovení, které zavazují signatářské státy k trestnímu stíhání stanovených forem nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami.

Právě odkazem na mezinárodněprávní závazky byla také zdůvodňována nezbytnost trestního postihu držení drogy pro vlastní potřebu. Ustanovení § 187a TrZ bylo tedy zařazeno do trestního zákona novelou č. 112/1998 Sb., s účinností od 1.1.1999, na základě mezinárodních závazků plynoucích zejména z Jednotné úmluvy o omamných látkách č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb., Úmluvy o psychotropních látkách č. 62/1989 Sb. a Úmluvy proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami č. 462/1991 Sb. Posledně jmenovaná úmluva v čl. 3 odst. 2 kromě jiného stanoví závazek smluvních států, aby úmyslné přechovávání, získávání nebo pěstování jakýchkoliv drog pro osobní spotřebu bylo považováno za trestný

²⁴ Šturma, P.: Potlačování nedovoleného obchodu s drogami v mezinárodním měřítku. Právní rozhledy, 1996, číslo 9, str. 385

²⁵ k tomu viz Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. I vydání. Praha: Linde, 2005, str. 541

čin, pokud toto jednání porušuje Jednotnou úmluvu o omamných látkách nebo Úmluvu o psychotropních látkách. Jde o závazek států, že nedovolí držbu drog bez zákonného povolení s tím, že omezí použití a přechovávání drog výlučně pro lékařské a vědecké účely. Státům je však umožněno, aby výše uvedené jednání nemusely považovat za „závažný trestný čin“ a dokonce za toto jednání mohou stanovit místo stíhání nebo potrestání, případně jako doplněk, opatření pro léčbu, výchovu, postpenitenciární péči, rehabilitaci nebo resocializaci pachatele nebo mohou zvolit aplikaci mírnějších trestů, alternativních opatření nebo i napomenutí či pouhé přijetí administrativních opatření.²⁶

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 112/1998 Sb. také uvádí, že dosud platná úprava znemožňovala v řadě případů postih dealerů a distributorů drog, a dále podle ní měla novela směřovat k zavedení výrazného (a prakticky jediného skutečně účinného) vědomí rizika tzv. prvokonzumentů drog, neboť naprostá většina osvětových, výchovných a podobných opatření se mýjela účinkem. Právě vědomí rizika trestní sankce za samotné přechovávání drog tak mělo naplnit doposud silně zanedbanou preventivní funkci trestního práva v této oblasti.

²⁶ Růžička, M. Problematika trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů Právní rádce, 2000, číslo 3, str 2

3. SOUČASNÁ TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA DROGOVÝCH DELIKTŮ

Po přijetí zákona č. 112/1998 Sb. je možné drogové delikty postihnout podle čtyř skutkových podstat uvedených ve čtvrté hlavě zvláštní části trestního zákona:²⁷

- nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 TrZ, zahrnující nedovolenou výrobu drogy pro sebe i pro jiného a nedovolené nakládání a přechovávání drogy pro jiného
- nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187a TrZ – nově vytvořená skutková podstata umožňující postihnout nedovolené držení drogy pro sebe
- nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 188 TrZ, záležející v nakládání s předmětem způsobitelným k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky
- šíření toxikomanie podle ust. § 188a TrZ

Objektem všech těchto trestných činů je zájem na ochraně společnosti a lidí před možným ohrožením vyplývajícím z nekontrolovaného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, přípravky obsahujícími omamnou a psychotropní látku a jed a s prekursory, resp. zájem na ochraně společnosti před ohrožením vyplývajícím ze zneužívání návykových látek jiných než alkoholu.²⁸

²⁷ Jelínek, J.: Novelizace trestního zákona. Praha: Linde, 1999, str. 66

²⁸ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 542

3.1. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 187 TrZ

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo ve větším rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch,

b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší patnácti let, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt,

b) získá-li takovým činem prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

Trestný čin uvedený v ust. § 187 TrZ je ohrožovacím trestným činem, který je dokonán již vyrobením, dovezením, provezením, nabízením, zprostředkováním, prodáním nebo jiným opatřením jinému nebo přechováváním pro jiného, pokud se tak děje neoprávněně.

Ustanovení § 187 odst. 1 TrZ náleží k těm případům, kdy trestní zákon ve zvláštní části výslovně uvádí jako znak „*protiprávnost*“. Protiprávnost nakládání s drogou ve smyslu citovaného ustanovení je třeba dovodit zejména ze zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, který v ustanovení § 4 říká, že k zacházení s návykovými látkami (tj. omamnými látkami a psychotropními látkami), přípravky a prekursory je třeba povolení k zacházení, pokud zákon nestanoví jinak. V případě zacházení s jedem je třeba vycházet z vládního nařízení č. 114/1999 Sb., ve

znění vládního nařízení č. 40/2002 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce. Půjde-li o nakládání s léky, bude třeba vycházet z příslušné právní úpravy, která tuto otázku upravuje, tj. ze zákona č. 79/1997 Sb., o lécích apod. Jestliže není uděleno povolení k zacházení s omamnými a psychotropními látkami, přípravky či jedy nebo prekursory, půjde o neoprávněné, tedy protiprávní zacházení s nimi. Zacházením s návykovou látkou, přípravkem, prekursorem a jedem se rozumí výzkum, výroba, zpracování, odběr, skladování, dodávání a používání návykových látek, přípravků a prekursorů, koupě a prodej a podobné nakládání s nimi.²⁹

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně společnosti a lidí před ohrožením a následky z nekontrolované distribuce a nakládání s omamnými a psychotropními látkami, jedy, přípravky obsahujícími omamné nebo psychotropní látky a prekursory.

Subjektem může být kdokoliv, pokud svým jednáním naplňuje skutkovou podstatu tohoto trestného činu.

Po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel neoprávněně vyrobí, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed.

Podle ust. § 187 TrZ jsou postihovány jakékoliv formy distribuce výše uvedených látek zpravidla pro jiného. Přitom dealerem nemusí

²⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 544

být osoba užívající drogy nebo na drogách závislá. Výroba, dovoz, průvoz nebo vývoz omamných a psychotropních látek je trestný i pro vlastní potřebu.

Za výrobu³⁰ je třeba považovat jakékoli zhotovení nebo vytvoření omamné nebo psychotropní látky (kromě pěstování určitých rostlin), a to bez omezení pouze na určité způsoby, jimiž má být taková látka získána. Nejvyšší soud v této souvislosti podpůrně odkázal na ustanovení čl. 1 odst. 1 písm. i) Úmluvy o psychotropních látkách (vyhlášené pod č. 62/1989 Sb.), podle něhož výraz „výroba“ označuje všechny postupy, jimiž lze získat psychotropní látky, a zahrnuje rovněž čištění a přeměnu psychotropních látek v jiné psychotropní látky. Tento výraz zahrnuje také výrobu přípravků, vyjma těch, jež jsou připravovány v lékárnách na lékařský předpis. Pouhé vypěstování rostlin, které slouží k nedovolené výrobě jedů, omamné nebo psychotropní látky, je opatřením předmětu určeného k nedovolené výrobě jedu, omamné nebo psychotropní látky ve smyslu ust. § 188 odst. 1 TrZ, pokud již samotná vypěstovaná rostlina není takovou látkou, neboť pak by vypěstování bylo třeba považovat za opatření podle ust. § 187 odst. 1 a její držení za přechovávání dle ust. § 187 odst. 1 či ust. § 187a odst. 1 TrZ. Trestná je i výroba omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursoru nebo jedu i pro vlastní potřebu. Díkce jinak jinému opatří se totiž vztahuje jen k předcházejícímu prodeji, ale nevztahuje se k výrobě, byť ta má také sloužit k opatřování takové látky nebo prostředku.³¹

³⁰ k tomu Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání.. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1160 – TR NS 2/2004-T 681 (usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 1238/2003)

³¹ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1154 - 1155

Dovozem se rozumí přesun z území jiného státu na území České republiky, vývozem je fyzické přemístění z území České republiky na území jiného státu a převozem se rozumí přeprava z území jednoho státu přes celní území České republiky na území třetího státu.³² Podle zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů, i navazujícího nařízení vlády č. 185/2000 Sb. je třeba při dovozu i vývozu v jeho přílohách uvedených toxických a pomocných látek, z nichž některé jsou omamné a psychotropní látky a prekursory, povolení ve formě udělení licence, která stanoví rozsah a podmínky dovozu nebo vývozu takové látky.³³

Nabízením se rozumí jednání, kterým pachatel projevuje ochotu některou omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed poskytnout jinému. Je jím jakýkoli, ať výslovný nebo konkludentní návrh směřující vůči jiné osobě. Nabídka nejčastěji směřuje k prodeji, ale může to být i nabídka obdarování, půjčení apod. Z časového hlediska může být nabídka formulována tak, že k plnění z ní může dojít po její akceptaci nebo i v budoucnu, přičemž však pro dokonání trestného činu není třeba, aby k akceptaci nabídky vůbec kdy došlo. I když zákon používá výraz nabízí, z kterého by mohlo být dovozováno, že se tak musí stát opakovaně, postačí k naplnění tohoto znaku ve smyslu ust. § 187 TrZ i jediná nabídka jakéhokoli množství, přitom by ovšem mělo být přihlíženo ke konkrétním okolnostem případu, k druhu a účinnosti takové drogy, k její schopnosti ovlivnit psychiku člověka, ohrozit jeho zdraví nebo

³² Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 544-545

³³ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1155

dokonce život. Nezáleží na tom, zda ten, komu byla nabídka určena, tuto nabídku přijal.³⁴

Zprostředkování je činnost, jejíž podstatou je zajištění kontaktu mezi jednotlivými osobami zabývajícími se nakládáním s drogou (např. zajištění kontaktu mezi výrobcem a kupujícím).³⁵ Ten, kdo zprostředkuje dodání drogy, tak s ní nenakládá, tedy ji neprodává, nedaruje, nekupuje apod. Zpravidla jde o zprostředkování mezi prodejcem, jímž může být výrobce, ale i překupník nebo tzv. dealer, a kupujícím. Nemusí tomu tak být ale vždy, neboť zprostředkováním je i zajištění kontaktu mezi osobou, která jiným způsobem obstará některou omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed jinému např. mezi dárcem takové látky a příjemcem daru.³⁶ Jestliže prodejce odevzdal drogu kupujícímu za odměnu, jde o prodej, přičemž se nemusí jednat o prodej konečný.³⁷

Ust. § 187 TrZ postihuje na rozdíl od ust. § 187a TrZ přechovávání omamné nebo psychotropní látky či jedu pro jiného. **Přechováním**³⁸ se ve smyslu ust. § 187 TrZ rozumí jakýkoli způsob držení omamné či psychotropní látky, přípravku, prekursoru nebo jedu, přičemž pachatel je nemusí mít přímo u sebe, avšak musí je mít ve své moci, v dispozici. Délku doby držení k tomu, aby se již jednalo o přechovávání, zákon přímo nestanoví, ovšem ve smyslu ustálených názorů soudní praxe je přechováváním alespoň několik hodin trvající držení omamné nebo psychotropní látky,

³⁴ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 545

³⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 545

³⁶ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1155

³⁷ Jelínek, J.: Novelizace trestního zákona. Praha: Linde, 1999, str. 69

³⁸ k tomu Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1160 – TR NS 24/2003-T 573 (usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 115/2003)

přípravku obsahujícího takovou látku, prekursoru nebo jedu. Držení tedy může být i krátkodobé, což vyplývá zejména ze skutečnosti, že pachatel drží drogu či jinou látku pro jiného, tedy zjevně jen přechodně, avšak nestačí pouze chvilkové držení, neboť by se již nejednalo o přechovávání, které předpokládá určitý časový prostor k uplatnění dispoziční moci držitele. Jednání pachatele spočívající ve spolupráci při balení drogy, kterou pachatel po krátkou dobu držel, avšak toliko po krátkou dobu, pak nelze podřadit pod pojem „přechovává“, ale je nutno hodnotit toto jednání jako účastenství ve formě poskytnutí pomoci ke spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 10 odst. 1 písm. c) TrZ k ust. § 187 odst. 1, 2 písm. a) TrZ.

Pojem prodá pak vyjadřuje situaci, kdy prodávající již některou omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed odevzdal kupujícímu za dohodnutou peněžní protihodnotu. Nemusí jít jenom o konečný prodej, ale může jít i o prodej mezi výrobcem a osobou zajišťující prodej, kterou může být tzv. dealer nebo i osoba, která předmětnou látku dále distribuuje dealerům.³⁹

Pod pojmem jinak jinému opatří se rozumí neoprávněné obstarání drogy, jedu nebo prekursoru jinému jiným způsobem než je výslovně v ust. § 187 odst. 1 uvedeno, např. darováním, výměnou za jinou věc, ale i krádeží, zpronevěrou.⁴⁰

Okolnost, že trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ust. § 187 TrZ byl spáchán vůči *osobě mladší patnácti (osmnácti) let*, je jinou skutečností ve

³⁹ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1155

⁴⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. I vydání. Praha: Linde, 2005, str. 545

smyslu ust. § 6 písm. b) TrZ. Proto není třeba, aby pachatel znal věk takové osoby, ale postačí, že se zřetelem na okolnosti (zejména její fyzickou vyspělost, vzhled, způsob chování a vyjadřování, studium určité školy apod.) a svoje osobní poměry o uvedené okolnosti vědět měl a mohl (nevědomá nedbalost).⁴¹

Dalšími kvalifikačními okolnostmi je to, že pachatel spáchá čin uvedený v ust. § 187 odst. 1 TrZ jako *člen organizované skupiny* nebo *ve větším rozsahu* (§ 187 odst. 2 TrZ). *Organizovanou skupinou* se rozumí sdružení nejméně tří osob trestně odpovědných, jejichž vzájemná součinnost na realizování trestné činnosti vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých účastníků, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu a tím i jeho nebezpečnost pro společnost. Vyžaduje se, aby šlo nejméně o tři osoby, které jsou trestně odpovědné, nestačí tedy, jestliže některý ze tří společníků je osoba trestně neodpovědná. Naproti tomu se nevyžaduje, aby šlo o soustavnou trestnou činnost a vychází se z toho, že postačí, když je tímto způsobem proveden i jen jeden akt trestné činnosti.⁴² Trestný čin je spáchán *ve větším rozsahu*, jestliže jeho společenská nebezpečnost je značně vysoká, zejména tehdy, vyrobí-li, doveze, proveze, jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamné nebo psychotropní látky v množství, které je způsobilé ovlivnit psychiku u více lidí. Ve vztahu k většímu rozsahu postačuje zavinění z nedbalosti. V roce 2003 vydal Nejvyšší soud⁴³ rozhodnutí, ve kterém dospěl k závěru, že kvalifikační znak prodeje a držení

⁴¹ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1158

⁴² Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1158

⁴³ viz Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1160 – NS 25/2004-T 608 (usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 6 Tdo 620/2003)

omamných a psychotropních látek ve „větším rozsahu“ ve smyslu ust. § 187 odst. 2 písm. a) TrZ vyjadřuje jednak kvantitativní a jednak kvalitativní stránku prodeje a držení takových látek ve svém celku a míru ohrožení života a zdraví jejich uživatelů. Z hlediska naplnění této okolnosti je proto zásadní vedle množství též druh účinných látek a četnost osob, jejichž potřebu mohou potencionálně uspokojit. Musí přitom jít o množství, které značně přesahuje jednotlivou denní spotřební dávku a zároveň je tak velké, že je potencionálně způsobilé ohrozit na zdraví nebo přímo na životě větší počet osob. Významné je také finanční vyjádření hodnoty prodávané nebo držené látky, způsob provedení činu a kvalita takové látky. Přitom, při splnění podmínek ust. § 88 odst.1 TrZ, postačí k naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podle § 187 odst. 2 písm. a) TrZ i splnění jen jednoho ze shora uvedených kritérií. Není přitom vyloučeno, že s ohledem na konkrétní specifické okolnosti případu může převážít význam i některého jiného kritéria, například délka doby, po kterou pachatel uvedené látky prodával či držel nebo pravidelnost zásobování určité osoby těmito látkami. Z roku 2005 pak pochází rozhodnutí Nejvyššího soudu⁴⁴, dle kterého závěr o naplnění znaku spočívajícího ve spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů ve větším rozsahu podle ust. § 187 odst. 2 písm. a) TrZ je nutné opřít především o množství omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, prekursoru nebo jedu, s nímž pachatel nakládal způsobem předpokládaným v ust. § 187 odst. 1 TrZ, a to i s ohledem na druh a kvalitu této látky. Současně je však třeba podpůrně zohlednit i další okolnosti, za nichž byl takový čin spáchán, tedy zejména způsob, jakým pachatel s uvedenými látkami

⁴⁴ Rt 1/2006, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 1/2006, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2006, str. 2-7

nakládal, dobu, po kterou tak činil, počet osob, jimž je např. opatřil, prodal nebo pro ně přechovával, případně i jiné skutečnosti.

Značný prospěch a prospěch velkého rozsahu je třeba vykládat v souvislosti s ust. § 89 odst. 11 TrZ. Může jít o jakoukoliv formu materiálního prospěchu, nemusí mít za každou cenu finanční podobu. S vyčíslením či stanovením prospěchu vyvstává otázka, zda toto bude závislé na ceně omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje uvedené látky, jedu nebo prekursoru. Vzhledem k tomu, že výše ceny drog se různí podle regionu, kvality drogy atd., je třeba vycházet z ceny v daném regionu, a to z dolní hranice cenového rozpětí. Problematické je ovšem získání výše ceny konkrétní drogy v daném regionu, např. od svědků či pachatelů drogových deliktů. Další variantou při stanovení prospěchu je vycházet z ceny drogy stanovené policisty. V tomto případě je nutné vzít v úvahu možnou podjatost policisty, který informaci o ceně drogy poskytuje. Pojmu *značný prospěch* se týká i rozhodnutí Nejvyššího soudu⁴⁵ z roku 2005, dle kterého pokud je trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ust. § 187 odst. 1 TrZ spáchán distribucí drog, rozumí se prospěchem rozdíl mezi tím, za co byl realizován prodej drog a tím, za co byl realizován jejich nákup. Prospěch má tedy povahu přírůstku, k němuž došlo ve sféře majetku pachatele. V tomto rozhodnutí odmítl Nejvyšší soud názor nejvyšší státní zástupkyně, že prospěchem obviněných z prodeje drog, které předtím nakoupili, je utržená částka bez zřetele k tomu, co vynaložili na jejich nákup. Nejvyšší státní zástupkyně v rámci dovolání argumentovala tím, že při výkladu zákonného znaku

⁴⁵ Rt 42/2005, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 7/2005, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2005, str. 268-274

„značný prospěch“, jak je uveden v ust. § 187 odst. 3 písm. a) TrZ, nelze vycházet z toho, jak je tento znak vykládán u jiných trestných činů, např. u trestného činu neoprávněného podnikání podle ust. § 118 TrZ nebo u trestného činu podílnictví podle ust. § 251 TrZ. Projevila nesouhlas s tím, že by prospěch z distribuce a prodeje drog měl být zjišťován podle ekonomického vzorce efektivnosti podnikání, neboť takový postup by obchod z drogami posouval do zvláštní formy podnikání. Poukázala na to, že posuzování získaného prospěchu je závislé na výpovědích pachatelů, kteří by při znalosti naznačeného postupu mohli reagovat tak, že na prodeji drog ještě prodělali. Takové chápání zákonného znaku „značný prospěch“ ve vztahu k ustanovení ust. § 187 TrZ označila za kontraproduktivní a odporující ustanovení ust. § 1 TrZ, v němž je upraven účel trestního zákona, neboť jen stěží lze usoudit, že distribuce drog je společensky akceptovatelná forma tvorby zisku. Odmítla názor, že „značným prospěchem“ při distribuci drog je pouze čistý zisk, a uvedla, že není namístě srovnání s tímž pojmem u trestných činů neoprávněného podnikání podle ust. § 118 TrZ a podílnictví podle ust. § 251 TrZ, neboť v těchto případech pachatelé provozují činnost, která sice není povolená, ale prostředkem těchto trestných činů jsou vztahy či věci ve své podstatě nezávadné a neškodlivé, pouze jejich formální předpoklady pro činnost, manipulaci či užívání nejsou splněny, zatímco v případě drogové trestné činnosti jsou závadné nejen formální okolnosti výroby, držení atd., ale i samotná věc, tj. droga, která je předmětem trestné činnosti. Proto podle nejvyšší státní zástupkyně jakýkoli zisk z drogové trestné činnosti je prospěchem bez ohledu na vynaložené náklady. Nejvyšší soud v rámci odůvodnění svého odmítavého rozhodnutí uvedl, že značný prospěch může být získán rozsáhlou škálou jednání, jímž mohou být spáchány velmi odlišné trestné činy od trestných činů proti

republice, přes trestné činy hospodářské, trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, trestné činy obecně nebezpečné, trestné činy hrubě narušující občanské soužití, trestné činy proti rodině a mládeži, trestné činy proti životu a zdraví, trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti až po trestné činy proti majetku. Jestliže zákon ve společném ustanovení § 89 odst. 11 TrZ obsahuje definici pojmu „značný prospěch“, a to definici jedinou a nediferencovanou v závislosti na jakýchkoli dalších okolnostech, zejména ne na povaze trestného činu, na charakteru předmětu útoku apod., pak to znamená, že záměrem zákonodárce bylo dát pojmu „značný prospěch“ jednotný význam pro všechny trestné činy, u nichž má kvalifikační důsledky. Vyvozovat zvláštní význam pojmu „značný prospěch“ ve smyslu dovolání nejvyšší státní zástupkyně z toho, že v daném případě jde o drogy, je dle Nejvyššího soudu nepřesvědčivé. Z hlediska trestního zákona je irelevantní samotné užívání drog, stejně jako nepovolené přechovávání drog v malém množství pro vlastní potřebu. Z toho je patrné, že tu je určitý okruh vztahů, v jejichž mezích je jednání, jehož předmětem jsou drogy, beztrestné, to znamená nezávadné z hlediska trestního práva. To jen posiluje závěr, že drogy nelze považovat za něco, co by již ze své podstaty odůvodňovalo úsudek, že prospěchem z jejich distribuce je částka, za kterou byly drogy pachatelem prodány, bez ohledu na to, za co pachatel předtím drogy nakoupil. Nejvyšší soud se proto neztotožnil s nejvyšší státní zástupkyní v tom, že by pro výklad pojmu „značný prospěch“ jako okolnosti ovlivňující právní posouzení skutku měla nějaký význam povaha jednání, jímž byl trestný čin spáchán, nebo povaha věcí, s jejichž použitím došlo k trestnému činu. Náзор nejvyšší státní zástupkyně, prezentovaný v dovolání, znamená v podstatě ztotožnění pojmu „značný prospěch“ získaný posuzovaným činem s pojmem „značný rozsah“, v němž byl čin spáchán. V této spojitosti považoval

Nejvyšší soud za nutné dodat, že také pojem spáchání činu „ve značném rozsahu“ je kvalifikační okolností u řady trestných činů, mnohdy dokonce vedle „značného prospěchu“. Pokud by tedy byla akceptována argumentace nejvyšší státní zástupkyně, pak by nebylo jasné, v čem by byl rozdíl mezi spácháním činu „ve značném rozsahu“ na straně jedné a získání „značného prospěchu“ z trestného činu na straně druhé. Z odlišnosti uvedených dvou pojmů je tedy zřejmé, že pokud by zákonodárce považoval za důvod přísnější právní kvalifikace trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 TrZ samotné spáchání činu „ve značném rozsahu“, stanovil by to jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby tak, jako to učinil v ustanovení § 187 odst. 2 písm. a) TrZ vymezením kvalifikační okolnosti spáchání činu „ve větším rozsahu“. Současně Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí uvedl, že si je vědom obtíží při dokazování značného prospěchu v konkrétních případech. Nicméně těmito obtížemi nelze přesvědčivě odůvodnit výklad, jehož jediným účelem by bylo eliminovat zmíněné obtíže a jímž by se pojmu „značný prospěch“ dal význam, který ve skutečnosti zjevně nemá.

Dalším pojmem, který je třeba také vysvětlit, je *organizovaná skupina působící ve více státech*. Zde půjde o působení členů organizované skupiny alespoň v jednom cizím státě. Spáchání trestného činu ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech (§ 187 odst. 4 písm.c) TrZ) předpokládá, že pachatel působí mimo organizovanou skupinu a do činnosti této skupiny se nezapojuje. Po subjektivní stránce si pachatel musí být alespoň vědom, že jde o spolupráci s organizovanou skupinou, která směřuje k nezákonné výrobě, dovozu, průvozu, nabízení apod. a s tímto jednáním musí být srozuměn. Tohoto pojmu se dotklo i

usnesení Nejvyššího soudu⁴⁶, dle kterého k naplnění znaku „ve více státech“ uvedeného v ust. § 187 odst. 4 písm. c) TrZ postačuje, pokud organizovaná skupina působí alespoň ve dvou státech, přičemž jedním z nich může být i Česká republika.

Odnětím svobody na osm až dvanáct let bude potrestán ten, kdo způsobí činem uvedeným v odstavci 1 *těžkou újmou na zdraví*. Dle ust. § 89 odst. 7 TrZ se těžkou újmou rozumí jen vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy a delší dobu trvající porucha zdraví.⁴⁷ Deset až patnáct let hrozí tomu, kdo činem uvedeným v ust. § 187 odstavec 1 způsobí *těžkou újmou na zdraví více osob* (nejméně třem osobám) *nebo smrt* (stačí jedné osobě). V této souvislosti bych chtěl upozornit na rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem vydaný pod sp.zn. 2 T 28/97, dle kterého smrt ve smyslu ust. § 187 odst. 3 písm. a) TrZ může být zaviněna z nedbalosti, pokud pachatel vzhledem ke kvalitě a množství omamné látky a fyzické konstituci a stavu toho, jemuž je určena, neupozorní poškozeného na tyto skutečnosti se zřetelem na míru nebezpečnosti různých způsobů aplikace. Těžká újma na zdraví nebo smrt jako těžší následek může být způsoben úmyslně či z nedbalosti. Pokud však pachatel způsobí smrt činem uvedeným v odstavci 1 ust. § 187 úmyslně, tak je třeba jeho jednání posoudit jako trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ust. § 187 odst. 1,4 písm. a)

⁴⁶ Rt 34/2005, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 6/2005, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2005, str. 211-218

⁴⁷ blíže Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 615-618

✓ jednočinném souběhu s trestným činem vraždy dle ust. § 219 TrZ.⁴⁸

3.2. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů – § 187a TrZ

(1) Kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve větším rozsahu.

Ustanovení § 187a TrZ je subsidiární privilegovanou skutkovou podstatou ve vztahu k ust. § 187 TrZ, přičemž postihuje přechovávání omamných a psychotropních látek nebo jedů v množství větším než malém.⁴⁹ Trestný čin uvedený v ust. § 187a TrZ je dokonán již přechováváním, pokud se tak děje bez povolení.

Objektem trestného činu podle ust. § 187a TrZ je zájem na ochraně společnosti a lidí proti možnému ohrožení, které vyplývá z nekontrolovaného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy v takovém množství, které může uživatele návykové látky nebo jeho okolí vážně ohrozit. Užívání většího než malého množství může u uživatelů těchto látek způsobit různé poruchy zdraví i vnímání, které v kombinaci s jinou činností, např. řízením motorového vozidla, mohou zapříčinit ztráty na lidských životech a škody na zdraví a majetku. Návykové látky mohou také vážně ohrozit zdraví či život a osoby, které je neoprávněně přechovávají, nemají zpravidla podmínky k tomu, aby mohly zajistit, že se k nim úmyslně nebo náhodou nedostanou třetí osoby. Proto s těmito

⁴⁸ Šámal, P., Půry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1159

⁴⁹ v podrobnostech Kloučková, S. : Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona. Právní rozhledy, 2000, číslo 6, str. 242

látkami mohou zacházet pouze osoby, kterým bylo k tomu Ministerstvem zdravotnictví vydáno zvláštní povolení. Předmětem tohoto trestného činu jsou jednotlivé omamné a psychotropní látky a jedy.

Subjektem trestného činu podle ust. § 187a TrZ je kterákoli osoba starší 15 let, pokud svým jednáním naplňuje skutkovou podstatu tohoto trestného činu, a které duševní porucha v době spáchání tohoto trestného činu nebránila rozpoznat nebezpečnost jejího činu pro společnost nebo ovládat své jednání.

Po subjektivní stránce se dle odst. 1 vyžaduje úmysl, v praxi přitom bude častější případ nepřímého úmyslu, kdy vzhledem k okolnostem případu byl pachatel srozuměn s tím, že přechovává bez povolení omamnou nebo psychotropní látku či jed, přičemž účinné množství této látky je vyšší než malé. Pokud jde o prokázání subjektivní stránky ve vztahu k hraničnímu množství uvedenému v odst. 2, postačí prokázat zavinění ve formě nevědomé nedbalosti.

Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v přechovávání omamné nebo psychotropní látky nebo jedu v množství větším než malém bez povolení, přísněji bude potrestán pachatel, který spáchá takový čin ve větším rozsahu. Přechováním omamné nebo psychotropní látky nebo jedu⁵⁰ se rozumí jakýkoliv způsob držení těchto látek bez povolení pro sebe (pojem bez povolení je přitom třeba vykládat obdobně jako pojem neoprávněně v ust. § 187a TrZ). Pachatel nemusí mít látku přímo u sebe (např. ve své ruce nebo kapse), postačí, že ji má ve své moci (např. ji má uloženou ve svém nebo pronajatém bytě nebo mezi svými věcmi v místě, kde se

⁵⁰ Hasch, K.: Ke dvěma rozhodnutím schváleným k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhledy, 2000, číslo 12, str. 362

zdržuje). Doba přechovávání drogy má význam při posuzování nebezpečnosti jednání pachatele pro společnost.⁵¹ Za přechovávání omamné a psychotropní látky či jedu ve smyslu ust. § 187a TrZ nelze považovat případ, kdy si daná osoba omamnou a psychotropní látkou již aplikovala. Proto nelze množství omamné a psychotropní látky zjištěné při rozboru moči nebo krve obviněného sčítat s čistým množstvím omamných nebo psychotropních látek, které byly u obviněného zajištěny. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu⁵² stačí pro naplnění znaku „přechovává“ ve smyslu ust. § 187a odst. 1 TrZ po formální stránce jakýkoli způsob držení omamné nebo psychotropní látky či jedu bez povolení pro sebe, přičemž však musí jít o držení takové látky v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti), neboť držení jen jedné dávky konzumentem drog před jejím použitím není přechováváním, ale jen tzv. konzumní držbou, byť by šlo o množství jinak naplňující znak „množství větší než malé“. Pod pojmem „přechovávání“ (pro vlastní potřebu) je třeba rozumět nezákonné ukrývání takové látky na pozdější dobu, bez záměru tuto látku v nejbližší době fyzicky užít pro sebe.

Pokud jde o samotnou konzumaci drog v České republice, tak ta není trestná, vychází se totiž ze zásady, že sebepoškozování zásadně není trestné.

Zákonným znakem kvalifikované skutkové podstaty druhého odstavce ust. § 187a TrZ je, že pachatel spáchá čin uvedený v odstavci 1 *ve větším rozsahu*. Zákon výslovně nespecifikuje rozsah a obsah tohoto pojmu. Kritéria většího rozsahu budou např. druh zneužívané drogy (tzn. měkké drogy, zvláště nebezpečné látky

⁵¹ Jelínek, J.: *Novelizace trestního zákona*. Praha: Linde, 1999, str. 74

⁵² Rt 46/2000, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 8/2000, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2000, str. 192-200

atd.), délka přechovávání, závislost konzumenta, množství drogy apod. Za množství drogy potřebné pro „větší rozsah“ je nutné přitom považovat takové množství, které bude způsobilé ohrozit život nebo zdraví více osob a bude významně přesahovat denní dávku závislého toxikomana. Půjde tedy o trestní postih přechovávání drogy v množství, které přesahuje běžnou potřebu držitele drogy.⁵³

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu⁵⁴ „větší rozsah“ jako znak skutkové podstaty podle ust. § 187a odst. 2 TrZ vyjadřuje kvantitativní i kvalitativní hledisko při přechovávání omamné nebo psychotropní látky anebo jedu jako celku, nikoliv jen množství takové látky, i když to bude z hlediska naplnění této okolnosti podmiňující použití trestní sazby nepochybně zásadní. Mimo množství přechovávané látky nebo jedu, které by mělo značně přesáhnout potřebu pachatele, je třeba při zvažování této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby hodnotit i druh a kvalitu takové látky, délku jejího přechovávání, skutečnost, zda pachatel požívá či jinak užívá takové dávky pravidelně nebo jen občas, velikost obvykle zneužívané dávky pachatelem apod. Výkladové pravidlo uvedené v ust. § 89 odst. 11 TrZ zde nelze použít, neboť zde nejde o finanční vyjádření přechovávané látky, které však může mít podpůrný význam. Klíčové pro soudní praxi je pak rozhodnutí Nejvyššího soudu⁵⁵, ve kterém je uvedeno, že pro závěr, zda byl naplněn zákonný znak „ve větším rozsahu“ ve smyslu ust. § 187 odst. 2 písm. a) TrZ, byla praxe ustálena na podkladě Pokynu obecné povahy č. 6/2000, který vydal nejvyšší státní zástupce podle § 9 odst. 3 zákona č. 283/1993 Sb. ve znění pozdějších zákonů k

⁵³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. I vydání. Praha: Linde, 2005, str. 550

⁵⁴ Rt 46/2000, Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 8/2000, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2000, str. 192-200

⁵⁵ usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 7 Tdo 1354/2003

usměrnění a sjednocení postupu státních zástupců. Tento pokyn sice není pro soudy závazný, ale je v jejich rozhodovací praxi akceptován, protože vychází z mezinárodních zkušeností a z poznatků lékařské vědy o tom, jaká množství omamných a psychotropních látek již jsou způsobilá výrazně ohrozit zdraví nebo život člověka. Výše uvedené platí v podstatě i pro zákonný znak „množství větší než malé“.

Je možné se setkat i s restriktivním výkladem, na základě kterého je „větší rozsah“ spojován pouze s množstvím přechovávaných drog, které je způsobilé ohrozit zdraví nebo život nejméně tří osob. Délka přechovávání může přitom mít vliv jen na stupeň nebezpečnosti činu v rámci dané skutkové podstaty, nikoli na kvalifikaci.⁵⁶

3.3. Souběh trestných činů podle ust. § 187 TrZ a ust. § 187a TrZ

Souběh trestného činu podle ust. § 187a TrZ s trestným činem podle ust. § 187 TrZ je možný např. tehdy, když u pachatele bylo zajištěno množství drogy větší než malé a ten uvedl, že část má pro sebe a část přechovává pro jiného, což je málo pravděpodobné vzhledem k vyšší trestní sazbě uvedené v ust. § 187 TrZ. Jako souběh naopak nelze posoudit případ, kdy pachatel je přistižen při nabízení veškerého množství návykové látky, které má u sebe. Pokud by pachatel byl přistižen při nabízení pouze části množství návykové látky, která byla u něj zajištěna a ohledně zbývajících částí, kterou nenabízel, by odmítl vypovídat a z provedeného dokazování by nebylo zřejmé, že i toto zbývajících množství přechovává pro jiného, je třeba tento případ posoudit jako dva samostatné trestné činy – trestný čin podle ust. § 187 TrZ v případě

⁵⁶ Fastner, J.: Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr.zák. Trestní právo, 1999, číslo 11, str. 10

nabízené návykové látky a jako trestný čin podle ust. § 187a TrZ v případě přechovávání zbývajících množství návykové látky, u kterého nebylo prokázáno, že by je někomu nabízel. Jestliže pachatel přechovával množství návykové látky přesahující množství uvedené v ust. § 187a odst. 2 TrZ a bylo zjištěno, že za toto množství návykové látky pachatel zaplatil značnou sumu, zejména pokud tato suma přesahuje jeho běžné finanční možnosti, nelze tento případ automaticky posuzovat podle ust. § 187a TrZ, i když pachatel uvádí, že měl tuto látku pouze pro osobní potřebu. Je třeba se vždy zabývat tím, zda z těchto okolností, případně z dalších okolností případu nevyplývá, že tato látka byla určena k prodeji dalším osobám. Na základě řádného provádění a hodnocení důkazů v přípravném řízení se orgány činné v trestním řízení vždy musí zabývat otázkou, zda pachatel svým jednáním nenaplnuje znaky zejména trestného činu podle ust. § 187 TrZ či jiného trestného činu přísnějšího, než je právní kvalifikace podle ust. § 187a TrZ. Nelze připustit případy, aby byl někdo stíhán pouze pro trestný čin podle ust. § 187a TrZ jenom proto, že nebyly řádně objasněny všechny skutečnosti a okolnosti případu, které by umožnily posoudit jednání obviněného podle přísnější trestného ustanovení, zejména podle ust. § 187 TrZ.⁵⁷

3.4. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 188 TrZ

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

*(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,
a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve větším rozsahu,*

⁵⁷ Kloučková, S.: Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona. Právní rozhledy, 2000, číslo 6, str. 246

- b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo
c) získá-li takovým činem značný prospěch.

Trestný čin uvedený v ust. § 188 TrZ je úmyslným ohrožovacím trestným činem, který je dokonán již vyrobením nebo opatřením nebo přechováním předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky nebo jedu pro sebe či pro jiného. Tímto předmětem jsou přístroje, zařízení nebo jejich součásti, např. destilační jednotky, ale také suroviny, které jsou určené nebo způsobilé k takové výrobě, a různé pomocné látky.⁵⁸ K posouzení, zda zajištěný předmět splňuje tato kritéria, je obvykle potřebné přibrat znalce z oboru technologie výroby, chemie. Tyto předměty mohou být totiž používány či využívány k jiným účelům. Předmět určený k výrobě nemusí být fakticky použit k zákonem předvídanému účelu, stačí, když jej pachatel s takovým úmyslem opañí nebo přechovává a je srozuměn s následkem. Skutková podstata uvedená v ust. § 188 TrZ je subsidiární ke skutkové podstatě uvedené v ust. § 187 odst. 1 TrZ, pokud se jedná o neoprávněnou výrobu. Pachatelem může být kdokoli, zavinění je úmyslné.⁵⁹

Mezi okolnosti, které podmiňují použití vyšší trestní sazby, patří spáchání činu uvedeného v ust. § 188 odst. 1 TrZ ve větším rozsahu nebo vůči osobě mladší než osmnáct let nebo jím získaný značný prospěch. *Větší rozsah* jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby zde znamená výlučně stupeň společenské nebezpečnosti trestného činu pro společnost, který musí být v tomto případě značně vysoký. Nepůjde proto o stanovení nějakého konkrétního množství drog nebo předmětů určených

⁵⁸ Juráková, I. : Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 1, str. 17

⁵⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 553

k nedovolené výrobě. Větší rozsah vyjadřující značně vysoký stupeň nebezpečnosti bude třeba dovodit například z charakteru předmětu (zda je surovinou nebo přístrojem, zda tvoří kompletní zařízení k výrobě nebo je pouze součástí), z kvality předmětu, z jeho úlohy ve výrobě drogy, z nahodilosti nebo pravidelnosti trestného jednání, zda je předmět vyráběn soustavně, z množství vyrobených, opatřených, dodaných nebo přechovávaných předmětů, z množství, druhu, kvality, účinků látky, k jejíž výrobě byl takový předmět určen apod. Z hlediska zavinění postačí nedbalost stejně jako u *značného prospěchu*, kterým se rozumí prospěch ve výši nejméně 500.000,-Kč. I ve vztahu k *osobě mladší než osmnáct let* postačí nevědomá nedbalost.

3.5. Šíření toxikomanie - § 188a TrZ

1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo

b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem

Jde o úmyslný ohrožovací čin, který směřuje k ochraně osob především z řad mládeže před rozšiřováním zneužívání návykových látek a který je dokonán již sváděním, podporováním, podněcováním nebo šířením, přičemž zákon nevyžaduje, aby osoba či osoby, kterým je projev nebo jiné jednání pachatele určeno, jím byly skutečně ovlivněny. Pojem návykové látky je širší než pojem látky omamné či psychotropní, proto není vyloučen ani postih šíření toxikomanie ve vztahu k takovým látkám, jejichž držení nebo

nakládání s nimi není možné postihnout dle ust. § 187 a násl. (např. barviva, čistidla, ředidla).⁶⁰

Sváděním se rozumí především jednání pachatele ve formě návodu ve smyslu ust. § 10 odst. 1 písm. b) TrZ.⁶¹ Svádění musí směřovat k individuální osobě, jeho formy nejsou zákonem blíže specifikovány. Může jít o přemlouvání ke zneužívání, o poučení, jak drogu aplikovat, o schvalování zneužívání návykových látek.

Zákon rovněž nevymezuje formy podporování. **Podporování** přitom může být jak fyzické (např. opatření injekční stříkačky, propůjčení bytu nebo jiné místnosti, ve které si osoba může aplikovat drogu), tak psychické (např. rada, jakým způsobem drogu aplikovat, utvrzování správnosti rozhodnutí užívat drogu) a může směřovat jak vůči začínajícímu toxikomanovi, tak i vůči osobě, která již drogu užívá.

Podněcování může být přímé, nepřímé nebo i skryté a rozumíme jím projev, kterým pachatel zamýšlí vzbudit u jiných osob rozhodnutí ke zneužívání návykových látek jiných než alkohol.

Šířením zneužívané návykové látky jiné než alkohol je míněno jednání směřující k rozšíření zneužívání této látky např. vyzýváním osob k jejich aplikaci a snaha rozšiřovat zkušenosti z užívání drog mezi vrstevníky. Šíření samotné návykové látky je již trestným činem podle § 187 TrZ. Podněcování i šíření směřuje vůči blíže nekonkretizovaným osobám a může být prováděno nejen ústně, ale i

⁶⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 554-555

⁶¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 554

písemně např. prostřednictvím tisku nebo jiného sdělovacího prostředku.⁶²

Okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby jsou jednak spáchání činu vůči *osobě mladší osmnácti let* (z hlediska zavinění opět postačí nedbalost), jednak spáchání činu *tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem*. Pokud jde o šíření toxikomanie tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, tak z hlediska zavinění se z povahy věci vyžaduje alespoň eventuální úmysl.⁶³

Skutková podstata trestného činu podle ust. § 188a TrZ se nevztahuje na některé preventivní postupy ve vztahu k osobám závislým na drogách v rámci zásady minimalizace rizik, neboť zde nejde o svádění, podporování, podněcování nebo šíření ve smyslu tohoto ustanovení. Jde např. o výměnu injekčních stříkaček, o poskytování jiného zdravotně nezávadného materiálu, poskytování poučení a rad k dodržování hygieny a zdravotní bezpečnosti apod.

3.6. Společné ustanovení - § 195 TrZ

(1) Zvláštní zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo za prekursory.

(2) Vláda nařízením stanoví, co se považuje za jedy ve smyslu § 187, 187a a 188, které choroby se považují za nakažlivé ve smyslu § 189 až 192 a na které škůdce se vztahuje ustanovení § 192.

⁶² Chmelík, J.: Nová právní úprava drogových deliktů a stručně k metodice jejich dokazování. Kriminalistika, 1999, číslo 1, str. 35

⁶³ Šámal, P., Púry, F., Rízman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1170

Podle prvního odstavce tohoto ustanovení zvláštní zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo za prekursory. Tímto zvláštním zákonem je zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, který nabyl účinnosti 1.ledna 1999 a který vedle vymezení výše uvedených pojmů dále upravuje zacházení s návykovými látkami, s přípravky obsahujícími návykovou látku, s některými látkami používanými při výrobě nebo zpracování návykových látek (prekursory) a zacházení s pomocnými látkami, jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi a také pěstování máku, konopí a koky a vývoz a dovoz makoviny.

Za omamné a psychotropní látky (návykové látky) jsou považovány látky, které jsou uvedeny v přílohách č. 1 až 7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, a u kterých vzniká nebezpečí chronického návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu užívá.

Přípravkem obsahujícím omamnou či psychotropní látku se rozumí roztok nebo směs v jakémkoliv fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více omamných nebo psychotropních látek (příloha č. 8 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách).

Prekursory jsou látky uvedené v příloze č. 9 zákona č. 167/1998 Sb., jakož i roztok nebo směs v jakémkoliv fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více návykových látek uvedených v příloze č. 9 citovaného zákona, kromě látek obsažených v léčivech v lékové formě a v jiných výrobcích nebo látkách, pokud je jejich složení takové, že prekursory nemohou být použity ani opětovně

získány pomocí dostupných prostředků. Obecně lze říci, že prekursorem je určitá látka určená k výrobě drogy.

Druhý odstavec ustanovení § 195 TrZ zmocňuje vládu, aby svým nařízením stanovila, co se považuje za jedy ve smyslu ust. § 187 TrZ, 187a TrZ a § 188 TrZ. Na základě tohoto zmocnění vláda nařízením č. 114/1999 Sb. stanovila, že za *jedy* ve smyslu ust. § 187, 187a a 188, nejde-li o léčiva, se považují chemické látky uvedené v příloze č. 1 tohoto nařízení a chemické přípravky, které obsahují nejméně 7% takovéto látky.

4. OBSAH TZV. DROGOVÉ NOVELY, JEJÍ DOPADY V PRAXI A ÚVAHY DE LEGE FERENDA

Jak už bylo zmíněno výše, zákon č. 112/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, nově upravil, byť v různé míře, téměř všechny skutkové podstaty, které primárně slouží k trestněprávnímu postihu pachatelů tzv. drogové trestné činnosti a zařadil do trestního zákona ustanovení § 187a, které postihuje držení drog v množství větším než malém pro vlastní potřebu.

4.1. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 187 TrZ

Zákonem č. 112/1998 Sb. byla zpřesněna základní skutková podstata obsažená v ust. § 187 odst. 1 TrZ, která nyní postihuje jednání, jež spočívá v tom, že pachatel **neoprávněně** (bez povolení, které vydává Ministerstvo zdravotnictví a jehož vydávání upravuje zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách) **vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed.**

Oproti předchozí právní úpravě byla základní skutková podstata obohacena o další způsoby nakládání s drogami (nabízí, zprostředkuje, prodá) a rozšířena o další předměty, se kterými je neoprávněně nakládáno (přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor). Zákon také podstatně zpřísnil trestní postih za spáchání zmíněného trestného činu (stanoví trest odnětí svobody na jeden rok až pět let) a byly rovněž rozšířeny

případy kvalifikované skutkové podstaty. Zatímco dřívější právní úprava sumarizovala okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby do dvou kvalifikovaných skutkových podstat, nová právní úprava zná tři kvalifikované skutkové podstaty. Okruh okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby se rozšířil o případy, kdy pachatel spáchá trestný čin, uvedený v ust. § 187 odst. 1 TrZ, vůči osobě mladší patnácti let nebo kdy získá takovým činem prospěch velkého rozsahu.

Zákonodárce diferencoval ochranu osob, které si zaslouží zvláštní ochranu (děti, mladiství), a to tak, že neoprávněné nakládání s drogou *vůči osobě mladší než osmnáct let* je postiženo trestem odnětí svobody na dvě léta až deset let (§ 187 odst. 2 TrZ), spáchání takového činu *vůči osobě mladší patnácti let* je postižitelné trestem odnětí svobody na osm až dvanáct let (§ 187 odst. 3 TrZ). Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc. v souvislosti s touto diferenciací poukázal na to, že i když je obecný požadavek chránit osoby mladší patnácti (osmnácti) let před nebezpečím vzniku drogové závislosti jistě správný (a to vzhledem k jejich psychické a sociální nezralosti), tak nelze nevidět, že konkrétní legislativní řešení hrozí nebezpečím přepínání trestní represe. Okolnost, že pachatel spáchal trestný čin dle ust. § 187 odst. 1 TrZ vůči osobě mladší patnácti (osmnácti) let, je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby. Podle vykládacího pravidla uvedeného v ust. § 6 písm. b) TrZ postačí k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. Pokud by tedy např. pachatel předal jednu cigaretu marihuany osobě mladší než patnáct let, kterou by omylem pokládal za osobu starší, tak by jeho jednání bylo kvalifikováno jako trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ust. § 187 odst. 1,3 písm. b) TrZ se sazbou osm až patnáct let odnětí svobody.

S ohledem na výše uvedené lze tedy souhlasit s názorem doc. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc., že ve vztahu k okolnostem, že čin byl spáchán vůči osobám mladším patnácti (osmnácti) let, měl zákonodárce vyžadovat k trestnosti úmyslné zavinění, které by navíc plně a dostatečně odůvodňovalo použití vyšší trestní sazby trestu odnětí svobody.⁶⁴

Pokud jednáním uvedeným v ust. § 187 odst.1 TrZ získá pachatel *značný prospěch* nebo jím způsobí *těžkou újmu na zdraví*, bude potrestán odnětím svobody na osm až patnáct let (§ 187 odst. 3 TrZ), tedy přísnějším trestem než do přijetí drogové novely. Nově připojený odstavce 4 pak stanovil trest odnětí svobody na deset až patnáct let pro toho, kdo činem uvedeným v odstavci 1 způsobí *těžkou újmu na zdraví více osobám* (aspoň třem) nebo *smrt* (stačí jedné osobě) nebo získá takovým činem *prospěch velkého rozsahu* nebo jej spáchá *ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech* (§ 187 odst. 4 TrZ).

Tzv. drogová novela také nahradila ve výčtu trestných činů, u kterých je ztížena možnost podmíněného propuštění (§ 62 odst. 1 TrZ), stávající ustanovení § 187 odst. 3 TrZ kvalifikovanou skutkovou podstatou podle ust. § 187 odst. 4 TrZ. V ustanovení § 167 TrZ o nepřekažení trestného činu byla vložena do výčtu trestných činů i ustanovení § 187 TrZ a § 188 TrZ. Nepřekažení těchto deliktů je tedy trestné.

⁶⁴ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 546

4.2. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů – § 187a TrZ

Velmi významnou změnou, kterou obsahoval zákon č. 112/1998 Sb., bylo zavedení nové skutkové podstaty **přechovávání drog pro sebe v množství větším než malém**, což bylo legislativně vyjádřeno vytvořením nového § 187a TrZ, který se vložil za ust. § 187 TrZ a který postihuje jednání, jež spočívá v tom, že pachatel bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém (§ 187a odst. 1 TrZ), přičemž přísněji bude potrestán pachatel, který spáchá takový čin ve větším rozsahu (§ 187a odst. 2 TrZ). V prvním případě může být pachatel potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem, v druhém případě mu hrozí trest odnětí svobody na jeden rok až pět let.

Ve vztahu k ustanovení § 187 TrZ je ustanovení § 187a TrZ subsidiární skutkovou podstatou, a proto je vyloučen jednočinný souběh, je ale užší, neboť se nevztahuje na přechovávání přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku a prekursor, jejichž přechovávání pro vlastní potřebu je i nadále beztrestné.⁶⁵ Trestné podle ust. § 187a TrZ je pouze přechovávání omamné nebo psychotropní látky pro sebe; přechovávání pro jiného je postihováno ustanovením § 187 TrZ. Obě ustanovení se liší také v tom, že v ust. § 187a TrZ je uvedeno množství drogy, jehož přechovávání je relevantní pro trestní postih (množství větší než malé). Trestné činy podle ust. § 187 TrZ a § 187a TrZ se na druhé straně shodují v tom, že v obou případech skutkové podstaty nerozlišují druh zneužívané drogy a v obou ustanoveních je výslovně zdůrazněn znak protiprávnosti, a to výrazem

⁶⁵Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 547

„neoprávněně“ - § 187 TrZ a „bez povolení“ - § 187a TrZ. Oba trestné činy jsou ohrožovacími delikty.⁶⁶

Na skutkovou podstatu uvedenou v ust. § 187a TrZ se nevztahují ustanovení § 167 TrZ a § 168 TrZ o trestnosti nepřekažení trestného činu a o neoznámení trestného činu, což je pozitivní pro lékaře a další odborníky, kteří přicházejí do styku s uživateli drog a mezi nimi i s pachateli trestných činů podle ust. § 187a TrZ, neboť tato skutková podstata jim v zásadě nebrání v poskytování potřebné lékařské a další odborné péče, nehrozí jim za to trestní stíhání. Zároveň nejsou povinni orgánům činným v trestním řízení oznamovat spáchání trestného činu podle ust. § 187a TrZ, což přispívá k tomu, že osoby užívající drogy se nemusí obávat návštěvy lékařů či terapeutů v kontaktních centrech.

4.3. Problémy spojené s ustanovením § 187a TrZ

4.3.1. „Množství větší než malé“

Ustanovení § 187a TrZ je nejasně formulováno, proto vyvolává celou řadu pochybností. Stěžejním problémem spojeným se zavedením této nové skutkové podstaty do trestního zákona zůstává výklad pojmu „množství větší než malé“, jímž je podmíněna trestní odpovědnost a které je zároveň znakem odlišujícím trestný čin od přestupku podle ust. § 30 odst. 1 písm. j) zákona o přestupcích.

Ze znění zákona není zcela zřejmé, na jakou okolnost je vázáno uvedené vyjádření množství omamné nebo psychotropní látky. Množství větší než malé může být chápáno v různém smyslu, a to jako:

⁶⁶ Jelínek, J.: Novelizace trestního zákona. Praha: Linde, 1999, str. 73

- vyjádření hmotnosti přechovávané omamné nebo psychotropní látky, zpravidla v přepočtu na její čisté množství (stanovené znaleckým posudkem nebo odborným vyjádřením),
- vyjádření jejího účinku na psychiku člověka či na jeho celkový zdravotní stav, nebo
- vyjádření její finanční hodnoty.

Tyto možnosti uvažujeme ve vztahu k jednotlivým druhům omamných a psychotropních látek. Přitom by se mělo vycházet i z toho, k ochraně jakých zájmů je ustanovení § 187a TrZ určeno, a to vzhledem k jeho systematickému zařazení do hlavy čtvrté zvláštní části trestního zákona mezi trestné činy obecně nebezpečné, pro které je typické, že je jimi ohrožen široký okruh chráněných hmotných i nehmotných statků. Všechna výše zmíněná hlediska charakterizující množství omamné nebo psychotropní látky (druh, hmotnost, účinek, cena atd.) by se mohla v různé míře uplatnit též vedle sebe, protože vyjadřují různé stránky nebezpečnosti přechovávání drog.⁶⁷

Určení, jaké množství držené drogy je možno tolerovat, a jaké množství již nikoli, není snadné. Stanovit konkrétní množství u každé jednotlivé látky je krajně obtížné, a to nejen proto, že jednotlivé druhy drog mají různou kvalitu a účinnost, ale také proto, že každý toxikoman má jiné potřeby a zvyky. Existuje shoda, že musí jít o takové množství drogy, které představuje zvýšené nebezpečí pro zdraví nebo život člověka.⁶⁸ Nepochybně bude toto množství jiné u tzv. měkkých drog a jiné u tzv. tvrdých drog, resp. bude u každého druhu drogy jiné. Stejně tak je nesporné, že rozhodující pro trestnost podle ust. § 187a odst.1 TrZ nebude

⁶⁷ Sotolář, A. a kol.: Povahy problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 5, str. 12

⁶⁸ Hasch, K.: Ke dvěma rozhodnutím schváleným k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhledy, 2000, číslo 12, str. 362

pouhá hmotnost přechovávané látky, ale obsah drogy v ní, neboli její přepoččet na čistou (stoprocentní) formu.

Obecně lze toto množství vymezit dvojím způsobem.⁶⁹ V prvním případě se zvolí paušální nebo určitá obecně nebezpečná hranice, po jejímž překročení je ohroženo zdraví každého průměrného držitele drogy, bez ohledu na to, jaké může mít toto množství drogy účinek na konkrétní osobu, u níž byla droga nalezena. Paušální hranice by mohla být vymezena:⁷⁰

- přímo výkladovým ustanovením trestního zákona nebo v příloze trestního zákona nebo v příloze k zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Toto řešení by bylo v souladu s čl. 39 Listiny základních práv a svobod, podle kterého „jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit“. Na druhé straně není toto řešení příliš praktické, neboť by se jen velice těžkopádně dalo reagovat na různé změny.

V případě níže uvedených řešení určování stanoveného množství by pak mohla být problémem právě rozpornost s uvedeným čl. 39 Listiny. Paušální hranice by tedy mohla být dále stanovena:

- odkazem na přijetí prováděcího vládního nařízení k trestnímu zákonu, obdobně jak je tomu v případě hranic škod u majetkových trestných činů;
- ve vládním nařízení, jež bude vydáno bez zákonného zmocnění v souladu s čl. 78 Ústavy „k provedení zákona a v jeho mezích“;

⁶⁹Půry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 10, str. 510

⁷⁰Růžička, M.: Problematika trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů. Právní rádce, 2000, číslo 3, str. 6

- ve vyhlášce příslušného ministerstva, které by ovšem potřebovalo zákonné zmocnění;
- judikaturou.

Za optimální z hlediska požadavku, aby všechny podmínky trestní odpovědnosti byly stanoveny přímo v trestním zákoně a aby právní úprava byla přesná, jasná, srozumitelná a přehledná, lze považovat takové legislativní řešení, při kterém by příslušné množství drogy bylo stanovené přímo v trestním zákoně.⁷¹ Zákonodárce tuto možnost nevyužil a zvolil řešení, při kterém o rozsahu trestněprávní odpovědnosti výlučně rozhodují orgány aplikační praxe, nikoli orgán, který normu přijal, což vedlo k nejednotnému posuzování. Tuto skutečnost potvrdily i praktické poznatky.

Další možností, jak vymežit rozhodné množství drogy, je **individuální přístup**,⁷² kdy se přihlíží k okolnostem konkrétního případu, osobě pachatele, povahy jeho závislosti nebo způsobu užívání, resp. zneužívání drogy, okolnosti, zda droga byla zneužívána jednorázově nebo postupně. Konkrétní množství této drogy, způsobilé zvýšenou měrou ohrozit zdraví nebo život osoby, jež drogu přechovávala, by pak v každém jednotlivém případě musel určit znalec. Tento přístup naráží na některé následující velmi obtížně překonatelné problémy:⁷³

- individuální stanovování většího než malého množství drogy by vedlo k určité nerovnosti pachatelů před zákonem, neboť u každé osoby bude toto množství jiné. Čím závislejší by pachatel byl, tím by toto množství bylo vyšší. Proto by experimentátor s drogou či začátečník byl odpovědný za spáchání trestného činu podle ust. § 187a odst. 1 TrZ již při

⁷¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 549

⁷² k tomu Jelínek, J. a kol. Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou. 23. vydání. Praha: Linde, 2005, str. 205

⁷³ Fastner, J.: Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák. Trestní právo, 1999, číslo 11, str.7

přechovávání množství drogy mnohonásobně nižšího, než na drogách závislý toxikoman, např. dealer, jemuž se nepodařilo prokázat přechovávání drogy pro jiného (trestný čin podle ust. § 187 TrZ), takže by u něj šlo jen o přestupek. Takové řešení, které představuje nižší práh trestní odpovědnosti u začátečníků oproti recidivistům, je v rozporu se základními zásadami trestání v demokratické společnosti a také s ústavním principem rovnosti občanů před zákonem (čl. 1 Listiny základních práv a svobod);

- o trestní odpovědnosti osoby přechovávající drogu pro vlastní potřebu by ve skutečnosti rozhodoval, v rozporu s čl. 90 Ústavy, nikoli soud, ale znalec, jehož konstatování, že určité množství drogy je či není způsobilé výrazně ohrozit zdraví nebo život konkrétní osoby, by soud jen ztěžší mohl nepřijmout a nepromítnout do trestní odpovědnosti této osoby za trestný čin podle ust. § 187a odst. 1 TrZ. Navíc jednotliví znalci by se mohli ve svých závěrech výrazně lišit, takže rozhodnutí o tom, zda byl spáchán trestný čin nebo jde jen o přestupek, by do značné míry záviselo na tom, zda dotyčný znalec je přísný nebo liberální;
- i když zvýšené ohrožení zdraví nebo života člověka se u trestného činu podle ust. § 187a odst. 1 TrZ předpokládá, není jeho zákonným znakem, jímž je množství drogy větší než malé. Proto je nutné prostřednictvím výkladu, že jde o množství výrazně ohrožující zdraví nebo život člověka, dokazovat existenci tohoto zákonného znaku a ne podmíněností stupněm závislosti pachatele na drogách tento formální znak trestného činu relativizovat;
- není splněn požadavek obecné znalosti podmínek trestní odpovědnosti. Naproti tomu, kdyby se vycházelo z pevně stanoveného množství, které by bylo určeno normativním

právním aktem a publikováno ve Sbírce zákonů, bylo by možno plně respektovat zásadu „neznalost zákona neomlouvá“, neboť všichni potencionální pachatelé trestného činu podle ust. § 187a TrZ by se s hranicí množství většího než malého mohli seznámit. Kdyby naopak měl toto množství určit až znalec ex post, mohl by se jeho závěr výrazně lišit od pachatelovy představy o tomto trestném množství, což by samozřejmě mohlo mít vliv na posuzování subjektivní stránky jeho jednání;

- ve prospěch pevného stanovení množství většího než malého svědčí také výrazná finanční a časová úspora, kdyby k této otázce nemusel být podáván znalecký posudek;
- jednorázová a tím i denní dávka je mezi začínajícím toxikomanem a osobou v rozvinuté fázi závislosti značně rozdílná, silně závislý toxikoman má denní potřebu drogy řádově v desetinásobcích množství, které si aplikuje experimentátor či začátečník. Zastánci individuálního přístupu uvádějí, že v případě pevného stanovení množství většího než malého tak vysoko jít nelze, protože přechovávání poměrně značného množství drogy by tak bylo jen přestupkem. Proto musí být stanoveno níže, než kolik představuje denní dávka toxikomana v rozvinuté fázi závislosti, ale výše, než činí tato denní dávka u experimentátora či začátečníka. Denní dávka silně závislého toxikomana by pak překračovala pevně stanovené množství a jejím držením by se dopouštěl trestného činu podle ust. § 187a odst. 1 TrZ, což by ve skutečnosti vedlo u těchto osob ke kriminalizaci užívání drog. S touto argumentací nesouhlasí stoupenci pevně stanoveného množství a uvádějí, že ze srovnání ustanovení § 187 odst. 1 TrZ a ustanovení § 187a odst. 1 TrZ vyplývá, že zákonodárce nechtěl v subsidiárním

ustanovení § 187a odst. 1 TrZ činit trestným opatření drogy pro sebe, neboť by tak ve skutečnosti učinil trestným i její užívání (každý konzument drogy si totiž drogu musí nejprve opatřit, aby ji mohl poté konzumovat). Zatímco podle primárního ustanovení § 187 odst. 1 TrZ je trestné jak přechovávání, tak opatření drogy jinému, subsidiární ustanovení § 187a odst. 1 TrZ postihuje pouze přechovávání drogy pro sebe, nikoli její opatření pro sebe. Proto pokud si toxikoman v pokročilém stádiu drogové závislosti opatří větší než pevně stanovené množství, nedopustí se trestného činu podle ust. § 187a odst. 1 TrZ za předpokladu, že toto množství odpovídá jeho denní dávce a že si toto množství opatřil jen proto, aby si ho v nejbližší možné době aplikoval.

Je možné si představit také **kombinaci obou výše popsaných přístupů** k vymezení hranice množství většího než malého, kdy by v nařízení vlády nebo v příloze zákona bylo stanoveno rozhodné množství pro jednotlivé drogy určitým rozpětím hmotnosti účinné látky a v jeho rámci by se pak přihlíželo k individuálním okolnostem každého případu, zejména ke stupni závislosti a míře tolerance držitele drogy. I tento způsob posuzování by měl mít oporu v zákonné úpravě.

Přijatému znění ust. § 187a TrZ více odpovídá individuální přístup, neboť pro první přístup není v trestním zákoně opora. Není zde zejména zmocnění pro podzákonnou úpravu, přitom proti sobě stojí dva názory ohledně využití možnosti vlády vydat nařízení k provedení zákona a v jeho mezích bez výslovného zákonného zmocnění v souladu s čl. 78 Ústavy. Jedna strana uvádí, že vláda by v daném případě bez zákonného zmocnění vzhledem k znění článku 39 LZPS („Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem ...“)

nemohla ústavně konformním způsobem konkretizovat podmínky trestní odpovědnosti, druhá strana naproti tomu konstatuje, že vydání takového nařízení, pokud by se tak stalo k provedení zákona v jeho mezích, by nebylo v rozporu s ústavním pořádkem ani zákonem. K vyřešení této otázky je přitom kompetentní jedině Ústavní soud.

Pro individuální přístup hovoří i ta skutečnost, že obdobně individuálně jsou posuzovány podmínky trestní odpovědnosti i u jiných trestných činů, pokud u nich zákonodárce rovnou použil neurčitý pojem, jehož obsah není blíže vymezen legální definicí ani jinou právní normou.

Vzhledem k tomu, že žádným právním předpisem nebylo dosud stanoveno hraniční množství, lze jen přivítat, že pro zajištění jednotného postupu policistů a státních zástupců byly stanoveny orientační hodnoty účinných množství alespoň těch návykových látek, které se na našem území vyskytují, nejprve v příloze k závaznému pokynu policejného prezidenta č. 39/1998 ze dne 9.12.1998 (za malé množství drog označil policejní prezident 1 gram heroinu nebo extáze, 0,5 gramu kokainu nebo pervitinu a 20 cigaret marihuany), následně i v příloze pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6/2000 (nejvyšší státní zástupce stanovil jako malé množství 0,15 gramu heroinu, 1 gram extáze, 0,25 gramu kokainu, 0,5 gramu pervitinu a 0,3 gramu marihuany).⁷⁴ Na tento pokyn nejvyššího státního zástupce reagovala i Policie ČR tím, že změnila své původní orientační tabulky a převzala kvantifikaci nejvyššího státního zastupitelství. Při stanovování

⁷⁴ Kloučková, S.: Poznatky k aplikaci novely trestního zákona č.112/1998 Sb., zejména nové skutkové podstaty trestného činu podle § 187a trestního zákona. Sborník příspěvků z „Konference s mezinárodní účastí o protidrogové prevenci v duchu mezinárodních úmluv boje proti zneužívání nealkoholových drog“ pořádané občanským sdružením Rodiče proti drogám, 2001, str. 29

množství „většího než malého“ a množství, které odpovídá pojmu „ve větším rozsahu“, se ve výše uvedených tabulkách vycházelo jednak z mezinárodních zkušeností a jednak z předpokladu, že zákonodárce nehodlal podle ust. § 187a TrZ trestně stíhat užívání omamných a psychotropních látek, ale pouze jejich přechovávání. Rovněž se vycházelo z toho, že ust. § 187a TrZ nečiní rozdíl mezi pachateli, kteří jsou na návykových látkách závislí a kteří nikoli. Hodnoty v pokynech jsou uvedené jako maximální pro posouzení, zda jejich držení pro vlastní potřebu je naplněna skutková podstata přestupku nebo zda se již jedná o trestný čin. Pro orgány činné v trestním řízení nejsou dogma, slouží pouze jako základní orientační vodítko.

Nejvyšší soud definoval⁷⁵ nejprve malé množství omamných a psychotropních látek ve smyslu ust. § 187a TrZ tak, že se tím rozumí individuálně určená denní dávka omamné nebo psychotropní látky v množství obvyklém pro konkrétní osobu užívající tyto látky, která odpovídá stupni její závislosti na těchto látkách, aniž je způsobila vážně ohrozit zdraví nebo život této osoby. Toto rozhodnutí bylo následně překonáno dalším rozhodnutím Nejvyššího soudu publikovaným pod č. 46/2000 Sb. rozh. tr., dle kterého za množství větší než malé ve smyslu ust. § 187a odst. 1 TrZ je třeba považovat takové množství omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých dávek pětinasobně až desetinásobně převyšuje běžnou jednorázovou dávku průměrného konzumenta.⁷⁶ U běžných spotřebitelů odpovídá taková dávka dávkám stanoveným státním zastupitelstvím. V řadě případů také

⁷⁵ Rt 60/2001, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 10/2001, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2001, str. 598-603

⁷⁶ Jelínek, J. a kol., Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou. 23. vydání. Praha: Linde, 2005, str. 205

byly vyneseny pravomocné rozsudky, které se týkaly nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami podle ust. § 187a TrZ a ve kterých se okresní i krajské soudy v odůvodněních opíraly o argumentace uvedené v pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6 z roku 2000, což přispělo k postupnému sjednocení i soudní praxe v otázce kvantifikace „množství většího než malého“. Je také namístě se zmínit i o rozhodnutí Nejvyššího soudu⁷⁷, dle kterého jestliže je pachatelem trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187a odst. 1 TrZ osoba, u které nebylo zjištěno, že uvedené látky zneužívá, a nejsou-li tu ani skutečnosti, které by takové podezření odůvodňovaly, postačí jako podklad k objasnění právní otázky, je-li množství takové látky, bez povolení přechovávané výše uvedenou osobou, větší než malé, posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie, a v jednodušších případech také odborné vyjádření příslušného orgánu (§ 105 odst. 1 TrŘ). Dále je v tomto rozhodnutí uvedeno, že přibrání znalců z oboru psychiatrie (§ 116 odst. 1 TrŘ), specializovaných na tzv. nealkoholovou toxikomanii, bude zpravidla nezbytné tehdy, bude-li u konzumenta omamných a psychotropních látek zapotřebí posoudit stupeň závislosti na nich a s tím souvisící individuální toleranci (snášenlivost) vůči vyšším dávkám. Stanovení stupně drogové závislosti je pak významné i pro posouzení ovládacích a rozpoznávacích schopností pachatele a v tomto smyslu také pro pozdější (právní) závěry o jeho trestní odpovědnosti.

Závěrem této podkapitoly bych chtěl uvést, že pokyny a v nich uvedené orientační tabulky považuji stále za prozatímní řešení situace, která nastala po nabytí účinnosti ustanovení § 187a TrZ.

⁷⁷ Rt 60/2001, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 10/2001, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2001, str. 598-603

V zájmu zajištění větší právní jistoty je nutné a také vhodnější, aby hraniční množství uvedená v ust. § 187a odst. 1,2 TrZ byla stanovena přímo právním předpisem podle jednotných kritérií, která by měla respektovat medicínské hledisko užívání drog a závislosti na nich. Tuto skutečnost si uvědomili i naši zákonodárci, což dokládá i vládní návrh nového trestního zákoníku, dle kterého mělo vládní nařízení přesně stanovit, jaké množství drogy je možné pro vlastní potřebu legálně držet. Tento nový trestní kodex sice nebyl přijat, nicméně je velmi pravděpodobné, že se tak s možnými mírnými změnami stane v nejbližších letech.

4.3.2. Zavinění vztahující se k přechovávanému množství drogy

V trestním řízení je nutné se také zabývat zaviněním ve vztahu k přechovávanému množství omamné a psychotropní látky. V tomto směru má rozhodující význam čistota omamné nebo psychotropní látky. Vzhledem k tomu, že drogy jsou míchány s dalšími látkami (např. heroin a pervitin), vyskytují se na trhu v poměrně rozdílné čistotě (koncentraci účinné látky), z níž vyplývá i jejich odlišná účinnost. Potíže nastávají zejména tam, kde je zjištěno množství skutečně větší než malé, pokud ovšem pachatel tvrdí, že předpokládal jinou čistotu (koncentraci) přechovávané látky, která by vzhledem k tomu nedosáhla množství většího než malého. Dokazování je třeba pak zaměřit i na ověření zdroje, včetně tzv. dealera, množství účinné látky v jim distribuovaných a prodávaných dávkách apod., aby bylo možno ověřit důvodnost obhajoby obviněného, což může být v konkrétním případě mimořádně obtížné. Při posuzování zjištěných skutečností z hlediska naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a

jedů podle ust. § 187a TrZ je třeba vyjít z obecných zásad pro posuzování omylu, obdobně jako u jiných trestných činů.⁷⁸

4.3.3. Je trestný čin podle ust. § 187a TrZ pokračujícím nebo trvajícím trestným činem?

Jednou ze sporných otázek, které se týkají ustanovení § 187a TrZ, je také to, zda-li je možné pokračování v trestném činu podle ust. § 187a TrZ, pokud je u držitele drog opakovaně zjištěno menší množství drogy, než je ona zákonná hranice pro to, aby šlo o trestný čin, ale postupně v součtu bude tato hranice překročena. Odpověď zní, že pokračování ve smyslu ust. § 89 odst. 3 TrZ zde možné není, a to proto, že trestný čin podle ust. § 187a TrZ je trvajícím trestným činem, jehož trestnost není ohraničena postupným opatřováním drogy, ale dobou trvání protiprávního stavu spočívajícího v neoprávněném držení drogy, přičemž tento stav skončí spotřebováním držené drogy nebo jejím zabavením např. orgány policie. Navíc se především u osob závislých na drogách nepodaří prokázat, že měl držitel již od počátku jednotný záměr postupně shromáždit větší než malé množství drogy, zejména když jednotlivá množství drogy budou pro držitele jeho běžnými dávkami a také budou postupně spotřebovávány. Lze si sice představit, že se pachatel může snažit postupně shromáždit co největší množství drogy, které překročí hranici množství většího než malého, ale pak nemá smysl mluvit o pokračování v trestném činu, protože podstatné je, jaké množství drogy bylo u držitele zjištěno, bez ohledu na to, zda si ho opatřil jednorázově nebo v nějakém časovém období a po dávkách.⁷⁹

⁷⁸ Sotolář, A. a kol.: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 5, str. 14

⁷⁹ Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 10, str. 511

Může také nastat situace, kdy někdo bude přechovávat různé drogy, ovšem každou v malém množství, přičemž každé z těchto množství může být někdy dokonce pod stanoveným limitem trestnosti podle ust. § 187a TrZ. Vzhledem k zákonné dikci tohoto ustanovení, která mezi jednotlivými druhy drog nerozlišuje, bude i takové přechovávání více druhů drog trestné, pokud ve svém souhrnu budou představovat množství větší než malé. K vyřešení otázky, zda jde v tomto případě o množství, které je ve svém souhrnu způsobilé výrazně ohrozit zdraví nebo život člověka, by se musel vyjádřit znalec, neboť obecným právním předpisem přirozeně všechny kombinace různých druhů drog stanovit nelze. Množství drog, které taková osoba přechovávala v jednotlivých obdobích, však nelze sčítat. Relevantní vždy je, odkdy a dokdy pachatel přechovával takové množství drog, které je ve svém souhrnu větší než malé, tedy kdy tento trestněprávní stav započal a kdy byl zakončen.⁸⁰

4.3.4. Je možné opakování či recidiva?

Další spornou otázkou, která se týká ustanovení ust. § 187a TrZ, je možnost opakování trestného činu v tomto ustanovení zakotveného, případně jeho recidiva. Podle Chmelíka je zpětnost (recidiva) v držení omamné a psychotropní látky pro sebe vyloučena a také opakované spáchání trestného činu podle ust. § 187a TrZ není podle něj považováno za přitěžující okolnost ve smyslu ustanovení § 34 písm. 1) TrZ.⁸¹ S těmito závěry polemizuje např. Fastner, který uvádí, že k opakování, neboli vícečinnému stejnorodému souběhu tohoto trestného činu může dojít např. pokud pachatel po určitou dobu přechovával drogy v množství předpokládaném v ustanovení §

⁸⁰ Fastner, J.: Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr.zák. Trestní právo, 1999, číslo 11, str.9

⁸¹ Chmelík, J.: Nová právní úprava drogových deliktů a stručně k metodice jejich dokazování. Kriminalistika, 1999, číslo 1, str. 34

187a odst. 1 TrZ a po sdělení obvinění pro tento trestný čin si opatří a přechovává nové drogy opět v trestně relevantním množství. Okamžikem sdělení obvinění dojde podle ust. § 12 odst. 11 TrŘ k ukončení páchání prvního trestného činu, opakované spáchání tohoto trestného činu do doby vyhlášení odsuzujícího rozsudku však může být považováno podle Fastnera za přitěžující okolnost podle ust. § 34 písm. k) TrZ.⁸² Za přitěžující okolnosti recidivy podle ust. § 34 písm. l) TrZ je třeba považovat jen tzv. recidivu pravou, tj. spáchání trestného činu po předchozím odsouzení za jiný trestný čin. Soud je oprávněn posuzovat recidivu pachatele jako přitěžující okolnost ve vztahu k tomuto trestnému činu, pokud se jej nedopustil jen proto, že se oddává zneužívání omamných a psychotropních látek. Posuzování recidivy u tohoto trestného činu bude tedy záležet na úvaze soudu vycházející z okolností konkrétního případu, zejména s přihlédnutím ke stupni závislosti pachatele na drogách.

4.3.5. Proti komu směřuje ustanovení § 187a TrZ?

Ustanovení § 187a TrZ nepostihuje:

- osoby skutečně nemocné, které u sebe přechovávají drogu, na jejímž užívání jsou závislé (i drogová závislost je jednou z nemocí podle mezinárodní klasifikace nemocí), a to v takovém množství, jež odpovídá stupni jejich závislosti na této droze. Trestně neodpovědné jsou zde zejména ty osoby, u nichž jsou vzhledem k stupni závislosti na drogách již vymizelé rozpoznávací nebo ovládací schopnosti a v důsledku toho nejsou tyto osoby příčetné ve smyslu § 12 TrZ;
- pouhé užívání drog, proto by neměla být z něho vyvozována trestní odpovědnost ani vůči dalším osobám, které jsou např.

⁸² Fastner, J.: Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr.zák. Trestní právo, 1999, číslo 11, str.10

tzv. experimentátory v užívání drog a množství přechovávaných drog tomu odpovídá. K trestní odpovědnosti podle ustanovení § 187a TrZ tedy nestačí, je-li někdo zadržen prokazatelně pod vlivem drogy (třeba i ve stavu intoxikace) a to ani s poukazem na argument, že před tím, než užil drogu, musel jí alespoň po minimální dobu přechovávat. Užívání drogy může být však jiným trestným činem, zejména se to týká ohrožení pod vlivem návykové látky dle ust. § 201 TrZ;⁸³

- tzv. dealery či distributory drog, čili osoby, které různým způsobem obchodují s drogami, drogy vyrábějí, šíří či drží pro jiného. K jejich postihu je totiž určeno ustanovení § 187 TrZ, přičemž se nepřihlíží k množství přechovávané drogy.⁸⁴

Ustanovení § 187a TrZ tedy **směřuje k trestnímu postihu** dvou základních skupin pachatelů a to:

- skutečných konzumentů drog, kteří přechovávají drogu v množství větším než malém za účelem její konzumace,
- a dále pachatelů, kteří drogu přechovávají jako její výrobci nebo překupníci, ale v rámci trestního stíhání se jim nepodaří prokázat držení (přechovávání) drogy pro jiného, resp. nebude vyvrácena jejich obhajoba, že drogu mají pouze pro svou potřebu, např. jako její příležitostní konzumenti.⁸⁵ Je tak řešena důkazní nouze ve vztahu k trestnému činu podle ust. § 187 TrZ. K tomu je třeba podotknout, že ve vztahu k výrobcům, dealerům a distributorům drog by měl být pravidlem postih podle ust. § 187 TrZ a jen výjimečně - při

⁸³ Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P. K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu *Právní rozhledy*, 1999, číslo 10, str. 513

⁸⁴ Sotolář, A. a kol.: *Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech*. *Trestní právo*, 2000, číslo 6, str. 20

⁸⁵ Růžička, M.: *K problematice trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů podle ustanovení § 187a trestního zákona*. *Trestní právo*, 1999, číslo 6, str. 9

skutečné důkazní nouzi, kterou nelze odstranit - by měl být používán jako subsidiární postih podle ust. § 187a TrZ.

4.4. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 188 TrZ

Novelizováno bylo také ust. § 188 TrZ, které postihuje nejen výrobu, opatření a přechovávání pro sebe, nebo jiného předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky nebo jedu, **ale také přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku.** Navíc se zvýšila trestní sazba a to jak u základní (nyní je možno uložit trest odnětí svobody na jeden rok až pět let, zákaz činnosti, peněžitý trest nebo propadnutí věci), tak u kvalifikované skutkové podstaty (trest odnětí svobody na dva roky až deset let). Kvalifikační okolnosti, které byly rozděleny do dvou kvalifikovaných skutkových podstat, zůstaly zachovány, ale byly zařazeny do jedné kvalifikované skutkové podstaty (§ 188 odst. 2 TrZ).

Nejvyšší soud se zabýval vztahem mezi trestným činem uvedeným v ust. § 188 TrZ a trestným činem uvedeným v ust. § 187 TrZ a dospěl k závěru, že trestný čin podle ust. § 188 TrZ má charakter přípravného jednání k trestnému činu podle ust. § 187 TrZ. Tento trestný čin je ve vztahu k trestnému činu podle ust. § 187 TrZ subsidiární. Pokud tedy pachatel přechovává předmět nebo předměty určené k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky a jejich využitím skutečně psychotropní látku vyrobí a navíc ji prodává, nelze jeho jednání kvalifikovat jako souběh trestných činů podle ust. § 187 odst. 1 event. odst. 2 TrZ s trestným činem podle ust. § 188 odst. 1 event. odst. 2 TrZ. Jde o vztah obdobný jako je mezi ustanoveními podle § 140 TrZ - padělání a

pozměňování peněz a § 142 TrZ - výroba a držení padělatelského náčiní.⁸⁶

4.5. Šíření toxikomanie - § 188a TrZ

U trestného činu šíření toxikomanie byly zvýšeny trestní sazby trestu odnětí svobody jak v základní skutkové podstatě (hrozí trest odnětí svobody až na tři roky, zákaz činnosti nebo peněžitý trest), tak u kvalifikované skutkové podstaty (hrozí trest odnětí svobody na jeden rok až pět let, pokud dojde ke spáchání trestného činu uvedeného v ust. § 188a odst 1 TrZ vůči osobě mladší osmnácti let). Díkce základní skutkové podstaty i kvalifikované skutkové podstaty, včetně vymezení způsobů jednání, tj. svádění jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo podporování ve zneužívání, podněcování ke zneužívání takové látky nebo její šíření, zůstala drogovou novelou nezměněna. Až později zákonem č.134/2002 Sb. byl trestný čin šíření toxikomanie dle ust. § 188a TrZ v druhém odstavci doplněn o novou kvalifikační okolnost, kterou je to, že „pachatel spáchá takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem“. Nutno podotknout, že nejde o nepřípustnou cenzuru, naopak toto ustanovení je zcela v souladu s čl. 17 Listiny základních práv a svobod, který upravuje svobodu projevu a právo na šíření informací. Dle čl. 17 odst.4 Listiny lze totiž svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Samozřejmě ne každé otevřené, byť i kontroverzní nebo nekonvenčním způsobem zpracované informace o drogách lze chápat jako šíření toxikomanie. Je třeba zejména hodnotit úmysl pachatele, který musí mít aspoň eventuelní úmysl vzbudit v někom rozhodnutí drogu

⁸⁶ Rt 19/2004, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 5/2004, Nejvyšší soud ČR, Nakladatelství ORAC, Praha 2004, str. 111-117

okusit. Dále je také nutno u tohoto trestného činu pečlivě zvažovat materiální znak, aby se tak zabránilo možným excesům.

Nejvyšší soud se v rámci své rozhodovací činnosti zabýval také možnostmi souběhu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 TrZ s trestným činem šíření toxikomanie podle ust. § 188a TrZ. Dle jeho rozhodnutí⁸⁷ oba výše uvedené trestné činy chrání stejné společenské vztahy, neboť jejich objektem je zájem na ochraně společnosti a lidí před možným ohrožením, které vyplývá ze zneužívání návykových látek jiných než alkohol. Subsidiárním je v daném případě trestný čin šíření toxikomanie podle ust. § 188a odst. 1 TrZ, jenž pouze doplňuje ochranu téhož objektu, kterou poskytuje primární ustanovení trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 odst. 1 TrZ, a to proti méně nebezpečným útokům téhož druhu. Šíření toxikomanie spočívá totiž v tom, že jiná osoba je sváděna ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo je v takovém jednání podporována, anebo je takové zneužívání jinak podněcováno nebo šířeno. Pokud je podporování ve zneužívání jiné návykové látky než alkoholu spatřováno jen v prodeji, v opatření jinému nebo přechovávání jiné návykové látky než alkoholu, je tato skutečnost již vyjádřena v právní kvalifikaci primárním trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 odst. 1 TrZ, který poskytuje ochranu témuž objektu jako trestný čin šíření toxikomanie podle ust. § 188a odst. 1 TrZ. Tomu odpovídá i menší závažnost trestného činu podle ust. § 188a odst. 1 TrZ vyjádřená v sankci stanovené za jeho spáchání ve srovnání s trestným činem podle ust. § 187 odst. 1 TrZ.

⁸⁷ Šámal, P., Půry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II.díl. 6 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 1170 – TR NS 4/2004-T 681 (usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 6 Tdo 1497/2003)

Zákonodárce v podstatě zamýšlel trestným činem šíření toxikomanie podle ust. § 188a TrZ postihnout šíření drogové kultury vůči dalším osobám, především pak vůči osobám věci neznalým.

4.6. Změna přestupkového zákona

Současně s novelou trestního zákona byl zákonem č. 112/1998 Sb. změněn také zákon o přestupcích. Novelizace tohoto zákona přímo navázala na novelu trestního zákona. V návaznosti na ust. § 187a TrZ byla v ust. § 30 odst.1 písm. j) zákona o přestupcích zakotvena nová skutková podstata přestupku, která postihuje neoprávněné přechovávání omamné nebo psychotropní látky pro svoji potřebu v malém množství. Za tento přestupek lze uložit pokutu do 15 000 Kč. Systematicky bylo toto nové ustanovení zařazeno mezi přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. Současně zákonodárce stanovil, aby tento přestupek projednávaly orgány Policie ČR, neboť tyto orgány se při výkonu své pravomoci s tímto jevem nejčastěji setkávají a mohou nejlépe při jeho zjištění posoudit, zda se jedná o přestupek nebo trestný čin a v návaznosti na svá zjištění provádět další opatření. Trestnému činu šíření toxikomanie podle ust. § 188a TrZ odpovídá nový přestupek podle § 30 odst. 1 písm. f) zákona o přestupcích, kterého se dopustí ten, kdo umožňuje neoprávněné požívání omamných a psychotropních látek osobě mladší 18 let, nejde-li o trestný čin. Za tento přestupek lze uložit pokutu do 5 000 Kč. Tento přestupek může podle okolností být korespondujícím správním deliktem fyzické osoby k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 TrZ.

4.7. Pozitiva a nedostatky drogové novely, její dopady v praxi a návrhy de lege ferenda

Když drogová novela vstoupila v platnost, vzedmula se vlna emocí. Příznivci novely si od ní slibovali, že přispěje k řešení drogové problematiky, zejména k lepšimu postihu dealerů, ke snížení poptávky po drogách a počtu toxikomanů a k omezení dostupnosti drog. Odpůrci novely tomuto oponovali a varovali, že zmíněná novela povede spíše k neúměrné kriminalizaci toxikomanů a experimentátorů, tedy postižených, ze kterých se tak stanou viníci a budou tak postaveni na roveň skutečným viníkům, za které je nutno považovat dealery drog.

S odstupem několika let je možné konstatovat, že pozitivní dopad novely je velmi nízký, i když na druhé straně ne tak tragický, jak předpovídali někteří odpůrci zákona. K tomuto nízkému dopadu novely přispívá také to, že neumožňuje rozlišit od sebe čtyři typy jednání souvisejícího s užíváním návykových látek – čisté dealerství, dealerství spojené s užíváním drogy, chování toxikomana, který drogu nedistribuuje a tzv. prvokonzumentů drog. Trestně stíhány tak mohou být i osoby, které s drogou pouze experimentují či požily drogu jen jednou, zkusmo.⁸⁸

4.7.1. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů - § 187 TrZ

Pokud jde o ustanovení § 187 TrZ, tak změny, které se jej týkají, lze jen přivítat, neboť aktuálně a efektivně reagují a odrážejí stav a vývoj české drogové scény, odrážejí závažnost a společenskou nebezpečnost a následky jednání pachatelů této trestné činnosti,

⁸⁸ Juráková, I.: Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 1, str. 18

umožňují tvrdě a nekompromisně trestat výrobce, dealery a distributory drog a jsou v souladu se světovými trendy.

Nadále však toto ustanovení trpí určitými nedostatky, a proto jeho aplikace vede v praxi často až k absurdním důsledkům. Tak např. na jedné straně toto ustanovení umožňuje velmi tvrdý postih prodeje marihuany, kdy při předání i jedné marihuanové cigarety osobě mladší patnácti let je pachatel ohrožen trestní sazbou od 8 do 12 let, na druhou stranu v praxi velmi znesnadňuje přísný postih pachatele při zajištění značné zásilky omamné nebo psychotropní látky či prekursoru. Za nedostatek tohoto ustanovení je možné považovat okolnost, že nerozlišuje mezi tzv. měkkými a tvrdými drogami a také to, že nebere v potaz, jaké množství drogy bylo předmětem trestného činu. Soudy se sice snaží rozlišovat mezi tzv. měkkými (marihuana, hašiš) a tzv. tvrdými (heroin, pervitin) drogami za pomoci ustanovení § 88 odst. 1 TrZ, podle něhož se přihlédne k okolnosti, jež podmiňuje použití vyšší trestní sazby, jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň společenské nebezpečnosti trestného činu, nicméně i tak jsou vydávány rozsudky, které jsou vnímány velkou částí veřejnosti jako nepřiměřeně přísné. Nejznámějším případem tohoto druhu byl případ pachatele, který byl stíhán za to, že předával osobám mladším patnácti let marihuanu, a to v množství 18 cigaret. Byl stíhán pro trestný čin podle ust. § 187 odst. 1,2 písm. b, odst. 3 písm. b) TrZ, tzn. že mu hrozil trest odnětí svobody v rozmezí od 8 do 12 let. Jak Krajský soud v Ostravě, tak Vrchní soud v Olomouci uznaly, že po formální stránce sice došlo k naplnění znaku „vůči osobě mladší patnácti let“, avšak s ohledem na skutečnost, že šlo pouze o marihuanu ve výše zmíněném množství, soudy konstatovaly, že nebyla splněna podmínka ustanovení § 88 odst. 1 TrZ a uznaly pachatele vinným pouze trestným činem podle ust. §

187 odst. 1,2 písm. b) TrZ a uložily mu trest odnětí svobody v trvání 4 let. I tento trest byl vnímán částí veřejnosti jako zjevně nepřiměřený a dne 17.2.2000 prezident republiky, který mimochodem odmítl podepsat drogovou novelu, udělil tomuto pachateli milost.⁸⁹

Naproti tomu je v praxi velmi problematické prokázání takových znaků pro použití vyšší trestní sazby jako jsou „větší rozsah“, „značný prospěch“, či „prospěch velkého rozsahu“. Lze konstatovat, že stávající právní úprava naprosto nedostatečně umožňuje odpovídající postih největších případů výroby a obchodování s návykovými látkami. Současné znění ust. § 187 TrZ totiž stanoví podmínky pro použití vyšší trestní sazby, které jsou v praxi jen těžko splnitelné. Je prakticky nemožné v případech zajištění zásilek drog prokázat, že pachatel by získal značný prospěch nebo prospěch velkého rozsahu. Nelze totiž přesně stanovit, jaký zisk by pachatel prodejem určitého množství drog získal, zvláště, pokud je pouze jedním z dlouhého řetězce zprostředkovatelů nebo dopravců.

Za jistý nedostatek ustanovení § 187 TrZ je možno také považovat i tu skutečnost, že k použití vyšší trestní sazby v případech, kdy pachatel spáchá trestný čin uvedený v ust. § 187 odst. 1 TrZ vůči osobě mladší patnácti (osmnácti) let, postačí zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. Pak může dojít např. k tomu, že pachateli, který předá jednu cigaretu marihuany osobě mladší než patnáct let v domnění, že jde o osobu starší, bude hrozit trest odnětí svobody od osmi do dvanácti let.

⁸⁹ Kloučková, S. Poznátky k aplikaci novely trestního zákona č.112/1998 Sb., zejména nové skutkové podstaty trestného činu podle § 187a trestního zákona. Sborník příspěvků z „Konference s mezinárodní účastí o protidrogové prevenci v duchu mezinárodních úmluv boje proti zneužívání nealkoholových drog“ pořádané občanským sdružením Rodiče proti drogám, 2001, str. 29

Z výše uvedeného je možné učinit následující závěry, které by mohly vést ke zdokonalení ustanovení § 187 TrZ, resp. k odstranění aplikačních nedostatků:

- ustanovení § 187 TrZ by mělo činit rozdíl mezi tzv. měkkými a tvrdými drogami, mělo by zohledňovat množství látky, které je předmětem trestného činu zde uvedeného a mělo by umožňovat upuštění od potrestání v případě minimální společenské nebezpečnosti činu;
- ve vztahu k okolnostem, že trestný čin uvedený v ust. § 187 odst. 1 TrZ byl spáchán vůči osobám mladším patnácti (osmnácti) let, by měl zákon vyžadovat k trestnosti úmyslné zavinění, které by navíc plně a dostatečně odůvodňovalo použití vyšší trestní sazby trestu odnětí svobody;
- použití vyšší trestní sazby by nemělo být vázáno na zisk, který by pachatel trestným činem získal, ale na množství drogy, kterou vyrobil nebo s ní obchodoval nebo jinak neoprávněně nakládal.

K větší účinnosti ustanovení § 187 TrZ by dále napomohlo zakotvení:

- přísnějšího postihu pro pachatele, který má díky svému povolání snadnější přístup k drogám (např. lékaři, farmaceuti, zdravotnický personál) nebo užší kontakt s ohroženou skupinou (např. učitelé, vychovatelé) případně pracuje v jisté specializované profesi (např. pracovníci vězeňské služby)⁹⁰;
- zorganizování drogového deliktu jakožto okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby;⁹¹
- ještě přísnějších trestů u zvlášť kvalifikovaných případů nedovolené výroby a držení drog, což by však vyžadovalo

⁹⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 546

⁹¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 547

novelizaci dalších ustanovení trestního zákona, neboť v současnosti je možné uložit trest odnětí svobody na více než patnáct let jen u úmyslného usmrcení jiného.⁹²

Za nutné také považuji učinit takové legislativní změny, které by umožňovaly zkonfiskovat zisk z drogového deliktu, vozidel, letadel, lodí, majetku a věcí jakéhokoliv druhu, pokud byly použity ke spáchání drogového deliktu nebo jsou výnosem z něho, s tím, že by tento konfiskát přešel do zvláštního fondu, ze kterého by pak byly financovány programy prevence, pomoc drogově závislým, jejich sociální a pracovní reintegrace, vybavení příslušných orgánů určených pro boj s touto formou trestné činnosti, náhrada nákladů osobám, které poskytly pomoc při vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti, a mezinárodní spolupráce v této oblasti.⁹³ V současnosti je u nás prakticky nemožné zabavit majetek získaný z nelegální činnosti. Orgány činné v trestním řízení musejí prokazovat, že jej dotyčný nabyl z trestné činnosti. Toho jsou si pachatelé samozřejmě vědomi, proto veškerý majetek evidují na cizí osoby. Orgány činné v trestním řízení mají tak velice málo možností, jak pachatelům odčerpat zisky. Pachatel je sice odsouzen k trestu odnětí svobody, na jeho místo však nastoupí někdo jiný a skupina zabývající se např. pašováním drog pokračuje ve své činnosti, neboť ta o finanční prostředky, vybudované mezisklady či dopravní prostředky nepřišla.

4.7.2. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů – § 187a TrZ

Ustanovení § 187a TrZ je značně problematické, neboť skutková podstata v něm uvedená dopadá zejména na ty, kteří jsou pouhými

⁹² Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005 str. 547

⁹³ k tomu Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 546-547

konzumenty drog včetně těch, kteří jsou na droze tak závislí, že je třeba na ně pohlížet jako na nemocné osoby. Toxikomanie je nemoc a jako taková je uvedena a zařazena do mezinárodního klasifikačního seznamu nemocí, proto je třeba k toxikomanům přistupovat jako k nemocným lidem, kteří potřebují odbornou protitoxikomanickou léčbu a pomoc. Toxikomany je třeba léčit, nikoliv trestat.⁹⁴

Ustanovení § 187a TrZ zavádějící trestnost držení drog pro vlastní potřebu nemá na drogovou problematiku v České republice žádný praktický dopad.⁹⁵ Nesplnila se očekávání, která s tímto ustanovením předkladatelé spojovali. Nutnost trestního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu byla zdůvodňována jednak odkazem na závazky vyplývající pro Českou republiku z úmluv OSN o kontrole drog, jednak poukazem na to, že za prosté konzumenty se často vydávají distributoři a dealeři drog, kterým se nepodaří prokázat, že zajištěnou drogu mají pro jiného. Praxe však ukazuje, že naděje, že se tímto způsobem podaří stíhat překupníky drog, se nenaplnily a ani v budoucnu to zřejmě nebude jiné. Dealeři pouze v reakci na drogovou novelu změnili způsoby svého chování:⁹⁶

- často se přemísťují, prodeje na notoricky známých místech pozvolna ustávají a přesouvají se do oblastí užší klientely. Dealer nezřídka prodává pouze odběratelům, které osobně zná, případně požaduje doporučení od jim známého a dlouhodobějším bezproblémovým odběrem prověřeného uživatele;

⁹⁴ Juráková, I.: Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 1, str. 17

⁹⁵ Zábranský, T.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha, ResAd, 2001, str. 9

⁹⁶ Výroční zpráva – situace v oblasti drog ČR v roce 2000. Bulletin NPDC, rok 2001, číslo 1, str. 51

- dealeři masově používají mobilní telefony (internet, mrtvé schránky) a po zavolání zájemcem domlouvají místo a čas předání drogy. Dochází prakticky permanentně ke změně místa i časů „srazů“ za účelem prodeje a koupě omamných a psychotropních látek;⁹⁷
- dalším trendem je vznik tzv. dealerských bytů, odkud omamné a psychotropní látky prodává i více osob (zástupným systémem) – to je specifické hlavně pro dealery romského původu. Prodej probíhá podle situování bytu buď přes okno, případně ve dveřích nebo v nejbližším okolí domu;
- dealeři také nosí u sebe malé množství drog, aby v případě dopadení mohli být stíháni pouze za přestupek, často využívají dalších společníků jako „přepážky“ a teprve podle zájmu od nich odebírají tzv. psaníčka s drogou;
- čím dál více jsou využívány listovní zásilky k zasílání malého množství omamných a psychotropních látek, zejména hašiše, neboť v těchto případech existuje vysoká pravděpodobnost beztrestnosti pachatelů kvůli potížím při dokazování trestné činnosti;
- dealeři z řad Arabů nosí dávky v ústní dutině pod jazykem v alobalové nebo igelitové kuličce, kterou mohou v případě nebezpečí zadržení policií vyplivnout či spolknout;
- předání drogy a peněz se děje většinou za pohybu prodávajícího a kupujícího, vzdálenost od místa prvního kontaktu k místu samotného prodeje je přitom mnohdy i několik stovek metrů, přičemž je využíváno městské zástavby ke změnám směrů a výhledu;
- při předávání drogy jsou dealery využívány různé krycí manévry (např. podání rukou, objetí apod.)

⁹⁷ Zábranský, T.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha, ResAd, 2001, str. 34

Drogová novela donutila změnit chování i uživatele konopných drog, a to tak, že tito zanechali venkovního pěstování marihuany pro vlastní potřebu a přecházejí v menší míře k pěstování marihuany v improvizovaných bytových podmínkách; ve větší míře se stávají zákazníky černého trhu, který neustále nabývá na objemu. Důsledkem výše uvedeného je stav, kdy se na jednom místě nabízejí a obchodují měkké i tvrdé drogy. Druhou zásadní změnou je to, že zhruba polovina uživatelů marihuany se snaží, aby u sebe nikdy neměli více než malé množství, tzn. více než jednu nebo dvě marihuanové cigarety. Zde se jednoznačně objevuje tlak ustanovení § 187a TrZ.⁹⁸

Je nutné konstatovat, že k očekávanému dopadu – omezení nabídky drog na drogové scéně – nedošlo.⁹⁹ Dostupnost drog pro uživatele se nesnížila, spíše dochází ke změnám ve spektru jednotlivých drog. Nezměněnou dostupnost drog potvrzuje i ten fakt, že cena drogy se přes zvýšenou trestní represi dramaticky nezvýšila. Zastánci novely přitom počítali s tím, že cena drogy stoupne, tak jak se to stalo v některých zemích s podobnou úpravou, a že logickým důsledkem takového zvýšení ceny bude omezení dostupnosti. Na druhou stranu by se ovšem logicky zvýšily také nelegální zisky zločineckých skupin, drogových kartelů a vedlo by to ke zvýšení obecné motivace k zapojení se do prodejního řetězce, s čímž by nutně souvisel nárůst trestné činnosti (včetně dealerství drog) páchané především příslušníky sociálně slabších vrstev za účelem obstarání si finančních prostředků na nákup drogy. Došlo by tak ke zvýšení počtu pouličních dealerů a zřejmě také ke snížení

⁹⁸ Zábranský, T.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha, ResAd, 2001, str. 32

⁹⁹ Zábranský, T.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha, ResAd, 2001, str. 11

věkové hranice u těchto lidí, a to až pod věkovou hranici trestní odpovědnosti.

Zastánci drogové novely také předpokládali, že zavedení trestního postihu držení drog pro vlastní potřebu povede ke snížení počtu uživatelů nezákonných drog nebo alespoň k zastavení nárůstu počtu uživatelů.¹⁰⁰ Tento předpoklad se nenaplnil, naopak počet toxikomanů se rok od roku zvyšuje, alarmující přitom je, že tento nárůst se týká především dětí a mládeže. Takto je např. prokázán setrvale vzestupný trend (alespoň jednorázové) zkušenosti s konopím. Odhaduje se, že v České republice je nyní kolem 30 tisíc pravidelných uživatelů drog, dalších 60 tisíc lidí s drogami experimentuje. Oproti polovině devadesátých let jde o dvojnásobný nárůst.

Z výše zmíněného tedy vyplývá, že toto ustanovení nepředstavuje skutečné řešení drogové problematiky, nepřispívá ke snížení poptávky po drogách a už vůbec neřeší problémy závislých osob. Náklady na trestní stíhání lidí za držení drog pro vlastní potřebu se přitom pohybují v desítkách miliónů korun za rok. K negativům je třeba ještě přiřadit výše zmíněné výkladové problémy, které vedly zejména zpočátku k podstatným rozporům při aplikaci ustanovení § 187a TrZ.

Na druhou stranu je třeba upozornit na to, že se nepotvrdily některé katastrofické soudy odpůrců drogové novely (dojde k výraznému a plošnému ztížení poskytování péče, ke zhoršení její dostupnosti, k masivnímu zatýkání závislých atd.) a že zakotvení tohoto ustanovení má dokonce jeden pozitivní důsledek, neboť od 1.1.1999

¹⁰⁰ Zábranský, T.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha, ResAd, 2001, str. 12

je držení jakéhokoli množství drogy a pro jakékoli účely neoprávněné, nejde-li o případy, kdy bylo vydáno povolení k zacházení s omamnými a psychotropními látkami, s přípravky je obsahujícími, s prekursory a s jedy podle příslušných předpisů (zákona č. 167/1998 Sb., nařízení vlády č. 10/1999 Sb.). Proto i v případě držení drogy pro vlastní potřebu v množství malém, které je přestupkem, či v množství větším než malém, které je trestným činem, lze postupem podle zákona o přestupcích nebo podle trestního řádu dosáhnout odnětí přechovávané drogy jejímu držiteli a jejího propadnutí, resp. zabrání. Tím se staly účinnějšími zásahy policejních orgánů, které směřují proti pachatelům tzv. drogových deliktů, protože lze zabavit jakékoli množství drogy, pokud je kdokoli nelegálně přechovává, a to bez ohledu na účel přechovávání.¹⁰¹ Zabavené množství drogy se opravdu zvýšilo, zároveň je třeba zdůraznit, že jde stále zhruba o desetinu maximálně dvě desetiny z celkového množství drog nacházejících se na našem území.

Panovaly také obavy, že zavedení trestnosti přechovávání drog pro vlastní potřebu povede k neúměrné kriminalizaci určitých skupin konzumentů drog (např. kuřáků marihuany). Tento předpoklad se až na výjimky naštěstí nesplnil¹⁰², zejména díky velmi realistickému a umírněnému přístupu orgánů činných v trestním řízení. Kdyby však byly důsledně dodržovány zásady oficiality a legality, které ovládají trestní řízení, byl by počet trestně stíhaných mnohonásobně větší. Náhodné a příležitostné prosazování trestnosti držení drog pro vlastní potřebu spolu s masivní kampaní ve

¹⁰¹ Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu *Právní rozhledy*, 1999, číslo 10, str. 513

¹⁰² Kloučková, S.: Poznatky k aplikaci novely trestního zákona č. 112/1998 Sb., zejména nové skutkové podstaty trestného činu podle § 187a trestního zákona. Sborník příspěvků z „Konference s mezinárodní účastí o protidrogové prevenci v duchu mezinárodních úmluv boje proti zneužívání nealkoholových drog“ pořádané občanským sdružením Rodiče proti drogám, 2001, str. 30

sdělovacích prostředcích srazilo negativní důsledky aplikace ustanovení § 187a TrZ na minimum.

Nepotvrdila se také obava (až na pár výjimečných excesů především ze strany městské policie) z toho, že policisté budou po přijetí novely atakovat nízkoprahová kontaktní centra pro toxikomany či ztěžovat práci street-workerům. Žádné problémy s policií nemají zařízení s vyšším prahem (stacionáře, abstinenčně orientované programy a zařízení).¹⁰³ Orgány činné v trestním řízení až na výjimky nevěnují zbytečně velkou pozornost bagatelním případům, snaží se odlišovat míru společenské nebezpečnosti, žádný velký hon na toxikomany nenastal. Nedochozí ani ke zneužívání pravomoci represivních složek, zejména policie, pokud jde o fingované podstrčení drog nebo podplácení či jiné ovlivňování policisty za účelem „přehlédnutí“ množství držené omamné nebo psychotropní látky, i když toto riziko samozřejmě nadále trvá. K jistému zneužívání ustanovení § 187a TrZ policisty občas přece jenom dochází v tom smyslu, že je využívají pro získání větší „ochoty“ uživatelů nelegálních drog ke svědectví při prokazování závažnější drogové kriminality. Státními zástupci jsou však taková svědectví na podkladě soudní praxe vnímána jako nepoužitelná. Orgány činné v trestním řízení (a nejen ony) se také dlouho potýkaly s nejasnými formulacemi ustanovení § 187a TrZ. Určité sporné otázky přitom přetrvávají dodnes a je na příslušných orgánech, aby tyto nejasnosti odstranily.¹⁰⁴

¹⁰³ Záborský, T.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha, ResAd, 2001, str. 33

¹⁰⁴ Záborský, T.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha, ResAd, 2001, str. 36

4.8. Trestněprocesní problémy spojené s drogovou novelou

V souvislosti s aplikací ustanovení § 187a TrZ je nutné podotknout, že platná procesněprávní úprava je založena na zásadě legality a zásadě oficiality. Zásada legality je vyjádřena v ust. § 2 odst. 3 TrŘ, podle něhož státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.¹⁰⁵ Zásada legality je pak vyjádřena v ust. § 2 odst. 3 TrŘ formulací, podle které, nestanoví-li zákon něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti.¹⁰⁶ V českém právním řádu se neuplatňuje princip oportunitity, který umožňuje tzv. diskreční uvážení státního zástupce. Státní zástupce není oprávněn rozhodnout, že z důvodu nedostatku veřejného zájmu upustí od trestního stíhání osoby. Tuto možnost však všem orgánům činným v trestním řízení poskytuje materiálně formální pojetí trestného činu (§3 odst. 2,4 a § 75 TrZ). Pokud ovšem státní zástupce zjistí, že s ohledem na konkrétní stupeň nebezpečnosti je skutek trestným činem a neexistuje žádná zákonná překážka vylučující trestní stíhání (např. promlčení, amnestie, milost prezidenta apod.), je jeho povinností takový čin stíhat jako trestný čin a jen za splnění zákonem stanovených podmínek je oprávněn stíhání zastavit, popř. podmíněně zastavit, resp. navrhnout schválení narovnání v přípravném řízení. Teprve soud může po podání obžaloby uplatnit některé z alternativních opatření, popř. alternativních trestů (např. podle § 26, §55, §58, §60a, §60b, §72 a §73 TrZ). Bohužel nebyl Poslaneckou sněmovnou akceptován žádný z návrhů, který by umožňoval, aby namísto trestního postihu se za zákonem stanovených podmínek dala přednost léčebným, výchovným či rehabilitačním opatřením. Pokud např. stíhaný konzument drog

¹⁰⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4 vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, str. 117

¹⁰⁶ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4 vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2005, str. 116

v průběhu trestního stíhání dobrovolně nastoupí léčení a řádně v něm pokračuje, musí trestní stíhání řádně proběhnout a může být jen podmíněně zastaveno podle ust. § 307 odst. 1 TrŘ anebo přichází v úvahu uplatnění některého institutu týkajícího se probačního dohledu podle hmotného práva. Povinností orgánů činných v trestním řízení je tedy zahájit a vést trestní stíhání proti každé osobě, která se dopustila jednání vykazujícího znaky skutkové podstaty trestného činu podle ust. § 187a TrZ a odkaz na stupeň společenské nebezpečnosti dává spíše omezený prostor pro posouzení, že jde jen o přestupek, resp. pro volbu odlišných prostředků vůči prostým konzumentům a skrytým překupníkům drog (nehledě na důkazní problémy).¹⁰⁷

Drogová novela měla zejména přispět k vytvoření prostředí pro lepší postih dealerů a distributorů drog. Bohužel se tak nestalo. Prokazování trestné činnosti překupníkům drog je v současnosti naopak paradoxně obtížnější, neboť uživatelé drog, kteří je v minulosti usvědčovali, nyní využívají svého práva nevypovídat vzhledem k tomu, že i jim hrozí trestní stíhání, případně je proti nim vedeno trestní řízení proto, že drželi drogu pro vlastní potřebu. Navíc, pokud orgány činné v trestním řízení považují tyto uživatele drog za svědky, jsou jejich výpovědi jako svědků v dalších stádiích trestního řízení zpochybňovány obhajobou. K řešení této situace nepostačuje využití možnosti alternativních opatření v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání podle ust. § 307 TrŘ či upuštění od potrestání podle ust. § 24, § 25 a § 26 TrZ ve vztahu k osobám, které se sice dopustily trestného činu podle ust. § 187a TrZ, ale zároveň mohou usvědčit osoby, které jim drogu poskytly, jako pachatele trestného činu podle ust. § 187 TrZ. Ani tyto

¹⁰⁷ Růžička, M. K problematice trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů podle ustanovení § 187a trestního zákona. Trestní právo, 1999, číslo 6, str. 9

uvedené instituty totiž neposkytují takovým svědkům dostatečné záruky, že nebudou v konečné fázi potrestáni, navíc na jejich použití není právní nárok. Proto se de lege ferenda jeví nejvhodnějším zavést zvláštní případ účinné lítosti pachatele trestného činu podle ust. § 187a TrZ, který by vedl k zániku tohoto trestného činu a jehož použití by bylo vázáno na to, že držitel drogy významně přispěl k objasnění trestné činnosti spáchané pachatelem trestného činu uvedeného v ust. § 187 TrZ.

Významnou trestněprocesní otázkou je, jakým způsobem má probíhat trestní stíhání osob, obviněných na základě ustanovení ust. § 187a TrZ, tedy zda mají být stíhány vazebně nebo na svobodě.¹⁰⁸ Podle ust. § 67 písm. c) TrŘ je jedním z důvodů vazby existence konkrétních skutečností odůvodňujících obavu, že pachatel bude pokračovat v trestné činnosti, pro kterou je stíhán. Ustanovení § 68 odst. 2 TrŘ vylučuje vazbu ve vztahu k pachatelům, kteří se dopustili trestného činu uvedeného v prvním odstavci ust. § 187a TrZ, nicméně lze předpokládat, že se toto omezení u drogově závislých osob neuplatní (§ 68 odst. 3 písm. e) TrŘ), neboť drogově závislý člověk má nutkavou potřebu opatřit si drogu bez ohledu na prostředky nebo následky jejího získání a bude tak opakovaně naplňovat skutkovou podstatu uvedenou v ustanovení § 187a TrZ. Pokud by orgány činné v trestním řízení postupovaly skutečně důsledně, tak by musely tyto obviněné osoby stíhat vazebně, což by vedlo ještě k většímu přeplnění již tak přeplněných věznic. Naštěstí se tak neděje, neboť osob stíhaných na základě ust. § 187a TrZ je méně než se čekalo, zejména díky rozumnému postupu orgánů činných v trestním řízení, a pokud je přece jenom někdo stíhán pro přechovávání drog pro vlastní

¹⁰⁸ Juráková, I. Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. *Právní rozhledy*, 1999, číslo 1, str. 18

potřebu, tak je tak zpravidla činěno na svobodě. Po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. se navíc nabízí možnost řešit tento problém prostřednictvím dohledu probačního úředníka nad obviněným, který by měl nahradit vazbu, jestliže s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávané věci (tj. závažnost a charakter stíhaného trestného činu) lze tímto opatřením dosáhnout účelu vazby (§73 odst. 1 písm. c) TrŘ).¹⁰⁹

Jedním z negativních dopadů aplikace ustanovení § 187a TrZ je nutnost poměrně nákladného znaleckého dokazování, které také prodlužuje trestní řízení. Toto znalecké dokazování se týká jednak osoby, která drogu přechovávala, jednak přechovávané omamné a psychotropní látky či jedu.¹¹⁰ V prvním případě půjde o psychiatrický znalecký posudek k objasnění zejména existence a stádia závislosti držitele drog na drogách, a bude-li zjištěna taková závislost, pak také k objasnění skutečnosti, jaká dávka příslušné drogy odpovídá stupni jeho závislosti a jestli je tedy pro takového držitele běžnou dávkou, zda a v jakém směru držené množství drogy po jejím užití bylo způsobilé ohrozit jeho zdraví. V tomto znaleckém posudku bude třeba odpovědět i na otázku, do jaké míry případně zjištěná závislost na drogách ovlivnila rozpoznávací a ovládací schopnosti držitele drogy, a to právě ve vztahu k trestnému činu podle ust. § 187a TrZ. Znalci – psychiatři by ve svém posudku měli také poskytnout informace o tom, jaké léčebné či jiné opatření se jeví jako nejvhodnější vůči osobě stíhané pro zmíněný trestný čin, jaká je prognóza takové léčby, případně v jakém zařízení by mohla být vykonávána. V druhém případě půjde o znalecký posudek z oboru toxikologie, kterým bude určeno, zda přechovávaná látka je drogou ve smyslu ust. § 195 odst. 1 TrZ či

¹⁰⁹ Jelínek, J a kol.: Trestní právo procesní. 4. vydání Praha: Eurolex Bohemia, 2005, str. 293

¹¹⁰ Sotolář, A a kol.: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 6, str. 19

nikoli, a pokud půjde o drogu, pak bude nutné určit její druh, hmotnost, čistotu, účinnost a způsob možného užívání. Úkolem toxikologické expertízy bude i zkoumání biologického materiálu, v němž se může droga vyskytovat, bude-li toho třeba k prokázání užívání drog či stupně závislosti. Praxe upozorňuje na další komplikace spočívající - vedle již zmíněné nákladnosti - zejména v rozdílné dostupnosti toxikologických laboratoří, které jsou k provádění uvedených analýz dostatečně odborně a materiálně vybaveny. Toxikologický rozbor drogy může být komplikován také jejím relativně malým množstvím (např. u LSD), které může být celé při jeho provádění spotřebováno.

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., s sebou přinesla možnost zkráceného přípravného řízení. Jde o řízení o nejméně závažných trestných činech a jeho smyslem má být vyhledat možné důkazy pro potřeby soudního řízení s cílem postavit obviněného v co nejkratší době před soud.¹¹¹ Považuji za vhodné používat tento institut vůči pachatelům, kteří se dopustili jednání uvedeného v ust. § 187a odst. 1 TrZ ve všech případech, které to umožňují. Sníží se tak náklady spojené s trestním stíháním, samotná rozhodnutí pak budou daleko účinnější.

4.9. Jak trestat osoby užívající drogy

Samotné zakotvení trestnosti držení drog pro vlastní potřebu by žádné negativní dopady nevyvolalo, pokud by na ně navazovala celá řada opatření, ať v trestním právu hmotném, procesním, ale i v dalších oblastech (zejména alternativní tresty, alternativní opatření, uplatnění různých forem odklonů, řešení sociálních a zdravotních důsledků zneužívání drog v jiných právních odvětvích). Zmíněná opatření však v rámci tzv. drogové novely uplatněna

¹¹¹ Jelínek, J a kol. Trestní právo procesní 4. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, str. 443-444

vůbec nebyla nebo již jsou některá z nich v platném právu zakotvena, ale jejich právní úprava není dostačující či účinná.¹¹²

Pokud motivem uzákonění trestnosti držení drog pro vlastní potřebu měla být neschopnost státu prokazovat trestnou činnost překupníků drog a vycházelo se z logiky, že ve složitějších případech je místo obsáhlého dokazování jednodušší takového překupníka odsoudit alespoň jako fiktivního konzumenta s tím rizikem, že ve větší či menší míře budou trestáni skutečně jen obyčejní konzumenti drog, pak je nutné od státu požadovat, aby vytvořil systém opatření, které z trestního postihu učiní efektivní nástroj, schopný i při postihu prostých konzumentů drog naplnit zákonný účel trestního řízení. Trestní řízení musí mimo jiné působit preventivně (§ 1 TrŘ), účelem trestu je pak kromě jiného zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vést jej k řádnému životu (§ 23 odst. 1 TrZ).

Trestní zákon penalizuje samotné držení drog pro vlastní potřebu, ale vůbec neřeší problém zacházení s osobami odsouzenými za přechovávání drog pro vlastní potřebu, u nichž se prokáže drogová závislost. Nepodmíněný trest odnětí svobody, který může být drogově závislému pachateli uložen, jeho závislost nevyřeší. Samotný trest a jeho výkon není schopen odstranit základní příčinu spáchání trestného činu (návyk na drogu) a současně nemá natolik odstrašující účinek, aby motivoval odsouzeného k tomu, aby sám, dobrovolně podstoupil léčbu. Vytváří se tak kruh, kdy drogově závislým je opět ukládán trest odnětí svobody, aniž se zbaví návyku na drogu. Trest odnětí svobody neplní svoji roli, není-li doplněn ochranným léčením toxikomana, toto léčení je ovšem úspěšné jen tehdy, je-li drogově závislý k léčení náležitě

¹¹² Růžička, M.: K problematice trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů podle ustanovení § 187a trestního zákona. Trestní právo, 1999, číslo 6, str. 9

motivován. V této souvislosti je nutné konstatovat, že v právním řádu citelně chybí možnost uložení alternativních opatření k trestu odnětí svobody pro drogově závislé, zejména možnost odložit výkon trestu odnětí svobody, jestliže odsouzený absolvuje úspěšné protitoxikomanické léčení. Nepodmíněný trest odnětí svobody by měla drogově závislá osoba vykonávat pokud možno odděleně od ostatních odsouzených, aby se zabránilo zneužívání drog ve větším rozsahu. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody toto oddělení umožňuje (§ 70 zák.č. 169/1999 Sb.)¹¹³

Ve vztahu k trestně stíhaným osobám užívajícím drogy by se mělo pokud možno využívat všech alternativ k potrestání nepodmíněným trestem odnětí svobody.¹¹⁴ Půjde zejména o tyto tradiční alternativy:

- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody podle ust. § 58 TrZ (případně spojené s uložením přiměřených omezení podle ust. § 59 odst. 2 TrZ);
- peněžitý trest podle ust. § 53 TrZ;
- trest obecně prospěšných prací podle ust. § 45 TrZ (případně také spojený s přiměřenými omezeními podle ust. § 45a odst. 1 TrZ);
- upuštění od potrestání podle ust. § 24 TrZ;
- podmíněné zastavení trestního stíhání podle ust. § 307 TrŘ (opět s případnou možností uložení vhodných přiměřených omezení podle ust. § 307 odst. 4 TrŘ);¹¹⁵
- narovnání podle ust. § 309 TrŘ, jestliže jde o trestní stíhání osoby užívající drogy za trestnou činnost spojenou s určitým

¹¹³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 552

¹¹⁴ Kloučková, S.: Poznátky k aplikaci novely trestního zákona č. 112/1998 Sb., zejména nové skutkové podstaty trestného činu podle § 187a trestního zákona. Sborník příspěvků z „Konference s mezinárodní účastí o protidrogové prevenci v duchu mezinárodních úmluv boje proti zneužívání nealkoholových drog“ pořádané občanským sdružením Rodiče proti drogám, 2001, str. 30

¹¹⁵ v podrobnostech Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4 vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, str. 680 - 683

konfliktem mezi ní a osobou poškozenou jejím jednáním (např. půjde o majetkový trestný čin).¹¹⁶

V souvislosti s očekávaným přijetím tzv. drogové novely byly do trestního zákona zařazeny s účinností od 1.1.1998 další alternativní opatření v podobě podmíněného upuštění od potrestání s dohledem (§ 26 TrZ) a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§ 60a a § 60b TrZ). Tato ustanovení o dohledu byla určitým ústupkem odpůrcům kriminalizace držení drog pro vlastní potřebu. Bohužel nedošlo k vymezení obsahu a způsobu provádění dohledu, takže soudy zpočátku značně tápaly a možnost uložení dohledu využívaly spíše jako možnost posunout horní hranici trestu odnětí svobody, u něhož je přípustné podmíněné odložení ze dvou na tři léta. Ke změně této praxe napomohl teprve zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti až 1.ledna 2001. Novela trestního zákona č. 265/2001 Sb. rozumí tímto dohledem pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráci při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrolu dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. Dohled provádí probační úředník a jeho účelem je sledování a kontrola pachatele, odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život. Povinnosti pachatele, kterému byl uložen dohled, spočívají v povinnosti spolupracovat s probačním úředníkem, dostavovat se k němu v probačním úředníkem stanovených lhůtách, informovat ho o svém pobytu, zaměstnání, dodržování soudem uložených přiměřených omezení nebo povinností a dalších důležitých okolnostech a umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje. Pokud pachatel podmínky dohledu nebo přiměřená omezení

¹¹⁶ v podrobnostech Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4 vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, str. 683 - 686

či povinnosti poruší, informuje o tom probační úředník bez zbytečného odkladu předsedu senátu soudu, který dohled uložil; jinak pro něho zpracovává jednou za šest měsíců zprávu, která obsahuje podstatné okolnosti výkonu dohledu.

V rámci výše zmíněných alternativních trestů trestní zákon také konkretizuje speciálně ve vztahu k osobám zneužívajícím drogy obsah přiměřených omezení a přiměřených povinností ukládaných ve zkušební době (§ 26 odst. 4, § 59 odst. 2 a § 60a odst. 3 TrZ), včetně možnosti uložit pachateli povinnost podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle trestního zákona (§ 26 odst. 4 písm. c) TrZ).

Vůči osobám užívajícím drogy by se mělo využívat mírnějších, ale o to z hlediska generální prevence účinnějších forem působení. Obvinění by měli být motivováni, aby sami aktivně hledali nejvhodnější řešení jejich situace, měli by mít možnost vybrat si mezi různými v úvahu přicházejícím výsledky řízení (zejména mezi potrestáním a léčbou), a to v době před rozhodnutím soudu, neboť opatření činěná až v rámci výkonu rozhodnutí jsou jimi většinou vnímána jako nucení k něčemu, co mají tendenci odmítat. Tato možnost by měla být osobám užívající drogy poskytnuta nejen, pokud jsou stíhány za přechovávání drog pro vlastní potřebu, ale i tehdy, když se dopustily jiného typu trestné činnosti, která jim sloužila k opatření finančních prostředků na obstarání drog (v praxi půjde především o drobné dealerství drog, majetkovou trestnou činnost apod.). I v těchto případech může být vhodnější a preventivně účinnější užití určité alternativy k potrestání s perspektivou úspěšné léčby či jiného terapeutického působení než opakované trestání recidivujících toxikomanů.

Účinnost alternativních trestů, opatření i způsobů vyřízení věci je podmíněna mimo jiné nabídkou vhodných probačních, léčebných a resocializačních programů a také dostatečnou aktivitou mediační a probační služby. Probační a mediační pracovníci jsou totiž nezastupitelní při vytváření podmínek pro využití výše uvedených alternativ (a ve vztahu k osobám užívající drogy pak zvláště v souvislosti se specifikací vhodného terapeutického působení na ně a s vyhledáváním odpovídajícího léčebného zařízení) a také při již výše zmíněném výkonu probačního dohledu během zkušební doby podmíněného upuštění od potrestání, podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a podmíněného zastavení trestního stíhání. Při tomto dohledu je kombinován penologický aspekt (hrozba trestem a stanovení omezení v běžném způsobu života) s aspektem sociálním (poskytování pomoci a vhodné psychosociální působení).¹¹⁷ Zvláštní pozornost by pak měla být věnována především mladistvým obviněným a obviněným ve věku blízkém věku mladistvých, ochraně osob poškozených trestnou činností a koordinaci sociálních a terapeutických programů práce s obviněnými, zejména jde-li o mladistvé a uživatele omamných a psychotropních látek.

4.10. Ochranné léčení osob závislých na drogách

S alternativami k trestu odnětí svobody při postihu tzv. drogové kriminality úzce souvisí problematika ochranného léčení osob závislých na drogách. Ochranné léčení je jedním z ochranných opatření, které může být uloženo také vedle trestu, který pak může být vzhledem k tomu mírnější, anebo dokonce místo trestu. Ustanovení § 72 odst. 1 TrZ upravuje obligatorní ukládání ochranného léčení, v druhém odstavci téhož ustanovení je upraveno

¹¹⁷ Sotolář, A. a kol.: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 6, str. 22

fakultativní ukládání ochranného léčení. Podle ust. § 72 odst. 2 písm. b) TrZ pak lze uložit ochranné léčení speciálně pachateli, který se oddává zneužívání návykové látky, pokud spáchal trestný čin:

- pod vlivem této návykové látky (např. trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle ust. § 201 TrZ nebo trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187a TrZ);
- nebo v souvislosti s jejím zneužíváním (např. trestný čin krádeže podle ust. § 247 TrZ v lékárně za účelem opatření psychotropních látek).

Ochranné protitoxikomanické léčení se ovšem neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout. Zkušenosti totiž ukazují, že pro účinné ochranné léčení toxikomanů má zásadní význam náležitá motivace léčené osoby k pozitivní změně a její spolupráce při léčení.¹¹⁸

Oddávání se zneužívání návykové látky ve smyslu ust. § 72 odst. 2 písm. b) TrZ je jednou z podmínek pro uložení ochranného léčení jen tehdy, když je trvalého rázu. Nestačí ojedinělé užití omamné nebo psychotropní látky, musí jít o takové užívání, které má povahu chorobného návyku. U pachatelů trestných činů spáchaných pod vlivem omamných nebo psychotropních látek, kteří ve výrazné míře podléhají nadměrnému užívání těchto látek a u nichž jsou tyto sklony chorobné povahy, jsou orgány činné v trestním řízení povinny zjišťovat předpoklady pro ochranné léčení. Protože k posouzení stádia vývoje a stavu závislosti osoby, u níž má být rozhodnuto o uložení ochranného léčení, je třeba odborných

¹¹⁸ Kloučková, S.: Poznatky k aplikaci novely trestního zákona č. 112/1998 Sb., zejména nové skutkové podstaty trestného činu podle § 187a trestního zákona. Sborník příspěvků z „Konference s mezinárodní účastí o protidrogové prevenci v duchu mezinárodních úmluv boje proti zneužívání nealkoholových drog“ pořádané občanským sdružením Rodiče proti drogám, 2001, str. 30

znalostí, je nezbytné, aby v každé takové věci (pokud nebyl ve věci vypracován znalecký posudek) bylo toto odborné vyjádření k ochranné léčbě vyžádáno, a to od lékaře věnujícího se osobám užívajícím psychotropní a omamné látky nebo od zdravotnického zařízení zabývajícího se protitoxikomanickou léčbou.

Podle ustanovení § 72 odst. 3 TrZ lze ochranné léčení uložit samostatně, vedle trestu nebo při upuštění od potrestání. Samostatně uloží soud ochranné léčení především u nepřičetného pachatele a dále samostatné uložení ochranného léčení přichází v úvahu i v případech uvedených v ust. § 72 odst. 2 písm. a) a b) TrZ u pachatelů, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno. Vedle trestu přichází uložení ochranného léčení v úvahu u pachatelů zmenšeně přičetných a u pachatelů, kteří se oddávají zneužívání návykových látek. Je-li u zmenšeně přičetných pachatelů trest vyměřován v rámci trestní sazby (§ 32 odst. 1 TrZ), uloží soud ochranné léčení podle ust. § 72 odst. 2 písm. a) TrZ, je-li však trest vyměřován pod dolní hranicí trestní sazby odnětí svobody (§ 32 odst. 2 TrZ), uloží soud ochranné léčení podle ust. § 72 odst. 1 TrZ. Při upuštění od potrestání uloží soud ochranné léčení obligatorně v případě uvedeném v § 25 TrŘ. Při upuštění od potrestání podle ust. § 24 TrZ a případně u mladistvého podle ust. § 77 odst. 2 TrZ (při současném uložení ochranné výchovy) bude především ukládáno ochranné léčení podle ust. § 72 odst. 2 písm. b) TrZ.

Uložení ochranného léčení není vyloučeno ani v případě podmíněného upuštění od potrestání podle ust. § 26 TrZ, ovšem jen tehdy, pokud nebude postačovat uložení léčení v podobě přiměřené povinnosti ve smyslu ust. § 26 odst. 4 písm. c) TrZ, které není ochranným léčením. Tato přiměřená povinnost by měla být ukládána takovým způsobem, aby byla pachatelem vnímána jako

alternativa k uložení trestu, to znamená tak, aby měl možnost vyjádřit se k tomu, jaké ze dvou nabízejících se řešení (léčby nebo trestu) preferuje. Taková léčba, pokud je pachatelem kladně přijata, bývá v praxi mnohem úspěšnější než nucená léčba uložená podle ust. § 72 TrZ. Stanovisko pachatele k nucené léčbě by měl ještě před rozhodnutím soudu zjistit probační pracovník, který by také měl sám nebo ve spolupráci s lékařem, psychologem nebo ustanoveným soudním znalcem vytipovat vhodné léčebné zařízení.¹¹⁹

Počet ochranných protitoxikomanických léčení pravomocně uložených v trestním řízení soudem se vzhledem k plynulému nárůstu trestné činnosti páchané v souvislosti s výrobou a distribucí drog nebo pod jejich vlivem zvyšuje, což přináší s sebou následující problémy:

- zvýšené nároky na kapacity léčebných zařízení realizujících psychiatrické léčení zaměřené na protitoxikomanickou léčbu (ať již ve formě ochranného nebo dobrovolného léčení) a na finanční prostředky podmiňující výkon této léčby;
- narůstá počet nerealizovaných léčení, protože odsouzení subjektivně nemají potřebnou motivaci k takovému léčení, a také protože zdravotnická zařízení nedisponují potřebnou kapacitou a nechtějí si nechat své léčebné programy narušovat osobami, které vnitřně necítí potřebu léčit se, a odčerpávaly by tak místa na tzv. dobrovolnou léčbu, kde přístup pacienta k léčení dává daleko větší předpoklad úspěšnosti takové léčby.

¹¹⁹ Púry F., Sotolář, A., Šámal, P.: K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu, Právní rozhledy, 1999, číslo 10, str. 582

K odstranění výše uvedených problémů bude zapotřebí především dobudovat nová místa pro výkon ochranného léčení. K větší motivaci odsouzených by pak přispělo aktivní zapojení obviněných do řešení svého případu.

4.11. Zamítnutý nový trestní zákon – drogové delikty

Na závěr této kapitoly bych se zmínil o změnách, které měl přinést nový trestní zákon, jenž měl původně nabýt účinnosti dne 1.1. 2007, a které by dle mého názoru vyřešily řadu problémů, se kterými se orgány činné v trestním řízení setkávají. Vládní návrh tohoto zákona byl sice zamítnut, nicméně lze očekávat, že v nejbližších letech podobná úprava týkající se drog, ne-li stejná, bude přijata, a to i proto, že je v souladu s nejnovějšími trendy, které lze vysledovat v zemích Evropské unie.

Výše uvedený návrh stanovil za přechovávání marihuany a hašiše a za pěstování konopí nižší tresty než je tomu v případě držení či výroby tvrdých drog. Kdo by bez povolení pro vlastní potřebu přechovával ve větším rozsahu omamnou látku konopí a pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), byl by potrestán odnětím svobody až na jeden rok, propadnutím věci nebo zákazem činnosti. Naproti tomu pokud by bez povolení pro vlastní potřebu přechovával jinou omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, byl by potrestán odnětím svobody až na dvě léta, propadnutím věci nebo zákazem činnosti, v případě většího rozsahu by mu hrozilo odnětí svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitý trest. Značný rozsah by pak zvýšil trestní sazbu v tomto případě na dvě léta až osm let.

Pokud jde o neoprávněné pěstování konopí pro vlastní potřebu ve větším množství, tak pachatel tohoto trestného činu by mohl být potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, propadnutím věci nebo peněžitým trestem. V případě, že by někdo bez povolení pro vlastní potřebu vypěstoval v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než konopí obsahující omamnou nebo psychotropní látku (jaké rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku mělo stanovit vládní nařízení), hrozil by mu trest odnětí svobody až na jeden rok, propadnutí věci nebo peněžitý trest (za větší rozsah by hrozil trest odnětí svobody až na tři léta, za značný rozsah pak trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let).

Vládní návrh do všech ustanovení, které upravují drogovou trestnou činnost, přidal vedle délky trestů nebo pokuty i propadnutí majetku, což by napomohlo k odčerpávání zisků pachatelů. Nový trestní zákoník měl také výrazně přitvrdit v trestech za nedovolenou výrobu a jiné nakládání u tzv. tvrdých drog. Na roveň omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursoru a jedu se zde také stavěla látka používaná pro nezákonnou výrobu omamné a psychotropní látky nebo prekursoru, přičemž zvláštní zákon měl stanovit, co se za tuto látku považuje. Pozitivní bylo také to, že vláda měla nařízením stanovit, jaké je množství větší než malé a jaký je větší rozsah, značný rozsah a velký rozsah u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících, prekursorů, pomocných látek používaných pro nezákonnou výrobu omamných a psychotropních látek nebo prekursorů a jedů.

5. TRESTNÁ ČINNOST SPOJENÁ S DROGAMI

5.1. Trestná činnost páchaná toxikomany a na nich

Jedním z důsledků mohutného rozšíření zneužívání drog v posledním desetiletí je nárůst kriminality.¹²⁰ Užíváním drog se mění chování lidí a podněcuje často jejich trestnou činnost. Toxikomané se dopouštějí mnoha různých společensky nebezpečných činů, zároveň je nutno podotknout, že i oni bývají někdy oběťmi trestných činů. Podle typu souvislosti mezi deliktem a zneužíváním drog můžeme tedy ve smyslu naší platné právní úpravy rozlišovat:

- drogové delikty;
- trestné činy spáchané za účelem získání drogy;
- trestné činy spáchané pod vlivem drogy;
- trestné činy páchané na toxikomanech.

Mezi drogové delikty zahrnujeme trestné činy spojené s nedovolenou výrobou a držení omamných a psychotropních látek a trestný čin spojený s jednáním směřujícím ke svádění, podporování nebo k jinému podněcování ke zneužívání návykových látek jiných než alkohol. Konkrétně se jedná o:

- trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 TrZ;
- trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187a TrZ;
- trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 188 TrZ;
- trestný čin šíření toxikomanie podle ust. § 188a TrZ.

¹²⁰ Štablová, R.: Drogy, kriminalita, prevence. Bulletin NPDC, 1997, číslo 4, str. 35

Pachateli drogových deliktů jsou zpravidla osoby, které samy drogy nezneužívají, ale podílejí se na jejich nezákonné manipulaci. Menší část dealerů drogy sama užívá a zisk z prodeje investuje do obstarávání své dávky drog. Specifickou skupinou pachatelů jsou potom uživatelé pervitinu, kteří jsou zároveň i jeho výrobci a částečně dealery.

Pokud jde o trestný čin šíření toxikomanie dle ust. § 188a TrZ, tak jde o velmi frekventovaný trestný čin, nicméně, pokud jde o počet stíhaných osob podle tohoto paragrafu, tak ten je velmi nízký, což je důsledek jednak rafinovaných opatření potenciálních pachatelů, jednak je to dáno složitostí při prokazování naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu. Pachateli tohoto drogového deliktu jsou především samotní toxikomani, kteří takto předávají své zkušenosti mladším nebo začínajícím konzumentům drog.

Mezi trestné činy spáchané za účelem získání drogy¹²¹ zahrnujeme:

- trestné činy, jenž vedou přímo k opatření drogy;
- trestné činy, jenž jsou páchané za účelem získávání finančních prostředků k obstarání těchto látek.

Půjde především o majetkové trestné činy (krádeže, zpronevěry, falzifikace receptů a jiné podvody atd.), případně násilné trestné činy (loupeže). Pachateli těchto trestných činů jsou především toxikomani, kteří ovšem nemají zájem prezentovat své skutečné motivy vedoucí k páchání výše zmíněné trestné činnosti, a proto není často zjišťována souvislost mezi trestnou činností a zneužíváním drog. Výjimkou je vloupání do lékáren, kde je souvislost mezi trestnou činností a zneužíváním drog jasná.

¹²¹ Trávníčková, I.: Drogová kriminalita – včera, dnes a zítra. Kriminalistika, 2001, číslo 4, str. 283

Toxikomani se často dopouštějí trestné činnosti v opojení vzniklém po aplikaci drogy, pod vlivem drog, a to nejen v době intoxikace, ale také v období abstinenčního syndromu. Jde zpravidla o:

- trestné činy hrubě narušující občanské soužití (výtržnictví, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, opilství);
- trestné činy proti životu a zdraví (ublížení na zdraví);
- trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (znásilnění, pohlavní zneužívání);
- trestné činy proti rodině a mládeži (ohrožování výchovy mládeže).

Pachateli této trestné činnosti mohou být přirozeně pouze lidé zneužívající drogy.

Toxikomané jsou nejen pachateli trestných činů, ale také mohou být jejich oběťmi. Jde především o trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (vydírání, útisk, znásilnění, pohlavní zneužívání, kuplířství, omezování osobní svobody). Vyloučeny nejsou ani násilné nebo majetkové trestné činy. Pachateli jsou osoby, které využívají chorobného návyku na drogu u jiných osob.

Toxikomané se poměrně často dopouštějí také např. trestných činů maření výkonu úředního rozhodnutí či zanedbání povinné výživy. Páchání těchto trestných činů spolu s výše uvedenou trestnou činností odráží jejich specifický způsob života. Druh a způsob spáchání trestného činu do značné míry přitom závisí na osobnostní struktuře toxikomana, naopak neexistuje přímá závislost mezi druhem zneužívané drogy a charakterem trestné činnosti.

5.2. Trestná činnost páchaná jinými osobami než toxikomany

Pokud jde o trestnou činnost související s drogami, kterou páchají jiné osoby než jsou toxikomani, je třeba na prvním místě zmínit trestnou činnost spojenou s mezinárodním nelegálním obchodem s drogami neboli trestnou činnost nadnárodních zločinných organizací specializovaných mj. na pašování drog mezi státy i mezi kontinenty (po tzv. drogových cestách). Jde o dobře organizované skupiny osob, které zajišťují ubytování kurýrů, jejich kontaktování, převzetí drog a další pohyb drog po vyznačené trase atd. Na rozdíl od zadržených kurýrů jde často o osoby, které jsou dlouhodobou součástí drogového „průmyslu“, tedy osoby, pro které je tato činnost trvalou součástí jejich obživy. Na takovém mezistátním pohybu drog se přiživují i další osoby jako např. padělatelé dokladů, zloději dokladů pro kurýry, osoby poskytující další nezbytné „služby“ včetně zajištění „propustnosti hranic“. Tyto osoby jsou angažovány z řad místní galerky, ale i z řad zkorumpovaných zaměstnanců státní správy či chemických laboratoří, z řad farmaceutů atd. Pohyb drog zde probíhá podle předem zpracovaných scénářů, osvědčených dlouholetou praxí a přizpůsobujících se pružně jakýmkoliv změnám (včetně změn národních legislativ). Organizace cest je uvážlivá, počítá s možnými riziky a dokonce se snaží je předvídat. Součástí těchto plánů je i kalkulace se zadržením kurýra, tj. je kalkulováno i s možnými ztrátami. Jako kurýři jsou často užívány osoby z tzv. rozvojových zemí či států označovaných jako chudé země (Brazílie, Bolívie, Peru, Tunisu, Nigerie apod.). Jsou to často tzv. běžní občané, z pohledu trestního práva bezúhonní nebo téměř bezúhonní, kteří jsou toho času v tíživé životní situaci (nezaměstnaní, zadlužení, na útěku před osobními problémy apod.) a jejich užití je omezeno jen na jednorázový či v případě úspěchu i opakovaný převoz drog. Tyto osoby nejsou do podrobnější organizace pohybu

drog úmyslně zasvěcovány, sice obvykle tuší, že „pracují“ pro organizaci provozující nelegální či dokonce zločinnou činnost, ale svoji roli chápou jako okrajovou. Proto jejich informace jsou pro orgány činné v trestním řízení, získávané s cílem využít je v boji proti pašování drog, téměř bezcenné. Jsou však téměř vždy a ve všech státech jedinými trestně stíhanými osobami – tedy jen jejich menší část. Občas se dokonce zdá, že v některých případech může jít o oběť úmyslně předhozenou k zadržení s cílem utajit důležitější činnost, zásilku, či zkorumpovanou osobu pracující pro zločinnou organizaci. Vzhledem k tomu, že se jedná o tzv. koncové osoby v drogovém „průmyslu“ a jejich zadržení pro drogový byznys představuje jen ztrátu jimi přepravované drogy, nemá jejich zadržení pro účinný boj proti nelegálnímu tranzitu drog téměř žádný význam.

Vyšší složky zločinných organizací specializovaných na mezinárodní nelegální obchod s drogami, zůstávají mimo trestní postih – tj. řídicí osoby těchto složek zůstávají utajeny, trestně nestíhány a svými zisky za svoji činnost odměňovány. Trestněprávní úprava postihu drogové kriminality jednotlivých států není velkou překážkou organizované kriminalitě spojené s nelegální distribucí drog, protože ve skutečnosti ji lze uplatnit především jen vůči lehce nahraditelným kurýrům a finanční škody ze zadržených drog nejsou zatím fatální. Mimo to ztráty patří ke všem druhům i legálního podnikání. Trestněprávní úprava je tak často chápána jen jako vymezení určitých omezení, která však lze při troše snahy bez větších problémů obejít s cílem maximalizovat zisk a minimalizovat možné ztráty. Proto další zdokonalování trestních kodexů ve vztahu k nelegálnímu obchodu s drogami bez uplatnění dalších navazujících opatření diplomatických,

ekonomických, sociálních, zdravotních atd. nemůže snížit výskyt drogové kriminality tohoto druhu.¹²²

Další skupinou osob páchající trestnou činností spojenou s výrobou a distribucí drog na našem území, jsou občané ČR (příp. dlouhodobě na našem území pobývající cizinci), kteří tak činí s cílem obohatit se prodejem drog drogově závislým osobám z řad spoluobčanů. Trestně stíhané osoby v této skupině jsou obvykle spojeny s výrobou a distribucí české speciality pervitinu, nákupem s cílem dalšího prodeje tvrdých drog a tzv. tanečních drog pocházejících ze zahraničí nebo s pěstováním a prodejem marihuany (značnou část tvoří ti, které lze označit jako obchodní mezičlánky). V případě mnoha dealerů (zahrnutých též do této skupiny) se jedná i o uživatele jimi distribuovaného „zboží“, kteří si prodejem vydělávají na vlastní dávku drog. Zřídka se jedná osoby bezúhonné. I tam, kde tyto osoby nebyly dosud trestně stíhány, tak jsou často spolutvůrci různých sociálně negativních jevů a vyznačují se společensky odsuzovanými způsoby obživy: prostitucí, parazitováním na rodičích či dalších příbuzných a známých, spojením s galerkou, kromě toho většina z nich zneužívá sociální systém ČR neoprávněným pobíráním různých sociálních dávek atd. Nezaměstnanost je jejich povoláním. I tam, kde zatím sami nejsou osobami na drogách závislými, tak distribuce drog včetně jejich prodeje nezletilým jim žádné skrupule nečiní. Prodej, příp. i výroba drog je pro ně základním a trvalým zdrojem příjmů a součástí jejich způsobu života. Mezi těmito osobami se relativně často vyskytují i cizinci více méně trvale žijící na našem území: občané Slovenska, Vietnamu, některých arabských států, Ukrajinci a další občané ze zemí bývalého SSSR, občané bývalé Jugoslávie

¹²² Marešová, A.: Souhrn poznatků z analýzy vybraných trestních spisů k drogové kriminalitě. Trestní právo, 2003, číslo 11, str. 12-13

apod. Stále častěji dochází k vytváření větších skupin s dělbou práce a propojením na další skupiny (např. provozovatele erotických podniků). Propojení na mezinárodní zločin není zatím běžné. Existují však kontakty na dealery tvrdých drog a tanečních drog ze zahraničí především tam, kde prodej právě těchto druhů drog je základním zdrojem zisků prodávajících. Pachatelé drogové kriminality, kteří jsou stíháni a souzeni v ČR a jejich činnost je nejvíce medializovaná, patří nejčastěji do této skupiny. Zde také zásahy orgánů činných v trestním řízení jsou důležitým prostředkem vedoucím k omezení této trestné činnosti. Bohužel zákrok proti takovým skupinám bývá, až na výjimky, náhodný. Ztěžuje to mj. charakter trestné činnosti – odpor uživatelů drog, ale někdy i jejich okolí, o drogové kriminalitě vypovídat, proti dealerům svědčit.¹²³

¹²³ Marešová, A.: Souhrn poznatků z analýzy vybraných trestních spisů k drogové kriminalitě. Trestní právo, 2003, číslo 11, str. 13-14

6. ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY V OBLASTI DROG

V České republice v posledním desetiletí plynule narůstají problémy spojené s nezákonnou výrobou, pašováním a užíváním ilegálních drog a s obchodem s nimi. Po roce 1989 došlo u nás k drogovému boomu, na který jsme nebyli připraveni. Vzhledem k minimálním zkušenostem s bojem proti drogám by se měla Česká republika v tomto směru inspirovat v zahraničí a sledovat, jak se s podobnými situacemi vyrovnávají jiné země, a která z využívaných strategií by mohla být účinná i u nás.

Zejména je vhodné sledovat řešení tohoto problému v těch státech, které jsou České republice blízké geograficky, kulturně, z hlediska rozsahu zneužívání drog či právní tradice. Při variabilitě možných přístupů je žádoucí jednotlivé postupy porovnávat, hodnotit zda a proč se některý osvědčil či neosvědčil. Je zbytečné opakovat chyby, kterých se dopustili jinde, vydávat se znovu po cestách, které k cíli nevedou.

Zatímco v Evropě se stále výrazněji projevují liberalizační tendence, přístupy kladoucí důraz na prevenci a „harm reduction“ strategii; USA, pokládané za vůdčí stát mezinárodní protidrogové aliance, pokračují ve své „válce proti drogám“, přičemž se opírají o tři mezinárodní drogové úmluvy - Jednotnou úmluvu o omamných látkách z r. 1961, Úmluvu o psychotropních látkách z r. 1971 a Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z r. 1988. Právě na závazcích vyplývajících z těchto úmluv je založena kritika ze strany USA vůči některým evropským státům, které hledají způsob, jak jejich výkladem vytvořit prostor pro liberálnější přístup k drogové problematice,

zejména k uživatelům a malovýrobcům omamných či psychotropních látek.¹²⁴

6.1. Členské země Evropské unie – státy původní evropské patnáctky

Na úvod této podkapitoly bych chtěl uvést, že se zde budu zabývat výhradně státy, které byly členy Evropské unie před jejím razantním rozšířením v květnu roku 2004, neboť tyto státy mají daleko větší zkušenosti s bojem proti drogám než většina nových členských zemí ze střední a východní Evropy.

I poté, co byla v roce 1993 podepsána Dohoda o Evropské unii, každý členský stát si zachoval vlastní postupy, zákony a strategii týkající se drog.¹²⁵ Nutno podotknout, že žádná z evropských zemí nerezignovala na oblast represe vůči osobám neoprávněně nakládajícím s omamnými či psychotropními látkami. Vzhledem k široké škále forem, jakými může takové nakládání probíhat, je však v právních úpravách postihu uvedeného jednání možno nalézt řadu rozdílů, zejména v oblasti rozsahu a intenzity případné represe.¹²⁶

Rozdílný je též legislativně technický způsob právní úpravy postupu vůči neoprávněnému nakládání s drogami. Jen některé země mají veškeré skutkové podstaty drogových trestných činů zahrnuty přímo v trestním zákoně (např. Finsko). Jiné využívají zvláštních právních předpisů týkajících se obecně návykových látek a skutkové podstaty (obvykle méně závažných, což není však pravidlem) trestných činů spojených s omamnými a psychotropními

¹²⁴ Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo, 2003, číslo 3, str. 14

¹²⁵ Sokolář, A. a kol.: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 2, str. 4

¹²⁶ Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo, 2003, číslo 3, str. 14

látkami vkládají do nich (např. Dánsko, Německo). Další možností je existence zvláštního zákona zaměřeného na postih drogové kriminality (např. Švédsko či Nizozemí). Jednotlivé země dále k postihu některých méně závažných porušení drogové legislativy využívají prostředků správního práva. Zvláštním případem je Itálie, kde na základě nařízení prezidenta republiky z roku 1990 došlo ke „Sjednocení legislativy upravující problematiku drog a psychotropních látek, prevence, léčby a zacházení s drogově závislými“, tedy ke kompilaci dosud existující legislativy pojímající drogovou problematiku z nejrůznějších hledisek (včetně trestního postihu) do jediného předpisu.¹²⁷

Členské země Evropské unie se shodují v přístupu k potlačování obchodu s drogami, většina z tehdejších členů v osmdesátých a devadesátých letech přistoupila v této oblasti k výraznému ztřeštění trestů, a to jak s ohledem na osobnost pachatele (organizovanost, profesionalita), tak na osobnost adresáta (nezletilost, množství, míra schopnosti ohrožení života nebo zdraví). Základním trestem u nedovolené výroby a nedovoleného obchodu s omamnými a psychotropními látkami je trest odnětí svobody. Naše právní úprava v této oblasti odpovídá evropskému standartu a pokud jde o výši trestních sazeb, řadí evropské srovnání Českou republiku zhruba do jeho středu.¹²⁸ **Horní hranice sazeb** jsou ve srovnání s našimi, za přitěžujících okolností:

- **vyšší** – v Belgii, Francii, Irsku, Lucembursku, Řecku, Španělsku a Velké Británii;
- **zhruba shodné** – v Itálii, Německu, Nizozemí a Portugalsku;
- **nižší** – v Dánsku, Finsku, Rakousku a Švédsku.

¹²⁷ Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo, 2003, číslo 3, str. 15

¹²⁸ Chmelík, J.: Drogová kriminalita. I vydání. Úřad vyšetřování pro ČR, Ministerstvo vnitra ČR, odbor personální práce a vzdělávání, 1999, str. 82

Tresty odnětí svobody jsou doprovázeny peněžitými tresty, u nichž je buď stanovena horní hranice nebo je jejich výše ponechána na zvážení soudu podle typu pachatele a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán (Irsko, Německo, Norsko a Švédsko). Většina zemí - kromě Dánska, Nizozemí, Irska, Lucemburska, Norska a Rakouska - zařazuje mezi doplňkové tresty konfiskaci (propadnutí) použitých prostředků a nabytých zisků. Zaznamenat lze i tendence, kdy je posuzován celý majetek odsouzeného za získaný z nedovoleného obchodu s omamnými a psychotropními látkami a lze povolit jeho zabavení a následnou konfiskaci i na úkor uplatňování zásad presumpce neviny a individualizace trestu - nepoškození rodiny (Francie).

Pokud jde o rozlišování měkkých a tvrdých drog, je situace v původních patnácti zemích Evropské unie následující:

- **rozlišují** - Belgie, Nizozemí, Itálie, Irsko, Španělsko, Švédsko a Finsko;
- Velká Británie **rozlišuje celkem tři stupně nebezpečnosti drog**, kdy mezi nejnebezpečnější drogy jsou řazeny kokain, heroin, LSD (za jejich držení hrozí trest až sedmi let vězení, za distribuci až doživotí), za méně nebezpečné pak jsou považovány amfetaminy a barbituráty (za jejich držení hrozí trest až pět let vězení, za distribuci až 14 let) a nejméně nebezpečné jsou pak marihuana, steroidy a antidepresiva (nejvyšší trest za jejich držení jsou teoreticky dva roky, za distribuci pět let; držení marihuany ale policie přechází nebo řeší jen varováním);
- **nerozlišují** - Dánsko, Francie, Lucembursko, Německo, Portugalsko, Rakousko a Řecko.

Většina zemí Evropské unie neoznačuje jako trestné samotné užívání drog, nýbrž řeší věc prostřednictvím trestního postihu jejich držení pro vlastní potřebu uživatele, což je považováno za nepřímou kriminalizaci užívání drog.

Užívání omamných a psychotropních látek:

- **netrestá** – Dánsko, Irsko (kromě opia), Itálie, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko a Velká Británie (kromě opia);
- **trestá** – Belgie – za zvláštní trestný čin je zde považováno užívání drog v přítomnosti nezletilých,
Finsko – trest odnětí svobody až dva roky,
Francie – trest odnětí svobody 2 měsíce – 1 rok,
Švédsko – trest odnětí svobody až 3 roky,
Lucembursko – trest odnětí svobody- individuální užívání:
3 měsíce – 3 roky, skupinové užívání: 1 – 5 let

Všechny tyto státy, které postihují samotné užívání, chápou trest odnětí svobody pro uživatele drog za krajní prostředek a proto zde existuje široká možnost využívání odklonů, alternativních trestů i opatření, včetně terapeutických. Ve Finsku lze např. upustit od potrestání pachatele bagatelního drogového deliktu tehdy, pokud jeho protiprávní skutek nemá závažný následek a pokud nevede ke snížení obecné úcty k zákonu nebo pokud pachatel takového trestného činu prokáže, že nastoupil léčbu v některé z institucí určených Ministerstvem sociálních věcí a zdravotnictví. Rovněž ve Francii může být trest nahrazen léčbou pachatele. I ve Švédsku, z hlediska přístupu k užívání drog tradičně dosti tvrdé zemi, bývá v praxi využíván buď peněžitý trest či maximálně šestiměsíční trest odnětí svobody.

Nizozemí, Německo či Španělsko jsou představiteli přístupu, který rozlišuje užívání drog v soukromí a na veřejnosti. V Nizozemí není užívání drog v soukromí výslovně zakázáno, ovšem podobná činnost prováděná na veřejnosti je v některých oblastech země (v závislosti na místní jurisdikci) stíhána jako méně závažný delikt. Rovněž v Německu není konzumace drog v soukromí výslovně zakázána. Pokud jde o užívání na veřejnosti, takové jednání není samo o sobě postižitelné, ovšem v praxi bývá postihováno buď správní sankcí z důvodu veřejného pohoršení nebo je kvalifikováno a trestně stíháno jako držba či poskytování drogy jinému. Za držení drogy pro vlastní potřebu hrozí trest odnětí svobody až na čtyři roky. Rozlišují se rozdílné druhy držení drog a rozdílný stupeň rizika, které tyto drogy představují. Za první trestný čin nemusí soud udělit žádný trest, nemusí ho udělit ani v případě, že jde o malé množství drogy. Co je to malé množství drogy, ponechává zákon na úvaze soudu. Pokud konzument obchoduje s omamnými látkami, hrozí mu trest odnětí svobody na dva roky až pět let za nejzávažnější delikty. Ve Španělsku je užívání drog v soukromí nezákonné, ovšem nikoliv trestné. Konzumace drog na veřejnosti je pak hodnocena jako závažný správní delikt a sankcionována nejčastěji pokutou doprovázenou zabráním drogy. V období let 1990 až 1993 bylo užívání drog bez ohledu na místo konzumace zakázáno (nikoliv ovšem kriminalizováno) také v Itálii. V roce 1993 však Italové rozhodli v referendu o zrušení uvedeného zákazu.¹²⁹

Drtivá většina zemí Evropské unie označuje za trestné ze zákona držení drogy, a to i pro vlastní potřebu, přičemž soudní praxe i judikatura samozřejmě rozlišuje mezi držením pro vlastní potřebu a

¹²⁹ Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. *Trestní právo*, 2003, číslo 3, str. 15

pro účely obchodování, čemuž odpovídá přísnost postihu, druhy trestů i rozsah uplatňování alternativ, zvláště terapeutických. Ve shodě s doporučením mezinárodních úmluv upřednostňovat, pokud jde o uživatele drog, všude tam, kde je to možné, alternativy především terapeutické povahy, disponují orgány činné v trestním řízení a zejména soudy výše uvedených zemí řadou možností, jak zmírňovat tvrdost zákona např. ve vztahu k prvokonzumentům nebo příležitostným uživatelům určitých typů drog, zvláště konopných produktů, a ve vztahu k drogově závislým osobám, které projeví přání léčit se. Jedinou původní zemí Evropské unie, která nepostihuje ze zákona držení drogy, pokud tato není určena k nabídce nebo k dodávání, tedy pokud se nejedná o nezákonný obchod, je Španělsko.¹³⁰ Ve Španělsku bylo do roku 1999 držení drogy pro vlastní potřebu pokládáno za nezákonné, ovšem byla-li droga držena v soukromí, nepodléhala jinak aplikovaným správním sankcím. Rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1999 však stanoví, že jakákoliv nezákonná držba drogy je postižitelná sankcemi správního práva, včetně přechovávání drogy v soukromí. Držba drogy na veřejnosti je pak pokládána za závažný správní delikt. Podobnou výjimkou je také Itálie, kde od referenda konaného v roce 1993 není držení drogy pro vlastní potřebu trestné. Perfekt však může nařídit povinnost léčit se, přičemž v případě odmítnutí následují administrativní sankce. Itálie držbu drogy sice zakazuje, ovšem kvalifikuje ji jako správní delikt, a to pokud se jedná o množství nikoliv větší než je průměrná denní dávka stanovená podle kritérií daných příslušným právním předpisem, popř. o množství, které tuto dávku nepřesahuje trojnásobně, jestliže zároveň odpovídá množství konzumovanému obvykle daným pachatelem během 24 hodin. Z hlediska praxe obdobný postoj jako

¹³⁰ Píkna, B.: Současná česká legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků Právní rozhledy, 1996, číslo 2, str. 50

Španělsko zaujímá např. Nizozemí, které sice nikoli de iure, ale de facto depenalizuje nejen držení konopných produktů pro vlastní potřebu, ale i provozování drobného dealerství uživateli, přičemž je tolerováno i držení denní dávky tzv. tvrdé drogy pro vlastní potřebu. V Nizozemí je sice držba drog kriminalizována, nicméně se zde široce uplatňuje princip účelnosti trestního stíhání, který v praxi vede k tomu, že méně závažné případy, opravňující k domněnce, že droga je určena skutečně výhradně pro jejího držitele, nejsou stíhány. Pokud jde dále např. o Finsko či Dánsko, zde právní předpisy o držbě pro vlastní potřebu nehovoří, ovšem na množství držené drogy závisí, zda bude jednání pachatele posouzeno jako méně závažný delikt či jako závažný trestný čin srovnatelný s obchodováním s drogami. Francouzské právo rovněž definici držby drog pro vlastní potřebu neobsahuje. Držba drogy je v závislosti na okolnostech kvalifikována a trestána buď v souvislosti s užíváním drog či s jejich poskytováním jiné osobě. Ve Švédsku je držitel drogy trestán podle týchž pravidel jako konzument, ovšem pokud v praxi množství držené drogy nasvědčuje závěru, že je určena i pro jiné osoby, bývají více využívány tresty u horní hranice trestní sazby (3roky). I v Německu je držba drog kriminalizována s tím, že u jednotlivých případů se zohledňuje množství přechovávané drogy. Pokud je tedy objeveno malé množství drogy, může být výsledkem rozhodnutí soudu upuštění od potrestání.¹³¹

Aby mohl drogu kdokoliv držet, případně ji i užít, musí si ji napřed nějakým způsobem opatřit, a to v zásadě buď tak, že ji získá od jiného nebo tak, že si ji sám vyrobí. Zároveň se v právních řádech jednotlivých zemí rozlišuje, zda si drogu opatřil pro sebe či s

¹³¹ Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo, 2003, číslo 3, str. 15 - 16

úmyslem poskytnout ji jinému. V prvním případě bývá takové získání posuzováno a případně sankcionováno v souvislosti s držbou drogy pro sebe, v případě druhém v souvislosti s poskytováním drogy třetí osobě (popř. přímo s obchodováním s drogou). Pravidlem je, že jakékoliv opatření drogy s prokázaným úmyslem ji prodat jinému je stíháno a trestáno jako trestný čin obchodování s drogami. Některé země zahrnují do výčtu jednání ve skutkových podstatách drogových trestných činů opatření si drogy přímo, i v takových případech však bývá takové jednání uskutečněné za účelem poskytnutí drogy jinému sankcionováno přísněji. Tak je tomu kupříkladu v Dánsku či v Německu. Ve Francii se rozlišuje „prosté“ získání drogy a přísněji trestné je řízení či organizování skupiny osob za účelem mj. získávání drog. Ve Švédsku zákon hovoří pouze o získávání drog za účelem jejich poskytnutí jiným osobám, jinak je opatřování si drog posuzováno v souvislosti s jejich držbou či užíváním. V Itálii je získávání drog buď správním deliktem či trestným činem, přičemž rozlišení závisí na množství a postupuje se podle týchž kritérií jako u držby drog (viz výše). Podle španělského práva je opatřování drog trestné pouze tehdy, je-li prováděno za účelem jejich dalšího šíření. Všechny zmiňované státy však za trestný čin pokládají produkci drog, ať už ve formě pěstování či syntetické výroby. V této souvislosti je však vhodné zmínit některé modifikace. V praxi španělské justice se výroba drogy výlučně pro vlastní potřebu výrobce (typicky malopěstitel konopí) vzhledem k nízké závažnosti takového jednání netrestá, ačkoliv skutková podstata daného trestného činu výrobu „pro sebe“ a „pro jiného“ nerozlišuje. Rovněž v Nizozemí, ačkoliv pěstování či jiná výroba jakýchkoliv drog spadá do výčtu trestných činů, se ve vztahu k malopěstitelům konopí či k jeho pěstování pro účely prodeje v „coffee shops“ významně uplatňuje diskreční princip, umožňující upustit od

trestního stíhání ve veřejném zájmu. V Německu v případech, kdy pachatel vyrábí drogu pro svou vlastní potřebu, může soud upustit od potrestání.¹³²

Pokud se jedná o nezákonný obchod s drogami, tj. samotný prodej, ale i dovoz, vývoz, tranzit, uvedení na trh, zprostředkování prodeje, nákup či jiné získání drogy za účelem prodeje atd., zmiňované evropské státy se ve svých úpravách postihu uvedeného jednání drží podobného modelu. Základní skutková podstata popíše jednotlivé typy jednání, která jsou pod pojem obchodování s drogami v tomto širším slova smyslu zahrnována. Následná ustanovení pak v závislosti na okolnostech činu sankci stanovenou pro základní skutkovou podstatu zpřísňují či naopak zmírňují. Mezi kritéria pro případné zmírnění či zpřísnění sankce patří i druh a množství drogy, stejně jako rozsah této nezákonné aktivity. Rozsah trestné činnosti se obvykle posuzuje z hlediska, zda již naplňuje znaky primárně komerční aktivity, zda je páchána organizovaně apod. Jednotlivé právní předpisy tedy používají pro popis okolností umožňujících použití vyšší trestní sazby kritéria jako např. poskytnutí drogy značnému množství osob či pro získání značného prospěchu (Dánsko), snaha o získání značného zisku či členství pachatele v organizované skupině (Finsko), skutečnost, že pachatel je vedoucím či organizátorem skupiny vytvořené k obchodování s drogami (Francie, Španělsko), extrémní závažnost činu (Španělsko), spáchání deliktu třemi a více osobami (Itálie), skutečnost, že obchodování s drogami je prováděno na komerční (Německo) či profesionální (Švédsko) bázi atd. Nizozemská právní úprava přisuzuje zvláštní závažnost dovozu a vývozu drog, řazených jejich právem mezi tzv. tvrdé. Obchodování s drogami

¹³² Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo, 2003, číslo 3, str. 16

formou organizované kriminality tam navíc bývá kromě ustanovení o drogových trestných činech postihováno podle ustanovení zaměřených právě proti organizovanému zločinu. Kritérium množství drogy bývá zohledňováno tak, že okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je, pokud dochází k nezákonnému nakládání s velkým (Finsko, Španělsko), značným (Německo) či zvláště velkým (Švédsko) množstvím látky. Naopak skutečnost, že se v daném případě jednalo o malé množství drogy, může v některých zemích (Švédsko, Itálie) vést k použití nižší trestní sazby. Různě se jednotlivé země vyrovnávají s hlediskem druhu drogy. Například Francie v příslušných ustanoveních trestního zákona nerozlišuje, o jakou drogu se v daném případě jedná, obdobně tak Švédsko. Španělské právo rozlišuje drogy vážně poškozující zdraví a ostatní, v Dánsku je nezákonné nakládání se zvláště nebezpečnými drogami přísněji trestné než v případě drog jiných. Finský trestní zákon zahrnuje mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby skutečnost, že bylo nakládáno s velmi nebezpečnou drogou, kterou definuje jako drogu, jejíž užití může způsobit smrt předávkováním, vážné poškození zdraví i během krátkého působení, popř. těžké abstinenční příznaky. Italská drogová legislativa obsahuje dělení drog na tzv. měkké a tzv. tvrdé, a to podle zařazení v příslušných tabulkách, přičemž toto zařazení drogy je základním kritériem při kvalifikaci deliktu. Také nizozemský Opium Act kombinuje kritéria druhu drogy (tzv. tvrdé a tzv. měkké podle rozdělení uvedeného v tomto zákoně) a jejího množství. V této souvislosti je vhodné se alespoň velmi stručně zmínit o režimu nizozemských „coffee shops“. Tato zařízení jsou předmětem často až zbytečně vzrušených diskusí a bývají uváděny (někdy bez bližší znalosti věci) jako typický projev tamní liberální drogové politiky. Jejich provozovatelé v nich mohou prodávat tzv. měkké drogy (marihuana, hašiš) ve stanoveném množství. Ačkoliv

prodej drog je v Nizozemí trestným činem, nejsou tito provozovatelé stíháni, pokud dodržují následující pravidla: nesmějí prodat více než 5 gramů látky jedné osobě najednou, nesmějí prodávat tzv. tvrdé drogy, nesmějí prodej drog inzerovat, musejí zajistit pořádek ve svém okolí a nesmějí prodávat látku osobám mladším osmnácti let ani jim umožnit vstup do provozovny. Podle ustálené praxe mohou, pokud uvedená pravidla dodržují, skladovat k uvedenému účelu drogu v množství do 500 gramů. Pokud však pravidla poruší, je provozovna uzavřena a provozovatelé jsou stíháni podle obecné úpravy. Významnou roli v této oblasti má územní samospráva - starosta obce spolu s místní státním zástupcem a ředitelem policie stanoví místní drogovou politiku, na jejímž základě rozhodují o povolení „coffee shops“ v dané jurisdikci, o omezení množství látky jež je povoleno v provozovně přechovávat, i o zrušení provozovny (tuto možnost má starosta bez ohledu na to, zda provozovatelé dodržují stanovené podmínky či nikoliv). Výše uvedené sdílení drogy, tj. vzájemné poskytování drogy mezi uživateli, je v této oblasti zvláštním fenoménem. Jeho společenská nebezpečnost je sice zřejmá, ovšem v porovnání např. s nelegálním obchodem s omamnými a psychotropními látkami výrazně nižší. Jak již bylo uvedeno, právě v tomto případě nabývá na významu správné využívání diskreční pravomoci justičních orgánů, v úvahu přicházejících alternativ a odklonů, pokud je daný právní řád nabízí. Tak je tomu např. v Nizozemí, kde zákon neobsahuje zvláštní ustanovení ohledně poskytování drog mezi jejich konzumenty navzájem, takže takové jednání by mělo být stíháno jako obecné poskytování drog jinému. Ovšem mj. právě v těchto případech dochází v praxi k širokému uplatňování diskreční pravomoci ve smyslu upuštění od potrestání ve vhodných případech, kombinovaném s využitím některých netrestních instrumentů zacházení s uživateli drog. Sdílení drog ve skupině

uživatelů v Itálii bývá posuzováno jako správní delikt, obdobně jako držba drog v soukromí pro vlastní potřebu. Rovněž ve Španělsku je sdílení drog navzájem mezi pravidelnými uživateli stíháno správními, nikoliv trestními sankcemi, pokud ovšem takové jednání nevytváří nebezpečí dalšího šíření konzumace drog. Státy jako Francie, Švédsko či Německo naopak i takové vzájemné poskytování drog mezi konzumenty posuzují jako obecné poskytnutí drogy jinému, byť v malém množství (Německo) či pro osobní potřebu odběratele (Francie) - tedy jako mírněji sankcionované delikty.¹³³

Protidrogové strategie členských zemí Evropské unie obecně považují drogově závislého spíš za pacienta, jemuž je nutno pomoc, než za pachatele, který má být potrestán. Tomu odpovídá široká škála alternativních opatření v trestním právu prakticky všech původních členů Evropské unie, které se týkají léčby toxikomanů. Kromě dobrovolné a výrazně doporučené léčby přichází v některých zemích v úvahu i léčba nucená. Soudně přikázaná i soudem akceptovaná dobrovolná léčba je chápána jako stimul k odstraňování návyku a důvod k neuložení nebo zmírnění trestu. Důležitou úlohu zde hraje otázka individuálního posouzení každého případu, a to i na základě odborných expertíz, neboť jde o to, aby se léčebná alternativa a terapie vůbec používala v případech, kdy dotyčná osoba léčení skutečně potřebuje, aby neadekvátním uplatněním litery zákona např. u příležitostných uživatelů ani zákon ani soudy neztrácely věrohodnost a medicína nebyla diskreditována. Mezi uplatňovanými alternativními opatřeními u toxikomanů naprosto převládá léčba, zatímco ostatní možné

¹³³ Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo, 2003, číslo 3, str. 17

alternativy k potrestání, např. obecně prospěšné práce, jsou zde uplatňovány výjimečně.

6.2. Nizozemská drogová politika

Nizozemskou drogovou politiku lze charakterizovat jako velmi liberální až kontroverzní. Její současná podoba se začala formovat koncem šedesátých let dvacátého století, kdy v reakci na tehdejší nepřiliš účinné protidrogové postupy byly vytvořeny dvě odborné komise, z nichž první (tzv. Humannova komise) měla za cíl objasnit faktory, které jsou spojeny s užíváním drog, a navrhnout racionální drogovou politiku. Druhá (tzv. Baanova komise) měla vyšetřovat případy narůstajícího užívání drog a navrhnout, jak čelit neuváženému užívání drog a vytvořit léčebný systém pro ty, kteří se stali závislými na drogách. Humannova komise došla k následujícím závěrům, které následně Baanova komise potvrdila a podpořila:

- užívání kanabisu a držení jeho malých množství by nemělo být posuzováno jako kriminální akt. Produkce a distribuce kanabinoidů by měly být postihovány jako přečiny a nikoli jako trestné činy;
- užívání a držení ostatních typů drog by mělo být posuzováno jako přečin – v dlouhodobé perspektivě by pak jejich užívání a držení mělo být zcela liberalizováno;
- všem, kdo mají problémy s drogami, by měla být poskytnuta odpovídající lékařská péče.

Na základě těchto závěrů byla přijata v roce 1976 nová verze Opiového zákona z roku 1919, která rozdělila drogy na tzv. měkké (kanabinoidy a jejich deriváty) a tzv. tvrdé (heroin, kokain, extáze atd.). Hlavním kritériem tohoto dělení byla zdravotní rizika spojená s užíváním těchto typů drog.

Podle Opiového zákona je v Nizozemí nadále trestný obchod s drogami, prodej, výroba a držení tvrdých i měkkých drog. Zatímco však prodej tvrdých drog je postihován v jakémkoli množství, v případě měkkých drog do 5 gramů je využíván institut trestního práva umožňující vyšetřovateli - státnímu zástupci uvážení, zda trestní stíhání bude zahájeno. Zpravidla zahájeno nebývá, protože nebylo dosaženo společenské nebezpečnosti nutné k zahájení trestního stíhání. V případě prodeje měkké drogy do 30 gramů hrozí postih v podobě 1 měsíce trestu odnětí svobody nebo pokuta, pokud by šlo o prodej měkké drogy nad 30 gramů, pak hrozí až 2 roky trestu odnětí svobody či pokuta.¹³⁴

Držení drog, a to jak tvrdých, tak měkkých, se ze zákona označuje za trestné. Pokud má někdo v držení méně než 0,5 gramu tvrdé drogy nebo měkkou drogu v množství menším než 30 gramů, uplatní se opět institut uvážení a stíhání se nezahajuje.¹³⁵

Na základě nové verze Opiového zákona vzniklo prakticky široké spektrum postihu zneužívání drog od jejich tolerování a faktické depenalizace ve společensky méně závažných případech po velmi přísné postupy vůči obchodníkům s drogami. Pro srovnání např. za dovoz a vývoz tvrdých drog hrozí pachateli až dvanáct let trestu odnětí svobody, za dovoz a vývoz měkkých drog čtyři roky, maximální postih opakovaných trestných činů spojených s drogami je v Nizozemí šestnáct let trestu odnětí svobody.

Samotná praxe pak směřuje především k tvrdému potírání velkých obchodů s drogami a naopak k co nejmenší kriminalizaci uživatelů drog. Běžně nebývá postihováno nejen držení malých množství

¹³⁴ Nožina M.: Nizozemská drogová politika. Bulletin NPDC, 1998, číslo 2, str. 21

¹³⁵ Hampl, J.: Problematika drog v Nizozemí a heroinový experiment v Utrechtu. Trestní právo, 2000, číslo 10, str. 13

kanabinoidů, ale i tvrdých drog v dávkách menších než 0,5 gramů, třebaže policie zpravidla zadržené drogy konfiskuje a v opakovaných případech konzultuje sociální pracovníky. V Amsterdamu je běžnou praxí, že toxikoman, kterého „kontaktuje“ policie 4x v průběhu 12 měsíců, dostane na výběr buď vězení nebo alternativní léčbu. Když v léčebném procesu neuspěje, putuje do vězení. Jedním z největších úspěchů Nizozemců při vytváření protidrogové politiky je právě propojení policejní a terapeuticko-resocializační praxe a využívání široké škály přístupů k toxikomanům od klasických postupů „harm reduction“ (snižování škodlivých důsledků zneužívání drog) jako je distribuce čistých injekčních jehel, zavádění metadonových substitučních programů až po alternativní léčebnou praxi. Významnou roli v nizozemské drogové strategii hraje i rozsáhlá osvěta a prevence.

Určitou specialitou nizozemské drogové politiky je vytvoření tzv. coffee shops, což jsou zjednodušeně řečeno kavárny, kde jsou prodávány měkké drogy a je tolerována veřejná konzumace drog. Ceny ve všech těchto obchodech jsou stejné a neměnné po několik let. Cigaretu obsahující různé množství hašiše nebo marihuany zde může koupit kdokoliv nad osmnáct let. K provozování coffee shops je od roku 1996 nutná licence, kterou uděluje příslušná městská rada. Coffee shops nesmějí organizovat reklamní kampaně, mohou prodávat maximálně 5 gramů drogy a nesmí mít na skladě více jak 500 gramů marihuany a mohou být uzavřeny, pokud je jich v jedné oblasti příliš mnoho nebo pokud se nacházejí poblíž škol. Majitelé coffee shops zodpovídají za to, že v jejich zařízeních nebudou prodávány tvrdé drogy.

V Nizozemsku je také na dvě stě obchodů, které se specializují na pěstitecké potřeby. Prodávají se v nich nejen konopná semena, ale

i speciální lampy, agrochemikálie a potřeby pro hydroponii, které umožňují pěstování konopí v domácích podmínkách. Podle zákona si každý Holanďan může najednou pěstovat pět rostlin. Je těžké zjistit, jestli se tím lidé opravdu řídí, ale v každém případě firmy, které je zásobují, pracují na velmi profesionální úrovni.

Je třeba zdůraznit, že nizozemská protidrogová politika není jednotná, má řadu variant na lokální úrovni, což umožňuje trojkolejný systém lokální správy. Hlavními aktéry v tomto systému jsou starosta daného města, hlavní korunní prokurátor a hlavní policejní komisař města či oblasti. Jejich konsensus v rámci existujícího právního řádu vytváří více či méně tolerantní nebo naopak restriktivní prostředí vůči drogám, přičemž se přihlíží ke specifickým lokálním zvláštnostem a podmínkám.

Na úspěšnost nizozemské protidrogové strategie existují zcela protichůdné názory. Uvádí se, že díky velmi liberálnímu přístupu k drogám poklesl počet trestných činů souvisejících s drogami a pouze malé procento uživatelů měkkých drog přechází na tvrdé drogy (heroin není mezi nizozemskou mládeží nijak zvlášť populární a počet jeho uživatelů v nižších věkových kategoriích klesá; kokain také ztrácí na popularitě a crack se také neuchytil). Průměrný věk závislých osob v Nizozemí stoupl, což je dalším pozitivum. Ve vztahu k uživatelům drog došlo ke stabilizaci drogové scény, počet osob závislých na tvrdých drogách se ustálil, tolerantní přístupy umožnily zavádění rozsáhlých léčebných a resocializačních programů.

Na druhé straně Nizozemí v souvislosti se svým přístupem k drogám čelí řadě vážných problémů. Nizozemí se stalo hlavním městem drog v západní Evropě - a to nejen těch měkkých, které

byly nizozemským parlamentem depenalizovány, ale také tvrdých jako je heroin, kokain a nově extáze. Zemi zaplavují tzv. drogoví turisté, což jsou mladí lidé z celé Evropy, kteří houfně přijíždějí na víkendy do nizozemských měst, aby si svobodně užili drog. Návštěva nizozemského coffee shops bývá také součástí regulární nabídky evropských cestovních kanceláří. Dodávky konopných drog do coffee shopů má z velké části pod kontrolou organizovaný zločin. Nizozemsko hostilo nebo hostí desítky drogových baronů mezinárodního významu, kteří na obchodu s měkkými drogami vydělávají ročně desítky milionů eur. Odhaduje se, že osmdesát procent nizozemské produkce konopných drog je určeno pro cizinu - Velkou Británii, Německo, Belgii, Francii a skandinávské země. Pěstírny jsou sice stálým terčem policejních razíí, jenže organizátory obchodu ve velkém to nijak nepostihne. Majitelé pěstíren navíc po policejní štáře často pokračují v nelegální činnosti, protože jim ročně vynáší desítky tisíc eur. Zisky velkoobchodníků jsou ještě mnohem vyšší a nejsou spojeny s žádným přímým rizikem.

Relativně tolerantní drogová politika, příznivá přímořská poloha a rozvětvená subkultura způsobily, že se Nizozemí stalo jak jedním z hlavních nástupišť dodávek drog z celého světa do Evropy, tak i významným producentem syntetických drog a kanabisu. Nizozemí je dnes „evropským drogovým supermarketem“, jsou zde volně dostupné všechny druhy drog, jejichž cena je nízká. Šance na chycení někoho s drogami je minimální, navíc soudy udělují oproti jiným zemím západní Evropy velmi nízké tresty.

V Nizozemí působí stovky vysoce organizovaných kriminálních skupin (čínská Triáda, izraelské a arabské gangy, nigerijští a ghanští překupníci), přičemž osmdesát procent z nich zčásti nebo

zcela profituje na nelegálním obchodu s drogami. Především skupiny složené z Nizozemců se orientují na domácí produkci a ilegální distribuci měkkých drog. Jejich důležitým nástrojem se přitom staly coffee shops. Řada dnešních majitelů těchto zařízení totiž původně působila jako ilegální dealeři drog a ochotně se do organizovaných zločineckých struktur zapojuje. Vedle měkkých drog dnes bývají v coffee shops často distribuovány i tvrdé drogy. Obchod s drogami do země přivedl vedle organizovaného zločinu další fenomén - praní špinavých peněz. Nizozemí se také stalo základnou několika teroristických organizací.

Přes tyto převážně negativní dopady své tolerantní drogové politiky v ní hodlá nizozemská vláda pokračovat, a to i přesto, že většina obyvatel Nizozemí s ní nesouhlasí a konzumaci drog považuje za zásadně špatnou. Z průzkumů veřejného mínění také vyplývá, že více než polovina Nizozemců je pro zachování zákazu konzumace drog a pro tvrdý postup proti konzumentům drog. Více pochopení mají Nizozemci pro trpěný prodej měkkých drog v coffee shops, který odmítá kolem třetiny Nizozemců. Zhruba dvě třetiny domácího obyvatelstva se domnívá, že by měla existovat možnost donutit toxikomana k absolvování odvykací terapie, a také doporučují postavit toxikomany před volbu vězení nebo odvykací terapie.

6.3. Drogová politika v USA

Na rozdíl od Nizozemí a řady jiných zemí se ve Spojených státech amerických již od počátku klade důraz především na represivní stránku řešení drogového problému. V zemi platí přísná protidrogová politika, která stanoví i přísné postihy za držení a konzumaci měkkých drog.

Drogová politika Spojených států amerických vychází z toho, že klíčovým problémem je nabídka drog, proto hlavním cílem je zde její snížení. To vede k tomu, že většina dostupných finančních prostředků je určena na potřeby zákonného postihu – na snížení nabídky (asi 65 procent) a méně je pak vyčleněno pro preventivní a léčebné programy – na snížení poptávky (asi 35 procent). Pro Spojené státy americké je tedy typický méně tolerantní a více trestající přístup s důrazem na zakazování, někdy bývá tento přístup nazýván jako „válka proti drogám“.

Zákony Spojených států amerických o kontrole drog jsou velmi přísné (např. za překupnictví drog je možné vynést i rozsudek trestu smrti) a také se dodržují mnohem přísněji než v jiných zemích. Uvádí se, že téměř 25 procent všech osob uvězněných ve Spojených státech amerických bylo odsouzeno za trestné činy spojené se zneužíváním drog, především za přechovávání nebo překupnictví drog. Na federální úrovni se uvádí ještě vyšší číslo, a to 59 procent. Došlo také k velkému nárůstu zatčených za drogové delikty, což vedlo ke krizi amerického soudního systému. Někteří soudci se vzdali svých míst nebo odmítají dále pracovat u soudů, které projednávají drogové delikty, neboť mají pocit, že je snaha činěna na špatném místě.

V současné době je situace ve Spojených státech taková, že se celkový počet uživatelů od roku 1992 nezměnil po více než desetiletém poklesu od nejvyššího bodu v roce 1979. Tento rok je považován za rok s nejvyšším počtem uživatelů nelegálních drog, za což může několikaleté období tolerance vůči drogám. Po návratu k méně tolerantnímu přístupu a po stanovení závazných minimálních trestních sazeb za drogové delikty v roce 1988 dochází k poklesu uživatelů nelegálních drog. Jejich průměrný věk naopak

stoupá. Zatímco příležitostných uživatelů kokainu ubývá, přibývá, zejména mezi mládeží, uživatelů kannabisu.

Vzhledem k negativním zkušenostem s tolerantní drogovou politikou v sedmdesátých letech se diskuse o dekriminálníci nebo legalizaci drog nepřipouští, příliš velkou podporu nemá na federální úrovni ani drogová politika ve znamení „harm reduction“. Americká veřejnost je většinou velice silně a hlasitě proti drogám. Dokonce většina Američanů souhlasí i s tím, aby Spojené státy provedly invazi do jiných zemí s cílem pomoci jim vyřešit problémy s drogami, a značná část obyvatel je ochotna platit vyšší daně ve prospěch války proti drogám. Také americké sdělovací prostředky věnují drogové problematice značnou pozornost.¹³⁶

6.4. Švýcarská drogová politika

Švýcarsko má velmi pragmatický a humánní postoj vůči drogám. Ve Švýcarsku sice nadále platí zákon o omamných prostředcích, který zcela jasně zakazuje jakékoli zacházení s omamnými látkami, dokonce i jejich konzum je výslovně zakázán, ovšem v některých kantonech, např. v Curychu, se tento zákon vůbec nedodrhuje. Ba naopak, je zde možné podávat závislým heroin ve speciálních střediscích, a to jak státních, tak soukromých, a policie ani justice nezasahuje. Vedle toho existuje řada nezákonných drogových scén, které jsou úřady tolerovány (např. sociální byty placené městem, kde se konzumují drogy a prodávají, aniž by tomu kdokoliv bránil).

V důsledku této drogové politiky došlo k nárůstu užívání drog, čehož důkazem je počet úmrtí způsobených drogami, který vzrostl ve Švýcarsku za posledních deset let čtyřikrát. Dalším negativním dopadem je enormní nárůst nákladů na zdravotnictví a sociálních

¹³⁶ Sotolář, A., a kol.: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 3, str. 16

výdajů. Za pozitivum švýcarského liberálního přístupu k drogám je pak považováno snížení zločinnosti páchané za účelem obstarání si prostředků na drogy.¹³⁷

6.5. Švédská drogová politika

Někteří naši protidrogoví experti nyní často poukazují na Švédsko jako na zemi, která se úspěšně potýká s drogovým problémem. Fakt je ten, že počet závislých je dlouhou dobu konstantní a podstatně se snížila konzumace drog „na zkoušku“.

Trendy současné švédské drogové politiky výrazně ovlivily negativní zkušenosti s liberálním postojem k drogám v šedesátých až osmdesátých letech, kdy toxikomané měli možnost dostat drogy zdarma na předpis v lékárnách a bylo možno legálně vlastnit až 3 gramy hašiše a do roku 1988 marihuanu na jednu cigaretu.

Dnešní drogovou politiku ve Švédsku charakterizuje rozsáhlá výstavba zařízení pro péči o závislé osoby a generální zákaz jakékoliv konzumace drog. Držení drogy pro vlastní potřebu může být teoreticky trestáno až půlročním odnětím svobody, v praxi se pak držení malého množství konopných produktů nebo amfetaminů pro vlastní potřebu pokutuje, zatímco držení i malého množství heroínu či kokainu se již trestá odnětím svobody. Nepodmíněný trest odnětí svobody se zpravidla ukládá v případech spojených s další závažnou trestnou činností páchanou buď pod vlivem drog nebo za účelem jejich získávání a opatrování finančních prostředků na ně.¹³⁸ Osoby závislé na drogách mohou být za určitých podmínek

¹³⁷ Ricklin, F. : Švýcarská drogová politika: vnitropolitické a zahraniční dopady. Bulletin NPDC, 1997, číslo 2, str. 42

¹³⁸ Sotolář, A., a kol.: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 3, str. 22

léčeny dokonce i proti své vůli. Aby mohly být léčeny pomocí metadonových programů, musí splnit mnoho podmínek.

6.6. Drogová politika v Belgii

V roce 2003 nabyly v Belgii účinnosti nové drogové zákony a doprovodné předpisy. Největší pozornost zde vyvolala dekriminlizace držení a pěstování malých množství konopí pro vlastní potřebu, změny jsou ale mnohem komplexnější.

Dva trestní zákony změnily hlavní „drogový“ zákon z 24. února 1921 a – podobně – královský výnos změnil dosavadní královské výnosy na toto téma. Závazné ministerské nařízení pro státní zástupce pak zajišťuje provádění nové drogové politiky. Konkrétně to znamená, že narkotické látky a prekursory jsou nyní rozděleny do dvou skupin – konkrétně na konopí a ostatní látky. Dále se změnila sankce za držení konopí pro vlastní potřebu. Užívání drog ve skupině není nadále považováno za trestný čin, ovšem za zvláštní trestný čin je považováno užívání drog v přítomnosti nezletilých. Současně byl zaveden institut právních a zdravotních „case manager“ (obdoba našeho probačního úředníka), kteří sledují případy problematických uživatelů drog, jenž se dostanou před soud, a zajistí, že jim bude poskytnuta nejvhodnější léčba.

Od účinnosti těchto zákonů je dospělý, u něhož bude nalezeno do 3 gramů sušeného konopí nebo hašišové pryskyřice a nebudou u něj shledány žádné přitěžující okolnosti ani známky problematického užívání, pouze napomenut anebo mu je uložena pokuta ve výši 15-25 euro. Tatáž sankce je udělena, pokud bude pěstovat jednu rostlinu konopí. Pokud je tento jedinec přistižen v průběhu jednoho roku s konopím znovu, je mu udělena pokuta ve výši 26-50 euro a při třetím takovém přečinu v období jednoho roku po druhém

přečinu může být potrestán také trestem odnětí svobody v délce 8 dnů až 1 měsíc. Konopný olej ani konopné cukroví nemohou být považovány za určené k osobní spotřebě, a to bez ohledu na množství.

Pokud je zjištěn prvek rušení veřejného pořádku, jako užívání v přítomnosti dětí, poblíž škol nebo kasáren, může být uložen trest odnětí svobody v délce od 3 měsíců až do jednoho roku anebo může být uložena pokuta ve výši 1000 až 100 000 euro. Pokud je prokázáno problematické užívání, je dotyčnému přidělen „case manager“ a dostane se mu terapeutického poradenství. Ve všech případech je látka zabavena.

Tresty za držení ostatních kontrolovaných látek - ať už pro osobní potřebu či za jiným účelem - zůstávají stejné: odnětí svobody od tří měsíců do pěti let.

ZÁVĚR

Česko není ani tolerantní zemí ani přehnaně represivní. A to je dobře. Ukazuje se, že represe drogy nevymýtí - naopak. Státy, kde vládne tvrdá represe, jsou na tom v mnoha ohledech daleko hůř než Česká republika. V reakci na negativní dopady drogové novely, zejména ustanovení § 187a TrZ, sílí hlasy volající po dekriminálníci marihuany či dokonce po legalizaci měkkých drog, ojediněle se vyskytují i názory, že problém s drogami by se vyřešil legalizací všech drog. Zjednodušeně lze konstatovat, že v České republice stojí proti sobě dvě radikální křídla, která zastávají vůči drogám zcela opačná stanoviska. Stejně nevyvážené postoje k drogám lze vysledovat i ve společnosti. Tuto skutečnost vnímají i politici a ve snaze zalíbit se potencionálním voličům jsou pak stále výrazněji prosazována politická opatření, která zpravidla nerespektují odborná stanoviska a zkušenosti z praxe. Drogy se tak stávají stále více otázkou politických a nikoli odborných diskusí.

Typickým kontroverzním tématem hýbajícím naší společností je legalizace marihuany. Odpůrci této myšlenky shromažďují stovky důkazů a pravd, podporujících zákaz této drogy, příznivci legalizace stejnou sumou důkazů a pravd argumentují ve prospěch legalizace. Osobně jsem proti jakékoliv legalizaci drog, a to i tzv. měkkých, neboť tato by podle mého názoru nevedla ke zlepšení drogové situace, ale naopak k jejímu rapidnímu zhoršení. Souhlasím s názorem, že legalizace by usnadnila přístup ke drogám s tím dopadem, že by se podstatně zvýšila spotřeba drog, zejména mezi mládeží.¹³⁹ Z nelegálního „kšeftu“ s drogami by se stal velmi ziskový „kšeft“ legální, který by podporoval poptávku daleko více

¹³⁹ Píkna B.: Téma legalizace drog jako závažný právní a společenský problém. Trestní právo, 1996, číslo 10, str. 19

efektivně než černý trh. To, že společnost bez drog je pouze iluzí, nemůže znamenat rezignaci státu na řešení problému, který má nejen zdravotní, ale i sociální a finanční dimenzi.¹⁴⁰ Stát by v žádném případě neměl připustit, aby došlo k tomu, že by závislost na droze byla přijímána jako běžný společenský jev nebo aby byl drogám dokonce umožněn vstup do společnosti, a tím jejich akceptace jako normálu, i když pouze trpěného. Organizace spojených národů přijala několik Úmluv o drogách (1961, 1971, 1987). Ty zavazují členské státy, aby látky v nich vyjmenované postavily mimo zákon. Marihuana figuruje na seznamu v Jednotné úmluvě z roku 1961. Pokud by tedy Česká republika jako členská země OSN chtěla marihuanu legalizovat (tj. povolit její výrobu, obchodování s ní, držení a užívání pro jiné než "výzkumné a léčebné účely"), musela by prosadit zrušení Úmluvy či vyškrtnutí marihuany ze seznamu zakázaných látek. To ale USA, které OSN ovládají, spolu s Ruskem a Japonskem nedopustí. Další možností jak marihuanu legalizovat, je od Jednotné úmluvy odstoupit. Jak už jsem ale uvedl výše, tento postup odmítám, neboť ho nepovažuji za řešení drogového problému.

Daleko přístupnější se mně jeví možnost dekriminalizace držení drogy pro vlastní potřebu s tím, že prodej či obchodování s drogami by bylo trestné jako dosud, avšak konzumace drogy a její držení pro tento účel by trestné nebylo. V poslední době sílí zejména hlasy volající po dekriminalizaci marihuany, jejíž držení pro vlastní potřebu by mělo být podle zastánců dekriminalizace vyňato z působnosti trestního zákona. Marihuana je prý neškodná a má dokonce léčivé účinky. Žádná všeobecně respektovaná analýza však neexistuje: desítky vědeckých studií léčivé efekty marihuany potvrzují, jiné je vyvracejí. Na druhé straně se už v medicíně

¹⁴⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005, str. 540

používají tvrdší drogy než marihuana. Cestou dekriminalizace marihuany se vydala řada západoevropských států (např. Belgie, Švýcarsko, Itálie, Španělsko, Portugalsko), které sice marihuanu stále zakazují, ovšem za její pěstování a přechovávání pro vlastní potřebu se nikomu nic nestane. Je zřejmě otázkou času, kdy se podobnou cestou vydá i Česká republika.

Česká republika se zatím prostřednictvím zákona č. 112/1998 Sb. vydala stejným směrem jako většina zemí Evropské unie. Kriminalizace držení drog pro vlastní potřebu není tedy žádným českým fenoménem, naopak se s ní setkáme i v zemích, které mají s bojem proti drogám daleko větší zkušenosti.

Přes všechna negativa, která drogová novela z roku 1998 s sebou přinesla, bych nedoporučoval radikální legislativní změny, ale spíše postupné zkvalitňování těch trestněprávních ustanovení, která se určitým způsobem dotýkají drogové problematiky. Za nejdůležitější přitom považuji to, aby:

- hraniční množství byla stanovena přímo právním předpisem;
- státní zástupce měl zákonem stanovenou možnost rozhodnout, že vzhledem k nízké společenské nebezpečnosti nebude konkrétní přechovávání drogy pro vlastní potřebu stíhat;
- vůči pachatelům trestného činu podle ust. § 187a TrZ bylo v zásadě využíváno alternativních trestů a alternativních opatření; v případě, že dotyčný úspěšně absolvuje protitoxikomanické léčení či určitý resocializační program, aby bylo od potrestání upuštěno. Trest odnětí svobody by měl být výjimkou.

Realizace výše zmíněného by mohla přispět k minimalizaci negativních dopadů aplikace ustanovení § 187a TrZ a zmíněné

ustanovení by alespoň malým dílem přispělo k řešení drogového problému.

Neexistuje ideální a jednoduchý způsob řešení drogového problému, nemají ho ani v liberálním Nizozemí ani v represivních Spojených státech amerických. Je nutné se smířit s faktem, že drogy nelze porazit, lze se jim ovšem úspěšně bránit. Jelikož drogový problém nelze nikdy s konečnou platností vyřešit, měl by být reálným cílem každé protidrogové politiky co nejmenší počet lidí závislých na drogách a co nejmenší počet lidí zneužívajících návykové látky.

SUMMARY

Subject of this doctor thesis is called "Legal regulation of drug offenses". Its main aim is to theoretically analyze present legal regulation of drug offenses in Criminal Code and show practical impacts of Criminal Code amendment – Act No. 112/1998 Coll., with the biggest focus on the Provision 187a, which puts into practice culpability for drug possession for personal use.

Because drug issue is connected with many different terms, I decided to specify the basic ones in the first chapter. In that chapter I define what drug is, what kinds of drug exist and which ones can be found in the Czech Republic. In the next part of the chapter I deal with the term "drug addiction", each stage of its development and main elements causing drug addiction. At the end of the chapter I pay attention to drug prevention and division of drug users into particular groups.

The second chapter is focused on history of legal regulations related to unlawful production and possession of narcotic and psychotropic substances and poisons in the Czech Republic. The chapter is divided into three parts. In the first one I write about the period from 1923 till 1990. Then period from 1990 till 1998 follows, in which enactment of Act No.122/1998 Coll. occurred, meaning essential change of drug issue approach. The period after 1998 I am concerned just in the third part of the chapter.

Contemporary legal regulation of drug offenses in the Czech Republic is in detail analyzed in the third chapter. After the amendment in 1998, it is possible to classify drug offenses using four provisions mentioned in the Division Four of Special Part of

Criminal Code. Whoever without authorization manufactures, imports, exports, smuggles, provides others, sells, supply, or keeps for others narcotic or psychotropic substances or poisons, commits according to Provision 187 of Criminal Code a crime of Unauthorized manufacture and possession of narcotic and psychotropic substances and poisons. Provision 187a is subsidiary provision, which is prerogative in connection with Provision 187 and involves the situations, when someone without authorization keeps for personal use narcotic or psychotropic substances or poisons in greater than small quantities. Criminal offense mentioned in Provision 188 needs criminal intent to be accomplished and whoever manufactures, provides for oneself or others, or keeps articles intended for the unauthorized manufacture of narcotic substances or poisons, perpetrate a crime. The fourth drug offense according to provision 188a, commits anyone who induces others to the abuse of addictive substances other than alcohol or supports such behavior, or whoever instigates or spreads the abuse of such substances. In order to commit the crime according to Provision 188a, the criminal intent must be present. The Provision is focused on protection of juveniles from spread of drug addiction and the crime is accomplished just by inducing, supporting, instigating or spreading. The Provision itself does not require victim or victims to be really influenced by an offender.

In the fifth chapter of this thesis, I deal with the amendment No. 112/1998 Coll. itself, its practical influences and considerations de lege ferenda. Amendment No. 112/1998 Coll. sets, to a different extent, almost all provisions, which primarily serve to punish offenders of drug related criminal offenses and inserts Provision 187a, which punishes anyone, who posses narcotic or psychotropic substances or poisons for personal use in a quantity greater than

small. In this chapter I concentrate mainly on problems connected with this new Provision. At the same time, I list advantages and disadvantages and possible approaches, which could improve the quality of the provisions, which deal with a drug issue. At the end of the chapter I talk about changes, which could bring new amendment of Criminal Code, which should have come into force on the January 1st, 2007. One of the results caused by a wide spread of drug abuse in the Czech Republic in last ten years is an increasing crime rate. Drug abuse alters behavior of people and often causes their criminal activity. Drug users commit wide range of different criminal offenses but on the other side, it is necessary to mention, that also drug users are sometimes victims of criminal offenses. That is why, I focus in the fifth chapter also on criminal activity of drug users and on criminal activity being committed on drug users.

In the last chapter I talk about foreign legal regulations, especially of the countries, which perform different approach to drug issue. First I compare legislation of EU member states. Then I focus closely on drug policy in Netherlands, United States of America, Switzerland, Sweden and Belgium.

Appendices of this thesis are formed by guideboards determining "quantity larger then small" and quantities corresponding with a term "larger amount" and which are included in the directive of Supreme Public Prosecutor No. 6/2000. Then statistics considering Provision 187a of Criminal Code follow.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Thema dieser Rigorosarbeit lautet: „Strafrechtliche Regelung von Drogendelikten“. Das Hauptziel der Arbeit ist eine detaillierte theoretische Untersuchung von den gegenwärtigen strafrechtlichen Regelungen der Drogendelikte im Strafgesetz. Weiteres Ziel ist die Zeigung von praktischen Folgen der Strafgesetznovelle Nr. 112/1998 des Sammelbuches mit der Absicht, dass große Aufmerksamkeit der Regelung § 187a des Strafgesetzes gewidmet ist, die die Strafbarkeit der Drogenhaltung für eigenen Bedarf eingeführt hat.

Ich halte es für nützlich die Grundbegriffe der Drogenproblematik in dem ersten Kapitel festzulegen, weil sehr viele dieser Begriffe mit dieser Problematik verbunden sind. In diesem Kapitel ist also festgelegt, was die Droge ist, welche Drogenarten es gibt und wie es mit ihrem Vorkommen in der Tschechischen Republik aussieht. Im weiteren Teil dieses Kapitels befasse ich mich mit dem Begriff „Drogenabhängigkeit“, einzelnen Fasen ihrer Entstehung und Grundfaktoren, die die Entstehung der Drogenabhängigkeit beeinflussen. Am Schluss dieses Kapitels widme ich mich der Drogenprevenz und der Gliederung von Menschen, die die Drogen ausnutzen, in einzelne Kategorien.

Das zweite Kapitel orientiert sich auf die Geschichte der rechtlichen Regelung von der nicht erlaubten Herstellung und Haltung der narkotischen und der psychotropischen Stoffen und Giften in der Tschechischen Republik. Dieses Kapitel ist in drei Teile gegliedert. Der erste Teil bezieht sich auf den Zeitraum von 1923 bis 1990, gefolgt von dem Zeitraum von 1990 bis 1998, in dem das Gesetz 12/1998 des Sammelbuches verabschiedet wurde. Damit hat sich grundsätzlich die Einstellung zur Lösung der Drogenproblematik verändert. Gerade mit dem Zeitraum nach 1998 befasse ich mich in dem dritten Kapitel.

Die gegenwärtige rechtliche Regelung der Drogendelikte in der Tschechischen Republik habe ich detailliert in dem dritten Kapitel

untersucht. Nach der Verabschiedung des Gesetzes 12/1998 des Sammelbuches ist es möglich die Drogedelikte nach vier Straftatbeständen zu ahnden, die im vierten Kopf des Sonderteiles von dem Strafgesetz eingeführt sind. Die Straftat nach der Regelung § 187 des Strafgesetzes begeht der, der widerrechtlich narkotische und psychotropische Stoffe, weiter Mittel mit den Spuren von narkotischen und psychotropischen Stoffen, Precursore und Gifte herstellt, einführt, ausführt, durchführt, vermittelt, verkauft oder anders jemandem beschafft oder für jemanden anderen hält. Die Regelung § 187 des Strafgesetzes ist die subsidiäre privilegierte Tatsache, die sich zu der Regelung § 187 des Strafgesetzes bezieht und bestraft die nicht erlaubte Haltung von narkotischen und psychotropischen Stoffen und Giften in der Menge größerer als kleiner für sich selbst. Die Straftat in der Regelung § 188 des Strafgesetzes ist absichtliche bedrohliche Straftat, die bereits mit der Herstellung, Beschaffung oder Haltung des Subjekts begangen ist, das zur nicht erlaubten Herstellung der narkotischen oder psychotropischen Stoffen oder Giften für sich selbst oder für jemanden anderen bestimmt ist. Das vierte Delikt ist die Straftat der Verbreitung von Toxikomanie nach der Regelung § 188a des Strafgesetzes. Es handelt sich um eine absichtliche Straftat, die sich zur Beschützung von Personen vor allem aus der Reihe der Jugend richtet und dient dem Schutz vor Verbreitung der Ausnutzung von narkotischen Stoffen. Die Straftat ist bereits bei Verleitung, Unterstützung, Anstiftung oder Verbreitung begangen. Das Gesetz fordert nicht, dass die Person oder die Personen, denen die Handlung von Tätern bestimmt ist, unter Einfluß von der Straftat stehen.

Mit dem Inhalt der sg. Drogennovelle, mit ihrer Folgen in der Praxis und mit den Überlegungen *de lege ferenda* befasst sich das vierte Kapitel. Das Gesetz Nr. 112/1998 des Sammelbuches hat neu geregelt, auch wenn in unterschiedlicher Maße, fast alle Tatbestände, die primär dem strafrechtlichen Regress der Täter sg. Drogenstrafbarkeit dienen und

hat in das Strafgesetz die Regelung § 187a eingereiht, die die Haltung von Drogen in größerer Menge als in kleiner für eigenen Bedarf bestrafen. Im Rahmen dieses Kapitels habe ich mich vor allem mit der neuen Regelung § 187a des Strafgesetz verbundenen Problemen auseinandergesetzt. Zugleich erwähne ich die Positiven und die mangelhaften Sachen der Drogennovelle und die Schritte, die der Verbesserung von strafrechtlichen Regelungen helfen, die auf bestimmter Weise die Drogenproblematik betreffen. Am Ende dieses Kapitels erwähne ich die Veränderungen, die auf diesem Gebiet das neue Strafgesetz bringen sollte und das ursprünglich ab 1.1.2007 in Kraft treten sollte. Eine der Folgen von großer Verbreitung der Droge in den letzten 10 Jahren in der Tschechischen Republik ist das Wachstum von Kriminalität. Die Drogennutzung verursacht das Benehmen von Menschen und unterstützt ihre Straftätigkeit. Die Drogensüchtigen begehen viele für die Gesellschaft gefährlichen Taten. Zugleich ist es notwendig zu sagen, dass auch sie manchmal Opfer der Straftätigkeiten sind. Im fünften Kapitel habe ich mich deswegen auf die Straftätigkeit konzentriert, die von den Toxikomanen begangen wurde und die an ihnen begangen wurde.

Im letzten Kapitel befrage ich mich mit dem ausländischen Recht auf diesem Gebiet, vor allem in den Staaten, die andere Meinungen über diese Lösung der Drogenproblematik haben. Zuerst vergleiche ich die legislative Situation in den EU Mitgliedstaaten. Detailliert befrage ich mich mit der Drogenpolitik in den Niederlanden, in den USA, in der Schweiz, Schweden und Belgien.

In der Anlage dieser Arbeit sind Orientierungstabellen, die die Anlage von Äußerung allgemeiner Art des höchsten Staatsanwaltes Nr. 6/2000 einbeziehen und die, die Menge „größer als kleiner“ und die Menge, die

dem Begriff „größerer Umfang“ entspricht, bestimmen. Weiter die, die die Umsetzung der Regelung § 187a des Strafgesetzes betreffen.

SEZNAM LITERATURY

- Berzsi, G.:** Současná situace v oblasti nezákoných drog v ČR. Bulletin NPDC, 1998, číslo 3
- Borník, M.:** Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Ministerstvo vnitra ČR, Praha 2000
- Douda, I.:** Právo a drogy. Zdravotnictví a právo. 1997, číslo 12
- Fastner, J.:** Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr.zák. Trestní právo, 1999, číslo 11
- Freiová, M.:** Drogová závislost není sebepoškození. Lidové noviny, 3.2. 1999
- Hampl, J.:** Problematika drog v Nizozemí a heroinový experiment v Utrechtu. Trestní právo, 2000, číslo 10
- Hallerová, F.:** „Harm-reduction“ krok na cestě k legalizaci. Bulletin NPDC, 2000, číslo 1
- Hasch, K.:** Ke dvěma rozhodnutím schváleným k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhledy, 2000, číslo 12
- Hein, O.:** Kriminalizace držení drog pro vlastní potřebu – ano či ne? Právní rozhledy, 1999, číslo 4
- Chmelík, J.:** Drogová kriminalita. 1. vydání. Úřad vyšetřování pro ČR, Ministerstvo vnitra ČR, odbor personální práce a vzdělávání, 1999
- Chmelík, J.:** Nová právní úprava drogových deliktů a stručně k metodice jejich dokazování. Kriminalistika, 1999, číslo 1
- Cholínský, J.:** Drogoví experti na matení pojmu. Bulletin NPDC, 1998, číslo 3
- Jelínek, J.:** Novelizace trestního zákona. Praha: Linde, 1999
- Jelínek J. a kol.:** Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část. 1 vydání. Praha: Linde, 2005
- Jelínek, J. a kol.:** Trestní právo procesní. 4 vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005
- Jelínek J. a kol.:** Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou. 23. vydání. Praha: Linde, 2005
- Juráková, I. :** Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 1
- Juráková, I.:** Trestněprávní postih toxikomanů. 1 vydání. Brno: MU, 1999

Klenerová, V.: Použití metadonu v léčbě látkové závislosti na silné opiáty. Bulletin NPDC, 1997, číslo 2

Kloučková, S. : Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona. Právní rozhledy, 2000, číslo 6

Kloučková, S.: Poznátky k aplikaci novely trestního zákona č.112/1998 Sb., zejména nové skutkové podstaty trestného činu podle § 187a trestního zákona. Sborník příspěvků z „Konference s mezinárodní účastí o protidrogové prevenci v duchu mezinárodních úmluv boje proti zneužívání nealkoholových drog“ pořádané občanským sdružením Rodiče proti drogám, 2001

Komorous, J.: Argumenty aneb ne drogové liberalizační lobby v ČR. Bulletin NPDC, 2000, číslo 1

Komorous, J.: Česká republika – „Liberalizátoři versus represionosté?“ Bulletin NPDC, 1997, číslo 4

Marešová, A.: Souhrn poznatků z analýzy vybraných trestních spisů k drogové kriminalitě. Trestní právo, 2003, číslo 11

Nešpor, K., Provazníková, H.: Slovník prevence problémů působených návykovými látkami. Praha: Státní zdravotní ústav, 1997

Nožina, M.: Nizozemská drogová politika, Bulletin NPDC, 1998, číslo 2

Pikna, B.: Současná česká legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků. Právní rozhledy, 1996, číslo 2

Pikna, B.: Téma legalizace drog jako závažný právní a společenský problém. Trestní právo, 1996, číslo 10

Presl, J.: Jednoduchá řešení. Trestní právo, 1996, číslo 4

Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, číslo 10

Ricklin, F. : Švýcarská drogová politika: vnitropolitické a zahraniční dopady. Bulletin NPDC, 1997, číslo 2

Růžička, M.: K problematice trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů podle ust. § 187a trestního zákona. Trestní právo, 1999, číslo 6

Růžička, M.: Problematika trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů. Právní rádce, 2000, číslo 3

Schmarcz, M.: Kriminalizace narkomanů je nešťastná. Lidové noviny, 30.1. 1999

Sotolář, A. a kol.: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech. Trestní právo, 2000, číslo 5

- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.:** Trestní zákon. Komentář. 1.díl. 6 vydání. Praha: C.H. Beck, 2004
- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.:** Trestní zákon. Komentář. 2.díl. 6 vydání. Praha: C.H. Beck, 2004
- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.:** Trestní řád. Komentář. 1.díl. 4 vydání. Praha: C.H. Beck, 2002
- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.:** Trestní řád. Komentář. 2.díl. 4 vydání. Praha: C.H. Beck, 2002
- Šejvl, J.:** Kokain. Bulletin NPDC, 1998, číslo 2
- Štablová, R.:** Drogy, kriminalita, prevence. Bulletin NPDC, 1997, číslo 4
- Šturma, P.:** Potlačování nedovoleného obchodu s drogami v mezinárodním měřítku. Právní rozhledy, 1996, číslo 9
- Šubrtová, L.:** Metamfetamin (pervitin). Bulletin NPDC, 1998, číslo 3
- Teryngel, J.:** K lidoveckým návrhům novel trestního zákona. Trestní právo, 1996, číslo 4
- Trávníčková, I.:** Základní model vzniku drogové závislosti. Kriminalistika, 1999, číslo 1
- Trávníčková, I.:** Drogová kriminalita – včera, dnes a zítra. Kriminalistika, 2001, číslo 4
- Urban, E.:** Toxikomanie. 1 vydání. Praha: Avicenum, 1973
- Vaněček, M.:** Extáze. Bulletin NPDC, 1997, číslo 1
- Vaněček, M.:** Konopí – Cannabis. Bulletin NPDC, 2000, číslo 1
- Vaněček, M.:** LSD. Bulletin NPDC, 1997, číslo 2
- Vaněček, M.:** Prevence drogové závislosti. Bulletin NPDC, 1997, číslo 1
- Vantuch, P.:** Drogy a kriminalita. 1 vydání. Brno: UJEP, 1990
- Vykopalová, H.:** Drogy a drogové závislosti. Zdravotnictví a právo, 1998, číslo 12
- Výroční zpráva – situace v oblasti drog ČR v roce 2000.** Bulletin NPDC, rok 2001, číslo 1
- Zábranský, T.:** Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy – souhrnná závěrečná zpráva. Praha: ResAd, 2001
- Zeman, P.:** Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo, 2003, číslo 3

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č.1:** §187a – statistický přehled za rok 1999 – státní zastupitelství
- Příloha č.2:** §187a – statistický přehled za rok 2000 – státní zastupitelství
- Příloha č.3:** §187a – statistický přehled za rok 2001 – státní zastupitelství
- Příloha č.4:** §187a – statistický přehled za rok 2002 – státní zastupitelství
- Příloha č.5:** §187a – statistický přehled za rok 2003 – státní zastupitelství
- Příloha č.6:** §187a – statistický přehled za rok 2004 – státní zastupitelství
- Příloha č.7:** §187a – statistický přehled za rok 2005 – státní zastupitelství
- Příloha č.8:** §187a – statistický přehled za rok 1999 – soudy
- Příloha č.9:** §187a – statistický přehled za rok 2000 – soudy
- Příloha č.10:** §187a – statistický přehled za rok 2001 – soudy
- Příloha č.11:** §187a – statistický přehled za rok 2002 – soudy
- Příloha č.12:** §187a – statistický přehled za rok 2003 – soudy
- Příloha č.13:** §187a – statistický přehled za rok 2004 – soudy
- Příloha č.14:** §187a – statistický přehled za rok 2005 – soudy
- Příloha č.15:** Orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1,2 tr. zák. nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek

Příloha č.1

§187a – statistický přehled za rok 1999 – státní zastupitelství

	ČR	Praha	Stč	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
VYŘIZENO proti osobám	137	58	8	4	13	17	13	12	12
POČET trestných činů	139	60	8	4	13	17	13	12	12
ODLOŽENÍ dle § 159 tr.ř.	7	1	1	0	0	0	2	3	0
§ 159/2 - 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159/2 - 11/1d) tr.ř.	3	1	0	0	0	0	1	1	0
§ 159/2 - 11/1e) tr.ř.	4	0	1	0	0	0	1	2	0
§ 159/2 - 11/1h) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159/3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
STIHANO osob	130	57	7	4	13	17	11	9	12
z toho žen	18	12	0	0	2	2	1	1	0
věk 15 - 17	9	4	0	1	0	0	1	0	3
OBŽALOVANO osob	115	50	6	3	12	16	10	6	12
z toho žen	17	11	0	0	2	2	1	1	0
zvl. nebezpeč. recidivistů	1	0	0	0	1	0	0	0	0
věk 15 - 17	7	2	0	1	0	0	1	0	3
z toho dívek	2	2	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	14	4	3	0	0	3	3	1	0
20 - 24	35	14	2	1	4	3	5	1	5
25 - 29	23	13	0	1	3	3	0	2	1
30 - 39	23	10	0	0	3	5	1	1	3
40 - 49	13	7	1	0	2	2	0	1	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TR. STIHÁNÍ ZASTAVENO	11	6	1	0	1	0	0	3	0
§ 172/1a tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1b tr.ř.	4	2	0	0	1	0	0	1	0
§ 172/1c tr.ř.	2	1	1	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1e) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1h) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1e tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1f tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/2a tr.ř.	1	0	0	0	0	0	0	1	0
§ 172/2b tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 307 tr.ř.	4	3	0	0	0	0	0	1	0
TR. STIHÁNÍ PRERUŠENO	4	1	0	1	0	1	1	0	0
§ 173/1a tr.ř.	4	1	0	1	0	1	1	0	0
§ 173/1d tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NAVŘH NA NAROVNANÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.2

§187a – statistický přehled za rok 2000 – státní zastupitelství

	ČR	Praha	Stř	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
VYŘÍZENO proti osobám	199	61	17	12	16	27	17	34	15
POČET trestných činů	201	62	18	12	16	27	17	34	15
ODLOŽENÍ dle § 159 tr.ř.	12	4	0	2	0	2	1	3	0
§ 159/2 - 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159/2 - 11/1d) tr.ř.	6	2	0	2	0	1	0	1	0
§ 159/2 - 11/1e) tr.ř.	3	2	0	0	0	0	0	1	0
§ 159/2 - 11/1h) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159/3	3	0	0	0	0	1	1	1	0
STÍHÁNO osob	187	57	17	10	16	25	16	31	15
z toho žen	14	4	1	0	4	2	1	2	0
věk 15 - 17	9	0	1	0	0	4	1	3	0
OBŽALOVÁNO osob	158	49	14	9	15	20	12	25	14
z toho žen	12	4	0	0	4	2	0	2	0
zvl. nebezpeč. recidivistů	1	0	0	0	0	0	0	0	1
věk 15 - 17	7	0	0	0	0	4	1	2	0
z toho dívek	1	0	0	0	0	0	0	1	0
věk 18 - 19	21	7	3	2	3	0	2	2	2
20 - 24	45	19	3	2	3	5	4	5	4
25 - 29	44	11	6	4	4	5	3	6	5
30 - 39	29	9	2	0	3	5	2	5	3
40 - 49	9	2	0	0	1	1	0	5	0
50 a více	3	1	0	1	1	0	0	0	0
TR. STÍHÁNÍ ZASTAVENO	21	4	3	1	1	3	4	4	1
§ 172/1a tr.ř.	1	0	0	1	0	0	0	0	0
§ 172/1b tr.ř.	2	0	1	0	0	0	0	1	0
§ 172/1c tr.ř.	3	0	0	0	0	3	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1e) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1h) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1e tr.ř.	1	1	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1f tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/2a tr.ř.	1	0	0	0	0	0	0	0	1
§ 172/2b tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 307 tr.ř.	13	3	2	0	1	0	4	3	0
TR. STÍHÁNÍ PRERUŠENO	8	4	0	0	0	2	0	2	0
§ 173/1a tr.ř.	8	4	0	0	0	2	0	2	0
§ 173/1d tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NÁVRH NA NAROVNÁNÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.3

§187a – statistický přehled za rok 2001 – státní zastupitelství

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
VYŘÍZENO proti osobám	279	80	25	20	22	45	18	34	35
POČET trestných činů	289	83	26	20	25	46	18	34	37
ODLOŽENÍ dle § 159 tr.ř.	18	0	0	0	2	4	3	6	3
§ 159/2 - 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159/2 - 11/1d) tr.ř.	9	0	0	0	1	2	2	1	3
§ 159/2 - 11/1e) tr.ř.	2	0	0	0	1	0	0	1	0
§ 159/2 - 11/1h) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159/3	7	0	0	0	0	2	1	4	0
STÍHÁNO osob	261	80	25	20	20	41	15	28	32
z toho žen	27	6	2	4	6	2	1	3	3
věk 15 - 17	14	4	1	1	0	0	1	2	5
OBŽALOVÁNO osob	215	72	19	17	16	36	9	18	28
z toho žen	21	6	1	3	5	2	1	1	2
zvl. nebezpeč. recidivistů	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	10	3	1	1	0	0	1	0	4
z toho dívek	2	0	0	1	0	0	1	0	0
věk 18 - 19	20	4	4	2	1	1	2	2	4
20 - 24	69	20	5	6	5	9	4	11	9
25 - 29	43	17	3	1	1	10	2	5	4
30 - 39	56	23	5	5	6	11	0	0	6
40 - 49	14	4	1	1	2	5	0	0	1
50 a více	3	1	0	1	1	0	0	0	0
TR. STÍHÁNÍ ZASTAVENO	34	6	3	1	3	3	6	9	3
§ 172/1a tr.ř.	2	0	0	0	1	0	1	0	0
§ 172/1b tr.ř.	7	3	1	1	0	1	0	0	1
§ 172/1c tr.ř.	4	0	0	0	2	0	0	1	1
§ 172/1d - § 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1e) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1h) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1e tr.ř.	1	0	0	0	0	1	0	0	0
§ 172/1f tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/2a tr.ř.	2	1	0	0	0	1	0	0	0
§ 172/2b tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 307 tr.ř.	18	2	2	0	0	0	5	8	1
TR. STÍHÁNÍ PŘERUŠENO	12	2	3	2	1	2	0	1	1
§ 173/1a tr.ř.	11	1	3	2	1	2	0	1	1
§ 173/1d tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NÁVRH NA NAROVNÁNÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.4

§187a – statistický přehled za rok 2002 – státní zastupitelství

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
VYŘÍZENO proti osobám	269	60	25	16	20	55	23	45	25
POČET trestných činů	316	61	25	17	20	55	23	90	25
ODLOŽENO dle § 159a tr.ř.	16	3	1	2	1	2	4	2	1
§ 159a/2 - 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159a/2 - 11/1d) tr.ř.	6	0	0	1	0	1	4	0	0
STÍHANO osob	244	49	24	14	19	52	19	43	24
žen	20	7	1	2	2	4	1	2	1
mladistvích	26	6	5	0	0	6	2	6	1
OBŽALOVÁNO osob	206	42	19	12	16	51	17	27	22
žen	15	4	1	2	2	3	1	1	1
zvl. nebezpeč. recidivistů	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	17	2	5	0	0	6	2	1	1
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	33	2	2	5	2	6	4	10	2
20 - 24	54	8	5	3	4	11	7	6	10
25 - 29	41	12	4	2	6	8	2	3	4
30 - 39	49	12	2	2	4	18	2	6	3
40 - 49	9	4	0	0	0	2	0	1	2
50 a více	3	2	1	0	0	0	0	0	0
TR. STÍHÁNÍ ZASTÁVENO	35	6	5	2	3	0	2	16	1
§ 172/1d - § 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně zastaveno	31	5	4	2	3	0	0	16	1
narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TR. STÍHÁNÍ PRERUŠENO	3	1	0	0	0	1	0	0	1
ZKRÁCENÉ PŘIPRAV. ŘÍZENÍ	9	8	0	0	0	1	0	0	0
ženy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
mladiství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NAVRŽENO NA POTRESTÁNÍ	6	5	0	0	0	1	0	0	0
žen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 - 24	3	2	0	0	0	1	0	0	0
25 - 29	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 - 39	3	3	0	0	0	0	0	0	0
40 - 49	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODLOŽENO dle § 179c tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODEVZDÁNO dle § 179c tr.ř.	3	3	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.5

§187a – statistický přehled za rok 2003 – státní zastupitelství

	ČR	Praha	Stř	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
VYŘÍZENO proti osobám	347	74	37	30	47	35	19	57	48
POČET trestných činů	347	74	37	30	47	35	19	57	48
ODLOŽENO dle § 159a tr.ř.	16	4	4	3	1	1	1	2	0
§ 159a/2 - 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159a/2 - 11/1d) tr.ř.	5	1	3	1	0	0	0	0	0
STÍHÁNO osob	325	68	33	24	46	33	18	55	48
žen	25	5	4	0	8	1	1	2	4
mladistvích	30	3	6	3	0	2	4	8	4
OBŽALOVÁNO osob	277	62	27	17	43	31	14	41	42
žen	24	5	4	0	8	1	1	2	3
zvl. nebezpeč. recidivistů	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	22	1	4	0	0	2	4	8	3
z toho dívek	1	0	0	0	0	0	1	0	0
věk 18 - 19	30	1	5	4	5	6	2	3	4
20 - 24	91	16	10	8	11	9	4	13	20
25 - 29	66	20	4	4	14	5	2	11	6
30 - 39	45	17	2	1	7	6	1	6	5
40 - 49	21	7	2	0	5	2	1	0	4
50 a více	2	0	0	0	1	1	0	0	0
TR. STÍHÁNÍ ZASTAVENO	45	4	6	7	3	2	3	14	6
§ 172/1d - § 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně zastaveno	40	2	6	6	2	1	3	14	6
narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TR. STÍHÁNÍ PRERUŠENO	3	2	0	0	0	0	1	0	0
ZKRÁCENÉ PŘÍPRAV. ŘÍZENÍ	6	2	0	3	0	1	0	0	0
ženy	1	0	0	1	0	0	0	0	0
mladiství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NAVRŽENO NA POTRESTÁNÍ	6	2	0	3	0	1	0	0	0
žen	1	0	0	1	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 - 24	3	1	0	1	0	1	0	0	0
25 - 29	1	1	0	0	0	0	0	0	0
30 - 39	1	0	0	1	0	0	0	0	0
40 - 49	1	0	0	1	0	0	0	0	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODLOŽENO dle § 179c tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODEVZDÁNO dle § 179c tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.6

§187a – statistický přehled za rok 2004 – státní zastupitelství

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
VYŘÍZENO proti osobám	272	44	35	13	22	51	18	63	26
POČET trestných činů	276	44	37	14	22	51	19	63	26
ODLOŽENO dle § 159a tr.ř.	10	0	2	0	2	0	1	4	1
§ 159a/2 - 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159a/2 - 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
STÍHANÉ osoby	257	43	32	13	20	50	17	59	23
ženy	17	2	0	1	1	6	2	2	3
mladiství	14	2	0	4	0	1	2	1	4
OBŽALOVANÉ osoby	217	38	26	9	19	47	13	48	17
ženy	15	2	0	1	1	6	1	2	2
zvl. nebezpeč. recidivisté	2	0	0	0	1	0	0	1	0
věk 15 - 17	7	2	0	0	0	1	1	0	3
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 -19	19	1	3	2	1	6	1	3	2
20 - 24	56	7	5	2	6	16	4	14	2
25 - 29	54	9	10	1	2	10	3	14	5
30 - 39	58	14	7	3	9	10	3	11	1
40 - 49	22	5	1	1	1	3	1	6	4
50 a více	1	0	0	0	0	1	0	0	0
ZASTAVENO tr. stíhání	41	5	6	4	1	3	4	11	7
§ 172/1d - § 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně zastaveno	35	4	5	4	0	2	4	10	6
narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PRERUŠENO tr. stíhání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZKRÁCENÉ PŘÍPRAV. ŘÍZENÍ	4	1	1	0	0	1	0	0	1
ženy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
mladiství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PODÁN NÁVRH NA POTRESTÁNÍ	4	1	1	0	0	1	0	0	1
ženy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 -19	1	0	0	0	0	0	0	0	1
20 - 24	1	1	0	0	0	0	0	0	0
25 - 29	1	0	1	0	0	0	0	0	0
30 - 39	0	0	0	0	0	0	0	0	0
40 - 49	1	0	0	0	0	1	0	0	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODLOŽENO dle § 179c, g tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.7

§187a – statistický přehled za rok 2005 – státní zastupitelství

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
VYŘIZENO proti osobám	269	53	27	12	22	69	10	49	27
POČET trestných činů	271	53	27	12	22	71	10	49	27
ODLOŽENO dle § 159a tr.ř.	11	1	1	0	0	2	0	5	2
§ 159a/2 - 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 159a/2 - 11/1d) tr.ř.	2	0	0	0	0	1	0	1	0
STÍHANÉ osoby	255	51	26	12	22	67	10	42	25
ženy	18	6	2	1	1	4	0	4	0
mladiství	12	0	2	1	2	4	1	2	0
OBŽALOVANÉ osoby	219	49	20	10	21	63	10	25	21
ženy	15	6	1	1	1	3	0	3	0
zvl. nebezpeč. recidivisté	2	1	0	0	0	0	0	0	1
věk 15 - 17	10	0	2	0	2	3	1	2	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 -19	16	4	2	0	0	4	2	2	2
20 - 24	51	9	2	6	2	17	3	5	7
25 - 29	54	12	6	2	4	16	2	7	5
30 - 39	62	17	5	1	9	14	1	9	6
40 - 49	19	6	2	1	2	7	1	0	0
50 a více	7	1	1	0	2	2	0	0	1
ZASTAVENO tr. stíhání	34	1	5	2	1	4	0	17	4
§ 172/1d - § 11/1a) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 172/1d - § 11/1d) tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
podmíněně zastaveno	30	0	4	2	1	3	0	17	3
narovnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PRERUŠENO tr. stíhání	2	1	1	0	0	0	0	0	0
ZKRÁCENÉ PŘÍPRAV. ŘÍZENÍ	3	1	0	0	0	0	0	2	0
ženy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
mladiství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PODÁN NÁVRH NA POTRESTÁNÍ	1	1	0	0	0	0	0	0	0
ženy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 -19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 - 24	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25 - 29	1	1	0	0	0	0	0	0	0
30 - 39	0	0	0	0	0	0	0	0	0
40 - 49	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODLOŽENO dle § 179c tr.ř.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODLOŽENO dle § 179g tr.ř.	2	0	0	0	0	0	0	2	0

Příloha č.8

§187a – statistický přehled za rok 1999 – soudy

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY celkem	26	14	1	0	0	1	3	2	5
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO osob celkem	18	11	0	0	0	1	1	2	3
z toho žen	2	2	0	0	0	0	0	0	0
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	10	8	0	0	0	1	1	0	0
recidivistů	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 15 - 17	1	0	0	0	0	0	0	0	1
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 - 24	4	3	0	0	0	0	1	0	0
25 - 29	7	5	0	0	0	0	0	2	0
30 - 39	3	0	0	0	0	1	0	0	2
40 - 49	3	3	0	0	0	0	0	0	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST NEPO celkem	11	8	0	0	0	1	0	1	1
z toho do 1 roku	10	8	0	0	0	1	0	1	0
přes 1 r. do 5 r.	1	0	0	0	0	0	0	0	1
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	3	2	0	0	0	0	0	0	1
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	1	0	0	0	0	0	0	0	1
OBEČNĚ PROSP. PRÁCE	2	0	0	0	0	0	1	1	0
JINÝ TREST	1	1	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	9	6	0	0	0	1	0	1	1
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	9	6	0	0	0	1	0	1	1
OCHRANNÉ LÉČENÍ celkem	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	1	1	0	0	0	0	0	0	0
ZASTAVENO	3	0	0	0	0	0	3	0	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.9

§187a – statistický přehled za rok 2000 – soudy

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY celkem	92	33	5	4	9	12	9	12	8
z toho vliv alkoholu	1	0	0	0	0	0	1	0	0
ODSOUZENO osob celkem	63	29	4	2	5	5	8	7	3
z toho žen	6	2	1	0	1	0	1	1	0
vliv alkoholu	1	0	0	0	0	0	1	0	0
jiné návykové látky	20	16	0	0	0	1	3	0	0
recidivistů	9	4	0	0	1	0	0	2	2
věk 15 - 17	1	0	0	0	0	0	0	1	0
z toho dvěk	1	0	0	0	0	0	0	1	0
věk 18 - 19	10	3	1	1	1	2	1	1	0
20 - 24	25	12	1	1	2	0	6	2	1
25 - 29	12	6	1	0	1	2	1	0	1
30 - 39	12	7	1	0	0	1	0	2	1
40 - 49	3	1	0	0	1	0	0	1	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST NEPO celkem	17	12	1	0	1	1	1	0	1
z toho do 1 roku	13	9	0	0	1	1	1	0	1
přes 1 r. do 5 r.	4	3	1	0	0	0	0	0	0
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	30	9	3	2	3	3	4	5	1
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	2	1	0	0	0	0	1	0	0
OBECNĚ PROŠP. PRÁCE	6	3	0	0	1	0	1	0	1
JINÝ TREST	4	3	0	0	0	0	0	1	0
UPUSTĚNO od potrestání	4	1	0	0	0	1	1	1	0
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	23	10	2	1	1	1	3	2	3
ZÁKAZ ČINNOSTI	1	1	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	22	9	2	1	1	1	3	2	3
OCHRANNÉ LÉČENÍ celkem	3	1	0	0	0	0	2	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	3	1	0	0	0	0	2	0	0
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	3	1	1	0	0	0	1	0	0
ZASTAVENO	4	2	1	0	0	0	0	0	1
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	1	1	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.10

§187a – statistický přehled za rok 2001 – soudy

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY celkem	143	49	9	14	8	25	8	19	11
z toho vliv alkoholu	1	0	0	0	0	0	0	0	1
ODSOUZENO osob celkem	86	33	5	4	4	15	4	14	7
z toho žen	4	2	0	0	0	1	0	1	0
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	8	5	0	0	0	2	1	0	0
recidivistů	17	7	1	0	0	2	0	3	4
věk 15 - 17	3	0	0	0	0	1	0	1	1
z toho dřvek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	11	4	1	1	2	0	0	1	2
20 - 24	23	4	1	2	0	4	2	9	1
25 - 29	23	8	2	0	1	7	1	3	1
30 - 39	19	12	1	1	1	1	1	0	2
40 - 49	6	5	0	0	0	1	0	0	0
50 a více	1	0	0	0	0	1	0	0	0
TREST NEPO celkem	16	8	2	0	0	3	0	0	3
z toho do 1 roku	12	7	1	0	0	3	0	0	1
přes 1 r. do 5 r.	4	1	1	0	0	0	0	0	2
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	45	18	3	2	3	5	3	9	2
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	2	0	0	0	0	0	1	1	0
OBEČNĚ PROSP. PRÁCE	18	6	0	2	0	5	0	3	2
JINÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	5	1	0	0	1	2	0	1	0
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	33	9	1	3	1	7	1	8	3
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	33	9	1	3	1	7	1	8	3
OCHRANNÉ LÉČENÍ celkem	2	1	0	0	0	1	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	1	1	0	0	0	0	0	0	0
ostatní	1	0	0	0	0	1	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROSTĚNO	5	0	0	3	1	0	0	0	1
ZASTAVENO	5	1	1	0	0	2	0	0	1
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha č.11

§187a – statistický přehled za rok 2002 – soudy

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY celkem	148	45	21	11	12	22	11	10	16
z toho vliv alkoholu	2	0	2	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO osob celkem	103	33	14	9	9	16	7	7	8
z toho žen	10	2	1	1	2	3	1	0	0
vliv alkoholu	1	0	1	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	12	3	0	2	0	3	1	0	3
recidivistů	14	7	3	0	0	1	0	2	1
věk 15 - 17	5	0	1	1	0	2	1	0	0
z toho dívek	1	0	0	0	0	0	1	0	0
věk 18 - 19	15	3	2	0	2	1	2	2	3
20 - 24	28	9	4	3	1	4	3	3	1
25 - 29	20	8	2	2	1	3	1	1	2
30 - 39	28	10	4	3	4	5	0	0	2
40 - 49	7	3	1	0	1	1	0	1	0
50 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST NEPO celkem	18	5	6	1	2	2	0	1	1
z toho do 1 roku	10	3	2	0	2	2	0	0	1
přes 1 r. do 5 r.	8	2	4	1	0	0	0	1	0
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	60	17	7	4	6	13	3	5	5
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	3	0	0	2	1	0	0	0	0
OBEČNĚ PROSP. PRÁCE	17	9	1	2	0	0	3	1	1
JINÝ TREST	2	2	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	3	0	0	0	0	1	1	0	1
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	35	8	6	1	4	5	2	5	4
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	35	8	6	1	4	5	2	5	4
OCHRANNÉ LÉČENÍ celkem	5	0	0	1	1	1	1	0	1
protialkoholní	1	0	0	0	0	0	1	0	0
protitoxikomanické	4	0	0	1	1	1	0	0	1
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	9	1	3	2	1	0	0	2	0
ZASTAVENO	4	1	0	0	0	1	1	1	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	3	2	0	1	0	0	0	0	0

Příloha č.12

§187a – statistický přehled za rok 2003 – soudy

	ČR	Praha	Stř	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY celkem	178	45	20	13	17	35	10	12	26
z toho vliv alkoholu	1	0	0	1	0	0	0	0	0
ODSOUZENO osob celkem	115	29	14	8	8	27	6	7	16
z toho žen	7	4	1	0	1	1	0	0	0
vliv alkoholu	1	0	0	1	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	13	6	0	0	0	1	0	1	5
recidivistů	12	5	0	1	0	3	0	1	2
věk 15 - 17	7	0	4	0	0	0	1	1	1
z toho dřvek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	15	1	2	0	2	5	2	2	1
20 - 24	47	11	5	5	3	9	2	2	10
25 - 29	20	7	2	3	1	5	0	1	1
30 - 39	14	6	0	0	2	4	0	1	1
40 - 49	9	3	1	0	0	3	0	0	2
50 a více	3	1	0	0	0	1	1	0	0
TREST NEPO celkem	9	4	1	0	0	2	0	0	2
z toho do 1 roku	6	3	1	0	0	1	0	0	1
přes 1 r. do 5 r.	3	1	0	0	0	1	0	0	1
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	73	18	10	2	8	21	1	6	7
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	7	2	1	1	0	0	1	0	2
OBEČNĚ PROŠTĚ PRÁCE	20	4	2	4	0	4	3	0	3
JINÝ TREST	2	1	0	1	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	4	0	0	0	0	0	1	1	2
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	45	12	4	1	3	12	0	6	7
ZÁKAZ ČINNOSTI	1	0	0	0	0	1	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	44	12	4	1	3	11	0	6	7
OCHRANĚNÉ LÉČENÍ celkem	2	0	1	0	0	1	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	1	0	0	0	0	1	0	0	0
ostatní	1	0	1	0	0	0	0	0	0
OCHRANĚNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	10	1	0	0	4	0	0	1	4
ZASTAVENO	4	0	1	0	1	1	0	1	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	4	0	0	1	0	0	0	1	2

Příloha č.13

§187a – statistický přehled za rok 2004 – soudy

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY celkem	185	40	21	11	20	25	17	27	24
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO osob celkem	121	28	16	6	13	18	13	15	12
z toho žen	10	5	0	1	2	1	0	1	0
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	12	3	0	0	0	4	1	2	2
recidivistů	13	4	1	1	0	4	0	3	0
věk 15 - 17	6	0	1	1	0	1	2	1	0
z toho dívek	1	0	0	1	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	12	1	1	1	0	5	0	1	3
20 - 24	46	7	9	2	6	5	5	6	6
25 - 29	23	7	2	1	2	3	3	5	0
30 - 39	30	12	3	1	3	4	3	2	2
40 - 49	2	1	0	0	1	0	0	0	0
50 a více	2	0	0	0	1	0	0	0	1
TREST NEPO celkem	7	3	0	0	1	2	0	1	0
z toho do 1 roku	5	3	0	0	1	0	0	1	0
přes 1 r. do 5 r.	2	0	0	0	0	2	0	0	0
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	77	20	12	2	10	12	8	6	7
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	5	0	2	1	1	0	0	1	0
OBEČNĚ PROSP. PRÁCE	22	5	1	2	1	1	3	5	4
TRESTNÍ OPATŘENÍ	4	0	0	0	0	2	2	0	0
JINÝ TREST	1	0	0	1	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	5	0	1	0	0	1	0	2	1
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	48	7	5	4	7	7	5	8	5
ZÁKAZ ČINNOSTI	1	0	0	0	0	1	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	47	7	5	4	7	6	5	8	5
OCHRANNÉ LÉČENÍ celkem	3	0	0	0	0	1	0	1	1
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
profitoxikomanické	3	0	0	0	0	1	0	1	1
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZASTAVENO	6	2	0	0	0	2	0	1	1
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	3	0	0	0	1	0	2	0	0

Příloha č.14

§187a – statistický přehled za rok 2005 – soudy

	ČR	Praha	Stě	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY celkem	148	28	11	6	13	43	9	24	14
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO osob celkem	99	20	5	5	6	34	4	15	10
z toho žen	9	2	0	2	0	5	0	0	0
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	21	4	0	0	0	12	0	1	4
recidivistů	8	2	0	0	0	2	0	1	3
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	12	1	2	1	0	7	0	1	0
20 - 24	24	4	0	0	1	12	1	3	3
25 - 29	31	7	3	2	2	8	2	5	2
30 - 39	19	3	0	0	3	6	0	5	2
40 - 49	10	5	0	1	0	1	1	1	1
50 a více	3	0	0	1	0	0	0	0	2
TREST NEPO celkem	9	3	0	0	0	2	1	1	2
z toho do 1 roku	6	2	0	0	0	2	1	0	1
přes 1 r. do 5 r.	3	1	0	0	0	0	0	1	1
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	53	13	4	3	2	22	1	3	5
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	5	1	1	0	0	0	0	2	1
OBEČNĚ PROSP. PRÁCE	27	3	0	0	4	9	2	7	2
TRESTNÍ OPATŘENÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	1	0	0	1	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	4	0	0	1	0	1	0	2	0
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	41	3	5	1	3	16	1	8	4
ZÁKAZ ČINNOSTI	4	0	1	1	0	0	0	1	1
PENĚŽITÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	37	3	4	0	3	16	1	7	3
OCHRANNÉ LÉČENÍ celkem	2	0	0	1	0	0	0	0	1
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	2	0	0	1	0	0	0	0	1
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROSTĚNO	5	2	1	1	0	1	0	0	0
ZASTAVENO	9	3	0	0	1	2	0	3	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	1	0	0	0	0	1	0	0	0

Příloha č.15

Orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1 , 2 tr. zák. nejčastěji se vyskytujícími omamných a psychotropních látek

druh	hmotnost (g)	
	"množství větší než malé"	"větší rozsah"
heroin	0,15 Heroin HCl (asi 5 dávek po 30 mg)	1,5 Heroin HCl (asi 50 dávek po 30 mg)
morfin	0,3 Morfin HCl (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 Morfin HCl (asi 150 dávek po 30 mg)
methadon	0,3 Methadon (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 Methadon (asi 150 dávek po 30 mg)
kokain	0,25 Kokain HCl (asi 5 dávek po 50 mg)	5 Kokain HCl (asi 100 dávek po 50 mg)
THC (marihuana, hašiš)	0,3 THC (asi 10 dávek po 30 mg)	7,5 THC (asi 250 dávek po 30 mg)
LSD	0,0005 LSD (asi 10 dávek po 50 mg)	0,006 LSD (asi 120 dávek po 50 mikrog)
MDMA a homology příbuzného typu (extaze)	1 MDMA-base (asi 10 dávek po 100 mg)	24 MDMA-base (asi 240 dávek po 100 mg)
amfetamin	0,5 amfetamin-base (asi 10 dávek po 50 mg)	10 amfetamin-base (asi 200 dávek po 50 mg)
metamfetamin	0,5 metamfetamin-base (Pervitin) (asi 10 dávek po 50 mg)	10 metamfetamin-base (asi 200 dávek po 50 mg)
Psilocybin	0,05 Psil.-lysohl. (asi 5 dávek po 10 mg)	3 Psil.-lysohl. (asi 300 dávek po 10 mg)